

Dosežki prvega polletja — več v izvoz

Verjetno se marsikomu zdi čudno, da šele konec avgusta komentiramo poslovne rezultate za polletje, toda za obdelavo podatkov za izdelavo bilance potrebujemo en mesec, pa je priložnost za objavo v našem časopisu dana šele ob izidu avgustovske številke. Sicer pa so vsi zbori obravnavali te rezultate že konec julija in je ta prikaz rezultatov poslovanja polletja le še dodatna prilika, da jih brez časovne stiske v miru pregledamo, se poglobimo v njihove značilnosti in vsake zase skušamo iskati za vnaprej še boljše rešitve.

Osnovne značilnosti letošnje polletne bilance uspeha za DO Litostroj so naslednje:

1.) Celotni prihodek znaša 2.907 milijonov din, kar je 5% manj kot v istem obdobju lani in le 39% letnega plana. Vzrok za zaostajanje za lanskim polletjem je v sistemski spremembi, po kateri smo z letošnjim letom prenehali obračunavati promet z materialom med TOZD NABAVO in ostalimi TOZD/DS kot interno realizacijo.

Znotraj celotnega prihodka je eksterna realizacija za 2.246 milijonov din, kar je 35% več kot v lanskem polletju, vendar tudi le 38% letnega plana.

Za izredno pomembno vlogo si oglejmo še podatek o izvozu. S prodajo na konvertibilni trg smo imeli realizacijo oziroma prilivov za 162 milijonov din, kar je v primerjavi z lanskim polletjem doseženimi 92 milijoni din za 76% več. Tudi na klirinškem področju smo dosegli povečanje v primerjavi z lanskim polletjem, in sicer je bila realizacija 610 milijonov din, kar je glede na 269 milijonov din v lanskem polletju za 126% več. Seveda pa je treba pri izvozu na konvertibilni in klirinški trg upoštevati rast vrednosti dolarja.

2.) Porabljena sredstva znašajo 1.459 milijona din, kar je 69% v primerjavi z lanskim polletjem in le 31% letnega plana. Tudi pri tem podatku je treba upoštevati že prej omenjeno spremembo interne realizacije prodaje materiala, ki se v lanskem polletju pojavlja tudi v postavki porabljenih sredstev.

Tega je bilo v lanskem polletju kar za 848 milijonov din, letos pa te postavke ni več.

3.) Dohodek je 1.449 milijonov din, kar je 56% več kot v lanskem polletju in 53% letnega plana. Glavni vzrok za tako visok dohodek kljub močnemu zaostajanju realizacije za planom moramo iskati predvsem v dohodkovno zanimivem klirinškem izvozu.

4.) Obveznosti iz dohodka znašajo 593 milijonov din, kar je 61% več kot v istem obdobju lani in 61% letnega plana. Med posameznimi vrstami obveznosti iz dohodka odstopajo od skladnosti rasti z dohodkom predvsem plačane obresti, ki jih je za 225 milijonov din ali za 106% več kot v lanskem polletju. Močno povečana v primerjavi z lanskim polletjem pa je tudi amortizacija nad minimalno, z zakonom predpisano, saj je za 143% več. Slednjo seveda ne moremo obravnavati kot nekaj, kar bremeni naš dohodek, saj presežek amortizacije nad minimalno v celoti ostane nam za potrebe razširjene reprodukcije.

5.) Čisti dohodek dosega višino 85 milijonov din, kar je za 53% več kot v lanskem polletju in 48% letnega plana.

6.) Realizirani osebni dohodek v višini 466 milijonov din so le za 8% večji od lanskim polletnih in 40% letnega plana. Pri tem gre seveda za problem prenizke finalizacije proizvodnje, kajti realizirani osebni dohodki so samo tisti osebni dohodki, ki se nanašajo na zaključene komisije. Veliko bolj je zanimiv podatek o izplačanih osebnih dohodkih, iz katerega sledi, da smo v letošnjem polletju izplačali 576 milijonov din bruto OD, kar je za 17% več kot v lanskem polletju in smo s tem dosegli povprečni neto OD zaposlenega 16.955.- din.

7.) V sklad skupne porabe za stanovanjski del smo izdvojili 34 milijonov din, kar je za 18% več kot v lanskem polletju in skladno z izplačanimi OD, od katerih se oblikuje ta sklad.

8.) V sklad skupne porabe za druge namene smo izdvojili 46 milijonov din, kar je 20% več kot v lanskem polletju in 66% letnega plana.

9.) V rezervni sklad smo izdvojili 33 milijonov din, kar je za 59% več kot v lanskem polletju in 49% letnega plana.

10.) V poslovni sklad za obvezna posojila smo izdvojili 47 milijonov din, kar je 42% več kot v lanskem polletju in 61% letnega plana.

11.) Poslovni sklad za razširitev materialne osnove dela smo formirali v višini 229 milijonov din, kar je v absolutnem znesku in po relativni rasti rekorden uspeh, saj smo s tem dosegli kar 82% letnega plana, indeks rasti glede na lansko polletje pa je skoraj 3 tisoč.

Kako zelo je potrebna akumulacija tudi v bodoče, najbrž ni treba posebej poudarjati, saj vemo, kaj pomeni stabilizacija gospodarstva v naši državi in s tem tudi v naši DO. Ob stalnem zmanjševanju kreditne sposobnosti in tudi z njegovo dražitvijo — zakonsko določena cena zamudnih obresti je že 35% — je potreba po večanju lastnega vira financiranja, ki se oblikuje le z ustvarjeno akumulacijo, zelo pereč problem. Prav gotovo je v preteklosti preniško ustvarjena akumulacija in s tem premajhno formiranje lastnega poslovnega sklada po eni strani, po drugi strani pa stalna rast angažiranih sredstev v proizvodnem ciklusu pojav, ki nas že lep čas spremlja v obliki nelikvidnosti, k temu pa prispeva še nerešeno vprašanje prilivov iz iraških poslov.

Predvideni ukrep ZIS, da namreč po novem letu nastopijo v primeru nelikvidnosti sankcije pri izplačilu OD, pomeni za našo OD izredno zahtevno nalogo, ki jo bomo lahko rešili le z maksimalno finalizacijo proizvodnje, katere predpogoj pa je še uvoz. Ta pa je spet mogoč le, če je pred tem dovolj konvertibilnega izvoza.

Kljub vsem deviznim in likvidnostim težavam, ki nas stalno spremljajo, je dosežen rezultat prvega polletja dovolj čvrsta spodbuda za nas v tem smislu, da se intenzivno spopademo s problemom konvertibilnega izvoza, kajti v zadostnem izvozu na konvertibilno tržišče je rešitev vseh perečih problemov našega poslovanja.

T. Žižič

Glasiło delavcev Titovih zavodov Litostroj izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 6000 izvodov. Izdaja ga Odbor za obveščanje pri Konferenci OO sindikata Titovih zavodov Litostroj, ki je hkrati izdajatelj svet — Uredniški odbor: predsednik dipl. iur. Anton Tomažič in člani: prof. Hrabroslav Premelč, Tone Erman, Franc Kostevc, Marjan Sigulin, Toni Skušek, Srečko Pirc in odgovorni urednik Karel Gornik, urednik Marijana Meglič, tehnični urednik Estera Lampič, lektorica prof. Vesna Tomc.

Telefon uredništva 556021 (n.c.) interna 202, 246 — Tiska Tiskarna Ljubljana.

Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu 421-1/72

V korak s Titom

Smrt narodnega heroja, revolucionarja in velikega borca za delavske pravice Mihe Marinka je boleče odjeknila tudi med delavci Litostroja. Še posebno med komunisti in starejšimi sodelavci, ki so z njim doživljali srečanja v tovarni ob najbolj svečanih trenutkih izgradnje in razvoja Titovih zavodov Litostroj. Litostrojčani lahko rečemo, da je tovariš Miha Marinko s tovarišem Titom prihajal med nas. Tako lahko ocenimo tudi vse njegovo življenje polno revolucionarnih in humanih dejanj v borbi za pravičnejši svet. Ob tovarišu Titu in tovarišu Francu Leskošku je bil 1. septembra leta 1947, kot sekretar CK Komunistične partije Slovenije priča najsvetlejšemu dogodku v zgodovini Litostroja, to je pričetku dela oziroma otvoritve naše tovarne.

Delavci Litostroja bomo tudi v bodoče vedno spoštovali vse kar je tovariš Miha Marinko storil za delavski razred naše domovine in za razvoj samoupravnega socialističnega stvarnosti.

K. G.

36 LET LITOSTROJA

Šestintrideseta obletnica obstoja delovne organizacije ni jubilejna, vendar je vsaka obletnica po marsičem pomembna, da se jo spomnimo, da pregledamo rezultate dela in podelimo jubilejne nagrade in priznanja sodelavcem za njihovo zvestobo in prispevek k razvoju delovne organizacije.

Letos prvič praznujemo obletnico brez našega zvestega prijatelja in častnega člana - ustanovitelja Litostroja - tovariša Franca Leskoška-Luke. S ponosom se spominjamo nanj, saj je bil z nami od vsega začetka, spremljal je naš razvoj, svetoval in spodbujal v najtežjih trenutkih. Tudi ob letošnji svečani otvoritvi nove jeklolivarne, za katero je temeljni kamen položil prav on bomo dokazali, da uspešno nadaljujemo njegovo delo iz leta 1946, ko je položil prvi temeljni kamen za bodoči Litostroj. Ob tej in ob vseh naslednjih obletnicah, ob uspehih in težavah, se bomo spominjali naših dveh velikih prijateljev — Tita in Luke. Njune ideje, nasveti in spodbude nam bodo vodilo za delo pri razvijanju samoupravljanja in pri premagovanju vseh ovir in težav na poti uresničevanja njunega revolucionarnega dela.

Letos mineva tudi 30 let, odkar smo se prvič uveljavili v svetu, ko smo sklenili posle za izvoz 30 električnih mostnih žerjavov za Indijo in turbin za hidroelektrarno "Chichoki Mallian" v Pakistanu. Tako smo si sorazmerno zelo zgodaj utrl pot na svetovni trg in s tem prispevali svoj delež k prvim uspešnim korakom jugoslovanske strojne industrije v tujini.

Šestintrideset let v obstoju neke tovarne ne pomeni mnogo, toda šestintrideset let dela delavcev v tovarni pomeni veliko. To zlasti velja za tiste naše sodelavce, ki so delali in obenem gradili

36 LET LITOSTROJA

Litostroj. Mnogi izmed njih so bili tedaj šele začetniki. Z ustvarjalnim delom in zvestobo tudi v najhujših krizah vse do upokojitve so dajali oz. še dajejo svoj prispevek k izgradnji in razvoju Litostroja ter njegovi uveljavitvi doma in v svetu.

Ob tej obletnici se za trenutek v mislih povrnimo v šestintrideset let odmaknjen čas 1. 9. 1947, na začetek obratovanja tovarne, in se spomnimo naših sodelavcev-pionirjev Litostroja. Komaj sto jih je bilo. Niso poznali pripravništva ne preizkusne dobe ne delitve po delu ne prostih sobot in nedelj. Poznali so le akorde in udarnišтво. Biti udarnik je pomenilo najvišje moralno in delovno priznanje. Dopoldne so delali v prvem obratu — sivi livarni, popoldne pa udarniško — gradili so druge obrate bodočega Litostroja. Niso se pritoževali nad težkimi delovnimi razmerami, neurejenim okoljem, toplimi obroki, prevozom. Obsedeni so bili le z delovnim navdušenjem in z veseljem, da so dočakali svobodo. Edini cilj jim je bil zgraditi novo tovarno, ki bo proizvajala opremo, nujno potrebno za obnovo in nadaljnji razvoj porušene in oropane domovine. Za njih je bilo delo najvišja moralna vrednota. Prav je, da ob tej obletnici obudimo spomine na tiste težke čase nastajanja tovarne in ljudi — naše sodelavce, ki se niso ozirali na težave in pomanjkanje. Verjeli so, da bodo z delom premagali sovražnika, zaostalost in pomanjkanje.

V bitki za stabilizacijo in premagovanje sedanjih težav naj imajo današnje generacije Litostrojčanov za vzgled svoje predhodnike — pionirje Litostroja iz leta 1947.

V. Živkovič

36 LET LITOSTROJA

36 LET LITOSTROJA

SODELOVANJE S SOZD »REIK — KOLUBARA«

Kolubara - Litostroj

V februarju letos smo na zborih delavcev dokončno potrdili samoupravni sporazum o povezovanju v skupnost za medsebojno plansko in poslovno sodelovanje med SOZD REIK—KOLUBARA in DO Litostroj.

Omenjeni sporazum je nastal iz obojestranskih potreb in interesov. Na eni strani Kolubara kot stalni potrošnik nekaterih naših proizvodov in kot vodilna močna energetska baza, na drugi strani Litostroj kot izdelovalec teh proizvodov, nosilec tehnologije in načrtovalec nadaljnjega skupnega razvoja in osvajanja novih proizvodov, ki bodo obojestranskega pomena.

Rudarsko-energetski-industrijski kombinat "KOLUBARA" je sestavljena organizacija, v kateri združuje delo 13 delovnih organizacij z okoli 15.000 delavci. Osnovna dejavnost Kolubare je pridobivanje premoga iz površinskega kopa za potrebe termoelektrarn, proizvodnja sušenega lignita in proizvodnja električne energije.

Kombinat Kolubara ima več kot tridesetletne izkušnje v pridobivanju premoga in proizvodnji električne energije in je danes največji proizvajalec premoga v Jugoslaviji. V svojem sestavu ima delovne organizacije za pridobivanje premoga, za raziskavo premoga, kovin, mineralnih surovin, projektiranje in izvajanje vseh rudarskih in gradbenih del, proizvodnjo rudarske opreme za površinsko izkoriščanje, montažo in vzdrževanje rudarske termoelektrične opreme, proizvodnjo gradbenih materialov in svojo izvozno-uvozno organizacijo.

Delokrog delovnih organizacij REIK — Kolubara zajema:

— premog, lignit, sušeni (oplemeniteni) premog, električno energijo, transportno in ostalo rudarsko opremo, gradbene elemente, opeko, lomljeni kamen, betonske bloke, azbestne izdelke, umetne smole in kot posebnost — jedilne gobe šampinjone.

Na osnovi sprejetega sporazuma med Kolubarom in Litostrojem v želji za čim boljše sodelovanje je bil po 12. členu tega sporazuma imenovan koordinacijski odbor za spremljanje izvrševanja samoupravnega sporazuma, ki ima naloge da:

- spremlja izvrševanje sporazuma,
- predlaga spremembe in dopolnitve sporazuma,
- spremlja realizacijo izvršitve posebnih sporazumov in pogodb,
- spremlja rezultate medsebojnega sodelovanja,
- usklajuje stališča podpisnic in rešuje morebitna nesoglasja,
- pripravlja enotno poročilo o realizaciji in rezultatih realizacije tega sporazuma.

Koordinacijski odbor šteje šest članov, od tega so trije iz Kolubare in trije iz Litostroja.

Prva in obenem ustanovna seja odbora je potekala po naslednjem dnevnem redu:

1. Ustanavljanje odbora
2. Poslovna problematika
3. Izmenjava mišljenj

K. 1. točki

Na osnovi sporazuma po 13. členu je bil ustanovljen odbor za mandatno dobo štirih let in izvoljen predsednik za mandatno dobo enega leta.

Zaradi lažjega delovanja ter zaradi širše in specifične problematike je odbor iz vrst Litostrojčanov imenoval še namestnike članov odbora.

K. 2. točki

Odbor je bil seznanjen s proizvodnimi programi obeh delovnih organizacij in tudi z dolgoročno razvojno politiko. Kolubara je zaradi svojih potreb močno zainteresirana za našo tretjo investicijo — razširitev jeklolivarne. Odbor je preučil tudi četrto fazo investicije — težka obdelava, kjer pričakujemo tudi sodelovanje z REIK — KOLUBARA.

K. 3. točki

Obpravnavali smo problematiko kreditiranja, izvoza in trenutni devizni položaj. Ob zaključkih smo glede na zainteresiranost obeh podpisnic ugotovili, da so naloge odbora široko odprte. V nadaljnjem delovanju bo odbor predvsem usmerjal svoje moči in obravnaval skupne razvojne programe, iskal možnosti proizvodnega programa, ki bo omogočal večji konvertibilni izvoz, boljše in smotrnejše izkoriščanje proizvodnih zmogljivosti, izmenjaval strokovne dosežke in se seznanjal s tekočo problematiko.

L. Nadlišek

PROGRAMSKA SEJA KONFERENCE ZSM TITOVİ ZAVODI LITOSTROJ

Samostojno rešujemo probleme

Pravilnik o delu konference ZSM Titovi zavodi Litostroj predvideva tri oblike sklicevanja konference: problemske, programske in volilne konference. 30. junija letos so se predstavniki in delegati osnovnih organizacij ZSMS sestali v mali jedilnici delavske restavracije Litostroj na redni letni programski konferenci in pregledali trenutno stanje mladinske organizacije v Litostroju ter zastavili nekaj smernic za nadaljnje delovanje.

Poročilo o delu ZSM TZ Litostroj v obdobju junij 82 — junij 83 je prebral predsednik predsedstva konference ZSM TZL Dušan Jovanović in med ostalim omenil, da moramo nenehno spremljati in ocenjevati aktivnost in delovanje mladinske organizacije ter pravočasno ukrepati in pomagati osnovnim organizacijam, ki ne delujejo tako, kot bi morale. Pri tem ne smemo dovoliti vsiljevanja enostranskih stališč in idej posameznih družbenopolitičnih organizacij, saj mladinska organizacija je in mora ostati še naprej samostojna fronta DPO in nikakor ne privesek ostalih. S sedanjostjo aktivnostjo in delovanjem ZSM v Litostroju ne moremo biti povsem zadovoljni, vendar lahko ugotovimo, da je bila večina osnovnih organizacij aktivnih. Premalo je pobud in predlogov iz osnovne organizacije, tako da pobude za delovanje in aktivnost v glavnem prihajajo od vodstva Konference ZSM. Osnovne organizacije tako premalo uveljavljajo svojo vlogo samostojnosti in neodvisnosti od Konference ZSM, se le redko kdaj odločajo za samoiniciativno in samostojno organiziranje akcij.

Ugotavljamo, da še vedno nismo uveljavili mladinske organizacije kot množično organizacijo mladih ljudi, kajti še vedno je v njej preveč pasivnih članov. Nesprejemljivo je, da mladinsko organizacijo vsakokrat zastopajo ene in iste osebe, ki so tudi nosilci delovanja delovne organizacije oziroma predstavniki osnovnih organizacij, zaradi česar se v določenih krogih pojavlja mišljenje, da je mladinska organizacija, organizacija predsednikov in ne članov. Za tako stanje nosijo breme odgovornosti tudi mladinski aktivisti.

Težava je tudi v tem, da mladi niso preveč zainteresirani za aktivno delovanje v svoji organizaciji in ji ne zaupajo, ker pač ne razumejo, kako naj bi mladinska organizacija reševala določene težave, ki zadevajo izključno mlado generacijo. Če torej želimo, da mladinska organizacija uveljavi svojo vlogo, potem se moramo soočiti z vsemi omenjenimi in ne omenjenimi slabostmi.

Ugotavljamo tudi, da so v delo mladinske organizacije aktivno vključeni v glavnem mladi iz neposredne proizvodnje, ki so udeleženci skoraj vseh akcij, ki jih organiziramo na ravni delovne organizacije, čeprav so člani mladinske organizacije vsi mladi, zaposleni v Litostroju.

V preteklem obdobju smo se aktivno vključili v predkongresno razpravo in tako izoblikovali stališča in predloge, prispevati k uspešnemu delu XI. kongresa ZSMS.

V sedanjem gospodarskem trenutku, ko se iz dneva v dan slabša družbenoekonomski položaj mladih, smo skušali analizirati obstoječe stanje in najti rešitve za izboljšanje gospodarskega položaja, za izhod iz gospodarske krize. Mladi so sproti obravnavali položaj na področju gospodarjenja v delovni organizaciji in prizadevanja za njegovo izboljšanje ter možnosti nadaljnjega razvoja Litostroja, od česar je neposredno odvisen tudi obstoj nas vseh.

Na področju idejnopolitičnega usposabljanja smo v preteklem obdobju organizirali dva seminarja, kjer smo obravnavali družbeno-ekonomski in politični položaj v Jugoslaviji in svetu, gospodarjenje v delovni organizaciji, stanovanjsko problematiko, zaposlovanja in problematiko delovanja mladinske organizacije. Veliko mladih pa je bilo vključenih v druge oblike idejnopolitičnega usposabljanja v organizaciji ZSS, ZK in OK ZSMS Ljubljana — Šiška.

Z doseženimi rezultati na področju mladinskega prostovoljnega dela smo dokaj zadovoljni, kajti mladi Litostrojčani so se udeleževali lokalnih, republiških in zveznih MDA. (A tudi tu se zastavlja vprašanje, zakaj se ni udeležilo več mladincev iz neproizvodnega dela.)

Tudi razvijanja revolucionarnih tradicij nismo zapostavili, saj smo organizirali pohod pohodne enote "Franc Leskošek-Luka" po poteh AVNOJ. Na tem področju smo razvili sodelovanje z vojniki vojašnice "Boris Kidrič" iz Šentvida. Na področju kulturne dejavnosti smo organizirali kviz — tekmovalno "TITO—REVOLUCIJA—MIR", kar pa je ob občasnem sodelovanju z vojniki očitno premalo. Največja težava pri vsem tem je vsekakor nezainteresiranost mladih za aktivno udejstvovanje in neutemeljen strah pred neuspehom, najmanjša pa največkrat omenjeni izgovor: prostor.

Mladi so tudi v tem obdobju najaktivnejši na športnem področju. Tu se je le pokazala samostojnost posameznih OO ZSM, kajti večina je na lastno pobudo organizirala različna športna srečanja. Na ravni delovne organizacije sta bila dva turnirja v malem nogometu, in sicer "Dan Litostroja 82" in "Dan mladosti 83".

Informiranje in obveščanje je izredno šibka točka v delovanju mladinske organizacije, kajti nemalokrat se je zgodilo, da mladi niso bili pravočasno obveščeni o določenih akcijah. Spodrslej na tem področju je opazen že na prvi pogled, ker je veliko mladih, ki sploh ne poznajo ciljev in nalog mladinske organizacije, kar je neposredno povezano s povezovanjem pravic in obveznosti članov te organizacije. Mlade lahko informiramo na vse znane načine, vendar pa moramo že enkrat dojeti, da je najuspešnejše neposredno oziroma ustno informiranje.

V preteklem obdobju smo vzpostavili prve stike z mladino SOUR REIK "KOLUBARA" Lazarevac in si prizadevamo okrepiti skupno sodelovanje vzporedno s poslovnim sodelovanjem Litostroja.

Tovariš Jovanović je poročilo zaključil z ugotovitvijo, da je sodelovanje z DPO in SO zadovoljivo, vendar pa obstajajo

pogoji za še tesnejše in kvalitetnejše sodelovanje.

V razpravi, ki je sledila, so mladinci in gostje tvorno sodelovali in prišli do naslednjih ugotovitev:

Na sestankih in različnih akcijah se pojavljajo vedno isti obrazi. Če je to povezano z neaktivnostjo, kar seveda je, potem predsedniki OO morajo zagotoviti zaupanje širšega okolja oziroma k delu privabiti vse člane OO ZSM in si seveda zagotoviti tudi določeno avtoriteto (diktatorjev ne potrebujemo), kar je prvi ključ h kvalitetnejšemu delovanju mladinske organizacije.

Ponekod v naši DO prevladuje med mladimi stališče, da je mladinska organizacija zapostavljena oziroma, da jo druge DPO ne upoštevajo pri akcijah. Pri tem je vsekakor del krivde tudi na članih mladinske organizacije, saj se s premalo odločnosti in brez trdnega zaledja (konkretnih stališč) spuščajo v reševanje vrzeli skupnega aktivnega sodelovanja. Tako seveda ne dosegajo upoštevanja stališč mladinske organizacije oziroma prepuščajo dejanske pobude.

Mladina mora samostojno reševati problematiko v ožjem in širšem okolju in ne sme dovoljevati, da ji druge DPO vsiljujejo svoja stališča in rešitve, temveč mora ob aktivni povezavi z drugimi DPO dokazati, da je resnično samostojna frontna DPO in da lahko s svojimi rešitvami in predlogi pomaga tudi drugim, ne le drugi njej.

Zaskrbnjujoča je premajhna aktivnost mladine pri razpravah, razen v mladinski organizaciji. Zavedati se moramo, da s takim načinom ne bomo dosegli tehtanja stališč mladinske organizacije na področjih, kot so zaposlovanje, stanovanjska problematika ...

Sodobne mladinske delovne akcije niso prav nič v skladu z razvojem tehnologije in so po domače povedano navadno krampanje na že zastareli način. Brez uporabe sodobne mehanizacije je tudi končni učinek vprašljiv. Trenutni gospodarski položaj nam slikovito kaže, da potrebujemo čedalje več virov elektroenergije, Litostroj pa ima v svojem proizvodnem programu razvito proizvodnjo turbin, tudi malih. To bi lahko litostrojška mladina praktično izkoristila in v bližnji prihodnosti s prostovoljnimi delom postavila malo hidroelektrarno. Tako bi prispevala k posodabljanju programa mladinskih delovnih akcij.

V nadaljevanju seje so delegati obravnavali predlog predsedstva Konference ZSM za sestavo vodstev posameznih interesnih področij dela:

Komisija za IPD — delegat tozda PPO
Komisija za DEO — delegat tozda ZSE
Komisija za kadr. vprašanja — delegat tozda PZO
Komisija za kulturo — delegat tozda MONT
Komisija za MDA — delegat tozda IVET
Komisija za šport — delegat tozda OBD
Komisija za informiranje — delegat PROD
Komisija za SLO in DS — delegat tozda IRRP
Delegati za OK ZSMS Ljubljana — Šiška — delegat tozdov PFSR, PUM, PTS
Nadzorni odbor — delegat SSP

Ob zaključku sta predstavnika OO ZSMS TOZD NABAVA v imenu OO podelila knjižno priznanje tovarišu Zoranu Kisiču iz vojašnice "Boris Kidrič" za aktivno sodelovanje na vseh področjih skupnega sodelovanja.

Z. Bendelja

Tovariši! Čas kosila je. Kdo nam bo pa danes posodil ribo?

INVENTIVNA DEJAVNOST ODRAZ INDUSTRIJSKE RAZVITOSTI

Inovacija del proizvodnje

Ali smo Jugoslovani res tako malo ustvarjalni, da smo po številu izumov in tehničnih izboljšav skoraj povsem na repu svetovnega napredka? Število registriranih patentov res ne more biti pravo merilo naše iznajdljivosti, vendar pa razkorak med nami in industrijsko razvitimi državami dokazuje, da ne znamo prav ceniti lastnega znanja. Majhno število objavljenih patentov in še manj registriranih patentov na število zaposlenih je odsev stanja in razvoja-napredka ustvarjalnega dela pri nas.

S tem prispevkom želim opozoriti na vrsto vprašanj, na katera ne znamo najti ustreznih odgovorov, tako ne v naši tovarni, kot tudi ne v širši družbi; vendar jih bomo morali dobiti, če želimo doseči večji razmah te dejavnosti v Litostroju in v vsej naši širši domovini.

V svetu v katerem se re-produkcijske sile razvijajo vse bolj skokovito in vsak zaostanek na tehnološko-razvojnem področju lahko pomeni stagnacijo gospodarskega razvoja kake dežele, je zelo pomembno, kako učinkoviti so ekonomski mehanizmi, ki uravnavajo utrip gospodarskega življenja in rabo znanosti v razvoju njenih reprodukcijskih sil. Prav gotovo je področje izumiteljstva in racionalizacije tisto področje, kjer so v tem trenutku ta prizadevanja najbolj vztrajna, saj je inovacijska dejavnost najbolj ustreza za razvoj individualne ustvarjalnosti na vseh področjih proizvodnje. Tako na Vzhodu, še zlasti pa na Zahodu imajo v vsaki tovarni ali večjem obratu organizirana društva inovatorjev. Ta imajo prvo nalogo, da po eni strani spodbujajo delavce k čimbolj zavzetemu kreativnemu obnašanju na delovnem mestu, po drugi strani pa skrbijo, da vsak delavec, ki razpolaga z znanjem in sposobnostmi, lahko to svoje znanje in sposobnosti uporabi za izboljšavo proizvodnega procesa ter s tem prispeva svoj delež k boljšemu poslovnemu uspehu tovarne in gospodarstva v celoti.

da je ta pojav specifičen prav za našo stopnjo razvoja. Odgovor na vprašanje, zakaj tako, še nimamo in zaenkrat ne kaže na hitro in močno izboljšanje, če na to sklepamo iz števila prijavljenih inovacij.

Rečemo lahko, da ima inventivna dejavnost močno podporo celotne družbe, vendar lahko ponovno ugotavljamo, da smo neke na repu dogodkov. Velikokrat se vprašujemo, kateri elementi zavirajo ali onemogočajo hitrejši razvoj tako pomembne dejavnosti, kot je inovatorstvo. Tako kot industrija, se tudi nobena druga gospodarska veja ne more pohvaliti z nekimi posebnimi vlaganji (ekonomskimi) v inventivno dejavnost, kjer, kot je dokazano, vsak vložen dinar prinese najmanj štiri nove.

Ko govorimo o inventivni dejavnosti, ima velika večina ljudi napačno predstav o dejanski vsebini, zaradi česar je ni v stanju pravilno ovrednotiti. Po razlagi Zakona o patentih ne pomeni izumiteljstvo in racionalizatorstvo samo ustvarjanje novih izumov in tehničnih novitet, pač pa stalno izpopolnjevanje in izrabljanje znanih tehničnih dosežkov. Ni tragika v tem, da imamo izredno majhno število patentov, pač pa je nedopustno dejstvo, da ne znamo organizirati in koristiti masovnega izumiteljstva, ki je prisotno na vsakem delovnem mestu in pri vsakem delavcu. Ta vrsta izumiteljstva daje največje ekonomske koristi, brez večjih vlaganj in se lahko zelo hitro realizira. Pri organizaciji inventivne dejavnosti mislim, da moramo dati največji poudarek masovnosti, to je vključevanju čimvečjega števila delavcev v vrste inovatorjev, s tem pa nimamo nikakršnega namena zmanjšati vrednosti patentov, ki so rezultat skupinske inventivne dejavnosti.

Število prijavljenih inovacij v naši DO (v času od 1980 do 1982 je bilo v naši tovarni prijavljenih 32 inventivnih predlogov) nam kaže rahel porast te dejavnosti, vendar še zdaleč ni dosežen željeni in potrebni obseg. Angažiranost posameznikov na tem področju je močno odvisna od posameznega tozda, v največji meri pa od stališča individualnih poslovnih delavcev. Prav ti bodo morali, če bomo hoteli oživiti to dejavnost, v prihodnje posvečati veliko več pozornosti tako spodbujanju kot tudi uveljavljanju lastnega tovarniškega razmišljanja. Doseči bi morali celo, da bi bili ti ljudje odgovorni za razvoj inovacijske dejavnosti v svojem tozdu.

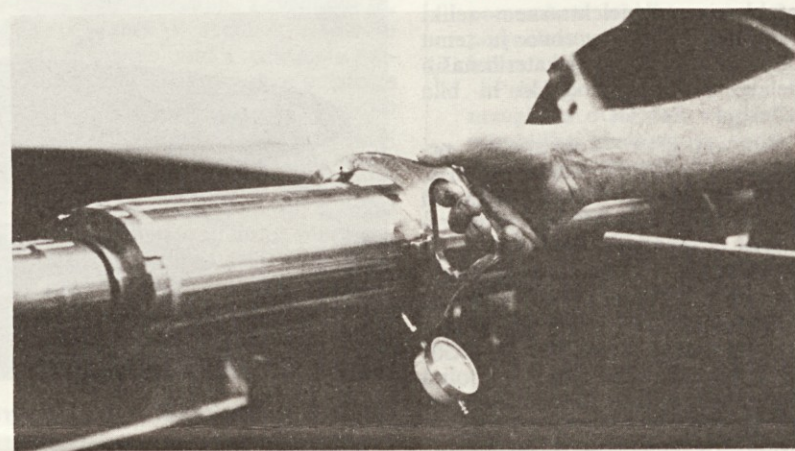
Inventivna dejavnost je tudi v neki meri odraz naše industrijske kulture. V svetu nekateri sodijo, da je ključ do uspeha prav v dvigu tovrstne kulturne ravni. Kot dokaz navajajo, da so nekateri industrijsko razviti narodi potrebovali sto in več let, da so ustvarili takšno zavest, ki obravnava izumiteljstvo kot ključni dejavnik njihovega razvoja. Razumljivo je, da je zato inovacijsko delo v takšnih okoljih zelo cenjeno in seveda tudi ustrezno nagrajeno. Kaj pa se dogaja pri nas? No, tudi pri nas smo dosegli določen premik, vendar še vedno mnoge bode v oči nagrada, oziroma "posebno nadomestilo" inovatorju, kot to strokovno imenujemo v našem Pravilniku o inventivnih dejavnostih. Za mnoge ni pomem-

bno, kolikšen bo prihranek zaradi inovacije ali izuma, pač pa jih moti nagrada, ki pripada inovatorju. Takšen odnos do tega vprašanja gotovo ne gre v prid izumiteljstvu.

Pomen iznajditeljske in znanstvene dejavnosti za prakso

Po podatkih, ki jih navaja Patentni glasnik iz leta 1981, je prijavljenih letno v svetu preko 600.000 izumov. V obdobju od leta 1920 do leta 1973 pa je bilo v Jugoslaviji prijavljenih letno od 2300 do 2500 patentov. Kakšno pa je stanje pri nas sedaj?

V Jugoslaviji je bilo od ustanovitve Patentnega zavoda v Beogradu leta 1921 do zdaj priznanih 36.400 patentov, od tega v letu 1982 — 1428. V Sloveniji je bilo leta 1982 skupaj 249 patentnih prijav. Delovne organizacije so prijavile 179 patentov, instituti 16, ostalo pa so prijave zasebnikov. Tujci so v letu 1982 v Jugoslaviji prijavili 1557 patentov. (Podatki so iz Statistike Patentnega zavoda v Ljubljani.)

V obdobju od leta 1980 do 1982 je bilo v naši tovarni prijavljenih 32 inventivnih predlogov, na Zveznem patentnem uradu pa so bili prijavljeni trije patenti. Iz navedenega se vidi, da ta dejavnost narašča, vendar stanje še zdaleč ni zadovoljivo.

Stanje, takšno kot je, me vodi v prepričanje, da je potrebno naš interni Pravilnik o pospeševanju inventivne dejavnosti v nekaterih vanje tega problema vključilo večje

Čas fine obdelave plungerjev za viličarje se je z novim postopkom za končno obdelavo površine z zunanjim honanjem močno skrajšal in poenostavil. Z malo izkušnjami posluževalca in ustreznosti kvaliteto brusnega papirja je možno doseči največjo dimenzijsko natančnost, prav tako geometrijsko obliko kot tudi največjo kvaliteto površine oziroma zahtevano hrapavost.

poglavjih dopolniti oziroma spremeniti. Naj navedem nekatera področja:

— Za uspešno rešitev nekaterih problemov bi bilo potrebno razpisati problem oziroma natečaj za rešitev. Na ta način bi prišli do najboljših rešitev, saj bi se v rešitvi sredstva iz gospodarske koristi

od inventivne dejavnosti vseh tozdov — določen odstotek zneska gospodarske koristi vseh priznanih inventivnih predlogov.

— V Pravilniku o pospeševanju inventivne dejavnosti je potrebno opredeliti, kaj spada v obseg dela posameznikov (delovna zadolžitve) in kaj je njegovo inventivno delo.

— Določiti je potrebno rok v katerem mora avtor vložiti prijavo za inventivni predlog zaradi zastaranja. To velja za koristne predloge in tehnične izboljšave, za patente pa je postopek določen v veljavnem Pravilniku o pospeševanju inventivne dejavnosti.

— S posebno finančno službo in računovodstvom je potrebno rešiti vprašanje izvajanja 33. člena veljavnega pravilnika.

Pri razmišljanju o "industrijski kulturi" v odnosu do inovacij ugotavljamo, da je s tem izumom mišljeno pogosto samo inventivno delo v industriji. Inovacijski "delokrog" pa je dosti širši. Vedeti moramo, da je treba spodbujati inventivnost tudi v organizaciji, pri varstvu okolja, skratka na vseh področjih našega dela. Inovacijsko delo bi morali obravnavati tudi v gospodarskih načrtih, enakovredno z drugimi elementi gospodarjenja, kar v svetu tudi delajo. To pa pomeni novo — poglavito kakovost, ki naj bi inovacijsko delo postavila na mesto, ki mu pripada.

I. Gantar

Namesto uvoza — lastno znanje

Eden izmed izdelkov, ki jih je Jugoslavija doslej uvažala predvsem iz konvertibilnega področja, so bila velika zobata kolesa za mline in peči procesne industrije.

V Litostroju smo do sedaj izdelali že večje število velikih zobatih koles za naročnike iz vse Jugoslavije. V obdobju 1981/82 nismo bili polno zasedeni z naročili zanje. Zadnje leto pa se tudi na tem področju čuti stabilizacijska naravnost gospodarstva procesne industrije, iščejo se možnosti za prihranek deviz in s tem čim manjši uvoz opreme in rezervnih delov te gospodarske veje.

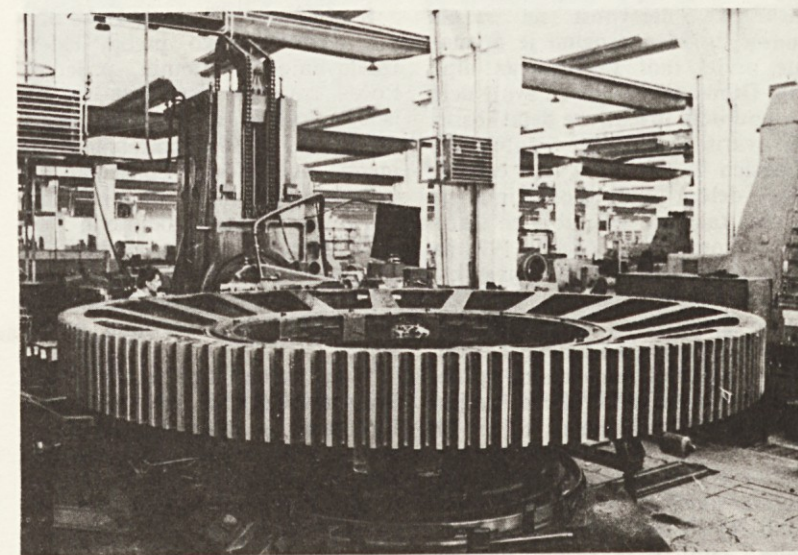
Zato imamo v tozdu OB - v oddelku ozobljenja na odvalno-rezkalnem stroju "REINICKER", katerega smo sami preuredili za ozobljenje velikih zobatih koles do premera 7500 mm, veliko naročil. Kljub delu v podaljšani drugi izmeni, saj stroj obratuje dvajset ur dnevno, ne uspemo delati tako hitro, kot pritekajo naročila. Zasedene imamo vse zmogljivosti do konca leta 1985.

Tako je sedaj naša planska služba prisiljena iskati pomoč v

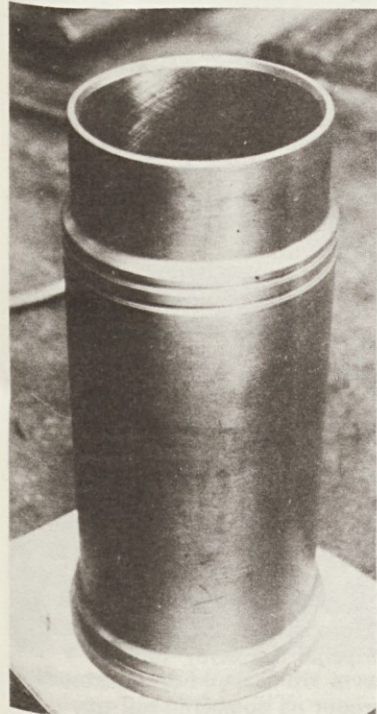
kooperaciji in je v tem delno tudi uspela. DO Ivo Lola Ribar — Železniki bo priskočila na pomoč in tako bomo lahko vsaj delno skrajšali pogodbene roke ter hitreje dobavljali naročnikom tako iskane zobate vence.

Vsekakor bi bilo potrebno izdelati celovito analizo potreb po rezervnih delih procesne industrije in po potrebi tudi povečati proizvodne zmogljivosti, saj bi s tem državi prihranili še več deviz.

F. Omejc

Režkanje zob na zobatem vencu za Cementarno Popovac. Z=160, m=32 mm, premer=5184 mm (Foto: E. L.)

Kvalitetna obdelava notranje površine tulk za Diesel motorje je bil v Litostroju dolga leta nerešljiv problem. Na stroju za zunanje honanje je problem enostavno rešen. Izdelati je bilo potrebno le vpenjalno ploščo in drog z glavo za notranje honanje.

V prvih povojnih letih je bil v celotni naši družbi dan poudarek inovatorstvu, saj je bil to takrat edini način obnavljanja napol uničenih strojev in ostale opreme. Ostalih strokovnjakov ni bilo, vendar je bilo kljub temu veliko narejeno, rezultati pa so vidni še danes. Prerokovali bi lahko, da se bo ta usmeritev nadaljevala in da bo z večanjem števila v tovarnah zaposlenih strokovnjakov ta dejavnost naraščala. Zgodilo pa se je ravno nasprotno. Zanimivo je,

Šest malih elektrarn

IZGRADNJA MALIH HIDROELEKTRARN SE VEČA. LETOS BOMO MONTIRALI IN SPUSTILI V OBRATOVANJE ŠEST MALIH ELEKTRARN, MOČI OD 160 KW DO 700 KW, Z ENIM OZIROMA DVEA AGREGATOMA. VSEH ŠEST BO POSTAVLJENIH V SLOVENIJI. DOBAVLJAMO OPREMO ZA MALE ELEKTRARNE TUDI ZA ŠIRŠE PODROČJE JUGOSLAVIJE IN KMALU TUDI ZA IZVOZ.

Vseh šest elektrarn, katere bomo predvidoma letos montirali oziroma pri nekaterih le nadzirali montažo, jih spustili v obratovanje ter predali elektrostrojno opremo, je naročenih za elektrogospodarstvo Slovenije oziroma SLO, postavljene pa bodo na raznih koncih Slovenije. Poleg omenjenih šestih elektrarn pa je tudi ena mala turbina tipa FSH3 na rednem obratovanju v HE Arandjelovac; montažo je izvršil PAP Ljubljana v zelo kratkem času in zelo uspešno opremil elektrarno tudi z vso ostalo opremo. Če bomo uspeli letoš izdelati vsaj eno jaškasto turbino tipa A9 od štirih naročenih za PAP (do sedaj je PAP naročil 2 x FSH3 in 4 x 9), potem se bo letos zavrtela še ena turbina, prav tako v aranžmaju PAP, sicer pa za vojaške namene. Na ta način bi lahko letos spustili v obratovanje 8 malih elektrarn, od tega 7 v Sloveniji in 6 v okviru SLO, kar prav gotovo pomeni uspeh in napredek pri razvoju gradnje takih elektrarn.

Tri elektrarne od skupno 6 za EGS bodo kompletno opremljene z opremo, ki nam je dobro poznana iz serije 12 x FSH3, ena pa bo imela dve turbini tipa TF. 2-315-16, ki jih izdeluje ELKOV v Laškem po našem naročilu.

Peta elektrarna bo imela en agregat s Peltonovo turbino — dvojček, tipa TP 160-20-4-71 moči 700 KW, prav tako izdelano v ELKOV Laško. Zadnja, šesta elektrarna, bo imela obnovljeno

staro jaškasto turbino ter nov naš regulator in delno opremo iz serije FSH3.

Prvi dve elektrarni z opremo 12 FSH3 sta za nas resnično pravi preizkus in tudi obremenitev, vendar smelo trdim, da je obremenitev le zaradi pomanjkljivo izdelane opreme pri poddobaviteljih, zaradi pomanjkljivo obdelane opreme in nenazadnje zaradi pomanjkljivo dostavljene dokumentacije, katere še do danes nismo prejeli, čeprav smo še pred predajo objektov končnemu kupcu dolžni predati kompletno tehnično dokumentacijo z navodili za obratovanje in vzdrževanje. Zaradi tega je bilo že večkrat slišati pikre pripombe:

"Velike elektrarne - mali problemi, male elektrarne - veliki problemi". Prav gotovo je temu botroval tudi odpor nekaterih naših delavcev do opreme, ki ni bila izdelana v naši DO.

Pomanjkljiva oprema, nepopolna tehnična dokumentacija, slaba strokovna pomoč nekaterih dobaviteljev pri spuščanju agregatov v obratovanje, vse to je torej vzrok kasnitve agregatiranja opreme v tovarni in montaži oziroma prvega zagona na terenu. Končni kupec, v tem primeru EGS, pa seveda zahteva popolno opremo. Kasnitve poddobaviteljev in nepopolno opremo pa ima za problem naše delovne organizacije.

Prevzeli smo odgovornost in strokovnost za vse objekte, saj smo se tako zavezali s pogodbo, zato

bomo kupcem izročili objekte v uporabo v brezhibnem stanju. Na žalost zamud, ki so nastale, ne bo mogoče nadoknaditi.

Na novih objektih, ki jih bomo v kratkem začeli graditi, podobnih pomanjkljivosti seveda ne bo več, toda kasnitvam se ne bomo mogli izogniti, saj premočno kasnijo z opremo prav naši poddobavitelji. Tu naj omenim samo neodgovorno in pretirano kasnitev Elektroopreme Iskra.

Velike težave s kasnitvami, pomanjkljivostmi itd. pa bodo zagotovo premagane tako, da se bodo vsi agregati zavrteli kupcem v

korist, izvršeno delo bo vplivalo nove volje, da bi še povečali izgradnjo malih elektrarn.

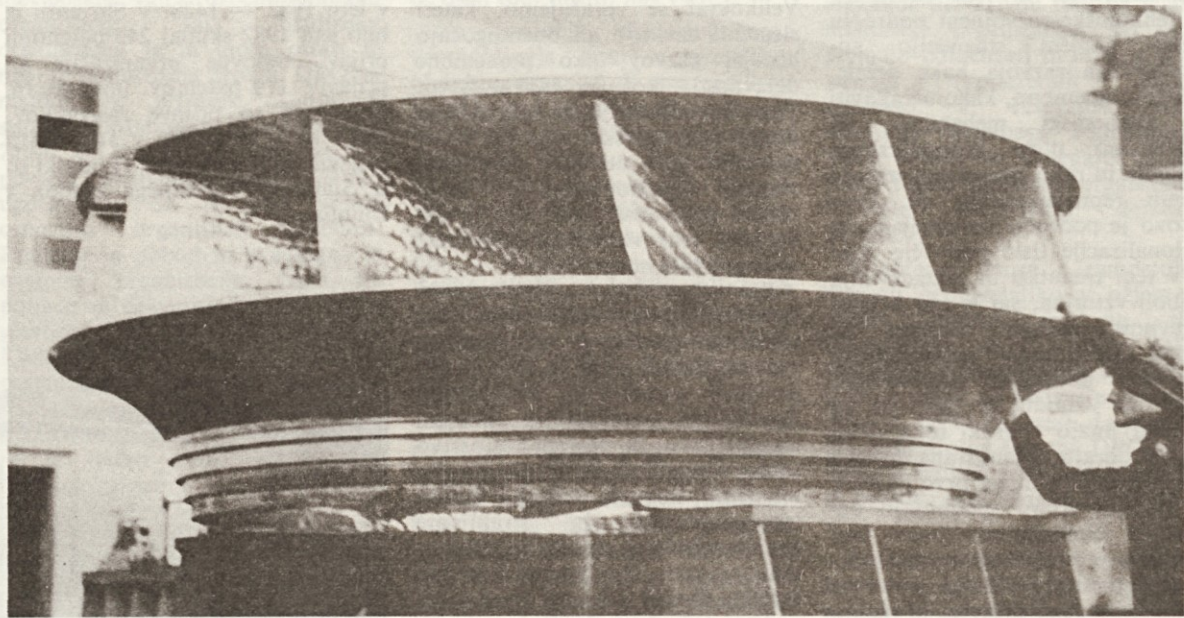
Pred nami so nova naročila, katere moramo realizirati popolnejše in ne samo za Slovenijo, temveč tudi za širše področje SFRJ in seveda tudi za tujino. Med številnimi ponodbami za Jugoslavijo, ki so v fazi opcije, jih imamo sedaj nekaj tudi za izvoz. Trenutno smo že odposlali zelo zanimive ponudbe za 5 malih elektrarn za Burmo (skupno 12 turbin z opremo), sedaj pripravljamo ponudbo za 6 malih elektrarn z osmimi enakimi turbinami za Indonezijo (turbine vsaka moči po 750 KW), odposlali smo ponudbo za Pakistan za 4 enake turbine, pred kratkim smo odposlali ponudbo za malo elektrarno za Sovjetsko zvezo, dve ponudbi za Čile itd.

Prav vsem, ki so nas prosili za ponudbo oziroma podatke o malih elektrarnah, smo jim tudi poslali ali kako drugače svetovali, med drugim tudi mnogim zasebnikom, zato upravičeno pričakujemo naročila.

Na kratko smo tokrat opisali težave in probleme v zvezi z malimi elektrarnami zato, da bi lažje sledili razvoju. Kljub temu, da smo sposobni graditi male elektrarne, vseeno čutimo, da se stvari le počasi premikajo na bolje. Potruditi se bomo morali izboljšati sistem delovanja na celotnem področju izgradnje malih elektrarn to je od izdelave ponudbe, izdelave opreme, montaže, do predaje objekta kupcem, pa seveda hitreje in cenejše izdelovati opremo ter vsestransko poslovnije delovati.

S. Štokelj

Vest iz proizvodnje

Gonilnik za HE Zakučac je že "ozdravljen" (Foto: E. L.)

Reševanje energetske krize ni le gradnja novih objektov, ampak tudi skrb za zanesljivo obratovanje obstoječih energetskih naprav.

Trenutno imamo v delavnici tudi večje število remontov, med njimi tudi 110 MW drugi agregat za HE Zakučac. Gonilnik premera 3440

mm je že "ozdravljen" in čaka na poskusno montažo, ki se bo pričela v naslednjih dneh.

INVENTIVNA DEJAVNOST

Priznanje Otmarju Bedenku

Na osrednji prireditvi ob prazniku občine Šiška so podelili najrazličnejša priznanja delavcem Šiške za dejavnost na raznih področjih. Med drugimi je priznanje prejel tudi Litostrojecan dipl. ing. Otmar BEDENK za svoje delo na področju inventivne dejavnosti.

Tovariš Bedenk je v Litostroju zaposlen že 23 let, v tem času je med delom tudi doštudiral na strojni fakulteti v Ljubljani. Začel je kot konstruktor, od leta 1978 pa je vodja oddelka za kontejnersko-transportne sisteme. To področje ga je zanimalo že v času študija, saj je za diplomsko nalogo I. stopnje projektiral univerzalno prijemalo za kontejnerje. To so daljinsko vodena prijemala, ki so jih pred tem izdelovali le na Zahodu. Žal se je prva leta po diplomi prve stopnje ukvarjal še z drugimi nalogami, ki so bile tedaj pač potrebnejše, zato, se je razvoj na tem področju nekoliko zaustavil. Takoj za tem, ko je bil ustanovljen samo-

stojni oddelek, so začeli naprej razvijati kompletno kontejnersko-železniško dvigalo. V tem času smo v Litostroju v povezavi z mariborsko Metalno izdelali več univerzalnih prijemal za Luko Koper. Ker so bili ti izdelki še prototipi, je seveda prihajalo tudi do velikih težav. Imeli smo sicer izkušnje pri izdelavi hidravličnih naprav, nismo pa poznali vseh pogojev dela. Tovariš Bedenk je projektiral prijemala le na podlagi prospektov in opisov zahodnih firm, tehnološke rešitve pa so bile na začetku prava neznanka.

S prvim naročilom za Luko Koper smo dejansko prebili led v izdelovanju kvalitetnih prijemal. Počasi smo spoznavali pogoje dela v kontejnerskem terminalu. Oskrbeli smo se s potrebnimi elementi za izdelavo prijemal, ki ustrezajo tem pogojem. S skupnim sodelovanjem smo odpravili tudi subjektivne težave, kar pomeni, da so se morali tudi vozniki dvigal usposobiti za manipuliranje s tako občutljivimi in zahtevnimi napravami.

V tej začetni fazi je bil tovariš Bedenk nenehno na poti med Ljubljano in Koprom. Doma je bilo treba nadaljevati razvojno delo, v Luko Koper pa odstranjevati oziroma popravljati napake, ki so nastajale pri delu.

Z večjimi izkušnjami pa je bilo tudi napak vedno manj. Za Luko Koper je Litostroj kasneje izdelal

še dve univerzalni prijemali za drugi žerjav z uporabnejšimi merami (20 in 40 ft). Medtem so v Kopru naročili še dve prijemali nemške firme Peiner. Primerjava med našima dvema in nemškima pa je pokazala, da so naši celo boljši.

Začetna faza izdelovanja prijemal za transport kontejnerjev je bila tako uspešno zaključena. Zdaj v Litostroju že izdelujemo ponudbe za domači in tuji trg, vendar v današnji hudi svetovni konkurenci na žalost kaj hitro izpademo.

Trenutno izdelujemo v Litostroju specialni univerzalni kontejner že dokazane kvalitete, ki ima skoraj polovico krajši pretovorni čas, ker lahko pretovori tudi dva kontejnerja 20 ft obenem. Tudi tega izdelujemo za Luko Koper, vendar samostojno — brez Metalne.

Razvoj zahteva vedno nove in nove rešitve. Tovariš Bedenk, inovator in projektant, je o tem dejal:

"Ko začneš enkrat razvijati neko novo stvar, si z mislimi in delom nenehno pri tem. Okupira te po cele dneve, saj vedno iščeš boljše in enostavnejše rešitve. Te navadno tudi najdeš. Tako je včasih kar dobro, da moraš delo malo prekiniti, ker potem nenadoma najdeš še boljše rešitve. Ko sem se začel ukvarjati s tem, sem moral preštudirati ogromno literature in se spoprijeti tudi z do tedaj meni manj znanimi področji. Toda, če te stvar

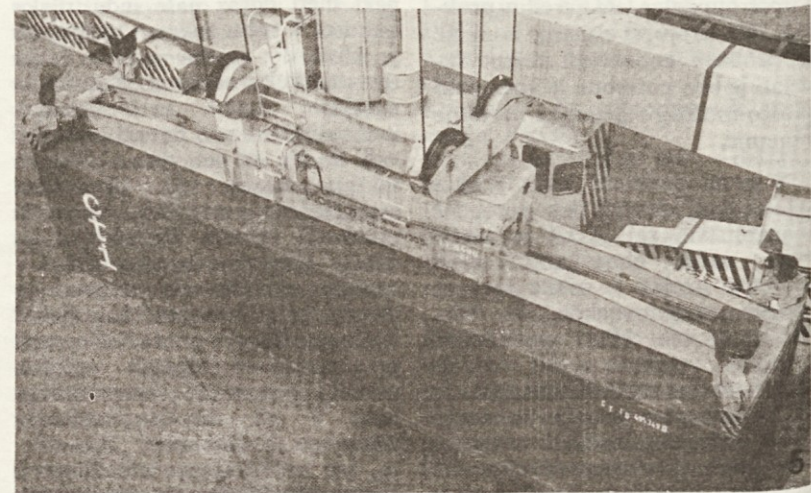
zanima, ni težko. Delati pa je bilo lažje, ker imam tudi podporo novega vodstva IRRP in biroja IT, ki mi je tudi pri težavah in problemih stalo ob strani.

Vem, da je to inventivna dejavnost, saj smo ta prijemala razvijali čisto samostojno in po lastnih rešitvah in zamislih. Prijemala nisem prijavil kot inovacijo, navsezadnje tudi zato ne, ker v Litostroju še nimamo sprejetega pravilnika o inventivni dejavnosti. Po drugi strani pa smo se v Litostroju kar nekako navzeli miselnosti, da take in podobne naloge spadajo v področje našega dela in smo za to že tako ali tako plačani. To je po eni strani sicer pohvalno, po drugi pa tudi precej nestimulativno, saj so ljudje premalo zainteresirani za izboljšave in inovacije. Prav pri prijemalih pa bi bilo potrebno, da bi jih Litostroj čim prej zaščitil na jugoslovanskem trgu, saj se nam lahko zgodi, da bomo na hitro prišli ob sadove svojega dela, v kate-

rega smo navsezadnje vložili tudi nemalo časa, sredstev in lastnega znanja. Z našo kvaliteto smo sedaj že na svetovnem nivoju in bi lahko s svojimi izdelki pokrili cel jugoslovanski trg. Bistveno je to, da nam ni treba odkupovati nobenih licenc, za izdelavo pa potrebujemo minimalno vsoto deviz. Tako neodvisnost od tujcev bi vsekakor koristila tudi na drugih področjih v današnji težki situaciji v našem gospodarstvu.

Razvoj gre seveda svojo pot. Tovariš Bedenk ima še veliko načrtov za izboljšavo sedanjih prijemal in za izdelavo novih. Kmalu bomo o tem še pisali, vendar z nekoliko bolj strokovnega stališča. Tokrat smo vam želeli predstaviti tovariša Bedenka, ki je s svojim delom na tako zahtevnem področju pripeljal Litostroj tudi tu v svetovni vrh in nam odprl možnosti za prodor na domači in tuji trg.

M. M.

Litostrojski speader

Turbine in izvozna prizadevanja

Izvoz, izvoz in še enkrat izvoz. To je parola, ki jo poslušamo vsak dan. Ni samo parola, to je edini način, da se izvlečemo iz težav, v katere smo zabredli. Prizadevanja za izvoz pa nam Litostrojčanom ne predstavljajo nekaj novega. Že pred davnimi tridesetimi leti so bila ta prizadevanja del našega vsakdanjika. Že tedaj smo se pojavljali z dobro obdelanimi ponudbami povsod, kjer so to dopuščale komercialne razmere.

Ni bilo lahko. V tem času je trgovski svet komajda poznal Jugoslavijo. Na tehničnem področju smo bili za vse popolna neznanka. Da bi izdelovali in ponujali na svetovnem trgu vodne turbine s pripadajočo opremo kot zahteven investicijski proizvod, se je svetu zdelo skoraj neverjetno. Vendar smo vztrajali in v letu 1955 prejeli prvo naročilo za turbine v Turčiji (HE Čermik, HE Byramic in HE Ahhat). Naročilo je bilo verjetno postavljeno kot preizkusni kamen naši mladi industriji. Naročnik razen želje po koristnem izkoriščanju vodne energije ni imel ničesar. Zato se je moral naš projektant za to prvo potovanje v tuji oborožiti z vsem instrumentarijem za merjenje pretokov vode in terenske izmere. Tako pridobljeni osnovni podatki so se na naročnikovo in naše zadovoljstvo spremenili v projekte in v letu 1957 smo že dobavili in montirali prve naše izvozne turbine.

Naročilom za Turčijo so sledila naročila velikih turbin za Pakistan, Etiopijo, Indijo, Nepal itd. Počasi smo si s priznanim dobro kvaliteto izdelkov utirali pot v dežele vseh kontinentov. Povsod so bili s kvaliteto naših izdelkov zadovoljni.

konkurenco. Tehnološke omejitve so pogosto vzrok odklonitve sodelovanja pri borbi za velika naročila.

Pojavila se je tudi nova oblika nujenja opreme. Iz rezultatov nekaterih licitacij je komajda razvidno, kateri proizvajalci opreme so udeleženi. Ti so se namreč združili v velike in finančno močne koncerne in uporabljajo vse oblike trgovanja in proizvodnje. V tem pogledu predvsem prednjačijo Japonci. Ti koncerni pogosto nudijo za nas popolnoma nedosegljive kreditne pogoje. Tako se nam je v zadnjih letih večkrat dogodilo, da smo bili ob licitaciji na prvem mestu, to mesto smo obdržali tudi po tehničnem izrednotenju podatkov, naročila pa nismo dobili, ker je opravila svoje delo komercialna kuhinja s kreditnimi pogoji, protidobavami, blagovnimi menjavami in podobnimi manipulacijami.

Tudi cene so nas pestile v obdobju popolne nerealne dinarske vrednosti dolarja. V tem obdobju smo bili predragi. Litostroj ni imel, tako kot drugi koncerni v svetu, svoje interne banke z razmerami na tržišču prilagodljivim tečajem dolarja.

Svetovna ekonomska kriza se krepko pozna tudi na področju gradnje hidroelektrarn. Kljub dejstvu, da v energetske krizi predstavlja vodna energija še vedno najcenejši vir energije, pa je predvsem v državah v razvoju zmanjalo sredstev za gradnjo. Realizacija za gradnjo že objavljenih projektov se je pomaknila v prihodnost. Zato tudi svetovno znane turbinske firme niso zapolnjene z naročili. Boj za naročila je vse hujši, kar se vidi iz velikega števila udeležencev na posameznih licitacijah. Razumljivo je, da proizvajalci iz tržno urejenih dežel s prostimi projektnimi in proizvodnimi zmogljivostmi lahko nudijo izredno kratke roke dobave opreme. Tem rokom smo mi zasedenimi projektnimi in manjšimi proizvodnimi zmogljivostmi le s težavami kos.

Boj za izvoz pa je že vnaprej naša osnovna naloga. Tega se zavedamo. V okviru tehničnih možnosti sodelujemo na vseh nam dosegljivih natečajih. Zavedamo se, da je danes v svetu v poprečju realizirana le vsaka petnajsta ponudba. Vemo, da iz tega poprečja tudi mi ne moremo. Zato vlagamo v to dejavnost velika sredstva. Upamo, da bomo obdržali kontinuiteto izvoza turbin. Do sedaj smo turbine izvažali skoraj v celoti na trge s konvertibilnim plačilom. To si želimo tudi v prihodnje.

Pregled dosedanjega izvoza turbin s pripadajočo hidrostrojno opremo po kontinentih

EVROPA:

Islandija: v eni hidroelektrarni 1 turbina — moč 6,2 MW

AZIJA:

V Turčiji, Pakistanu, Siriji, Indiji, Nepal, Kambodži, Iranu in Iraku je v 26 hidroelektrarnah vgrajenih ali naročenih 57 turbin s skupno močjo 1.160 MW.

AFRIKA:

V Etiopiji, Togu, Gvineji, Maroku, Keniji, Tanzaniji in Centralno afriški republiki je v 11 hidroelektrarnah vgrajenih 21 turbin s skupno močjo 270 MW in dve samostojni loputi.

AMERIKA:

V ZDA, Argentini, Mehiki in Peruju je v 5 hidroelektrarnah vgrajenih 6 turbin s skupno močjo 156 MW in dve samostojni loputi.

AVSTRALIJA IN OCEANIJA:

V Novi Zelandiji in na Novi Gvineji je v 6 hidroelektrarnah vgrajenih 15 turbin s skupno močjo 374 MW.

Na vseh kontinentih smo za 49 hidroelektrarn dobili naročilo za 100 turbin in 4 samostojne lopute. Od tega smo že dobavili 89 turbin, 9 jih je v fazi montaže in izdelave, za dve pa se pripravljajo delavniški načrti. Poudariti je treba, da smo za našete elektrarne poleg turbin vedno dobavljali tudi turbinske regulatorje in predturbinska zapirala, več kot polovico elektrarn pa smo opremili tudi z napravami za oskrbo s hladilno vodo in drenažo strojnice. Pogosto smo tudi dobavljali regulatorje tlaka ali pretoka, difuzorske zapornice in ostalo hidrostrojno opremo.

In še nekaj podatkov o največjih naročilih. HE OHAO-A, Nova Zelandija: 4 turbine s turbinskim regulatorjem pretoka, vsaka moči 70 MW, s padcem 57,6 m in pretokom 135 m³/s. Oprema je bila dobavljena v letu 1975. HE HADITHA, Irak:

Kje bomo gradili

S sklepanjem, dopolnitvami in spremembami samoupravnih sporazumov o združevanju sredstev in temeljih plana gradnje elektroenergetskih objektov, ki jih sprejemajo skupščine SIS-porabnikov električne energije in skupnosti elektrogospodarstva posameznih republik, se počasi oblikuje plan energetskega virov, ki naj bi jih začeli graditi do konca srednjeročnega obdobja, to je do 1985. leta. Med njimi je tudi nekaj hidroelektrarn. Tako v Sloveniji poleg dokončanja obeh "upočasnenih" gradenj HE Solkan in HE Mavčiče tečejo pospešene priprave za gradnjo Savske verige in elektrarn na Muri. Zelo je tudi povečano zanimanje za graditev več malih elektrarn. Prav zanimivo je, s kakšno vztrajnostjo se v načrtovanju pojavlja še vedno gradnja druge jedrske elektrarne, in to kljub slabim izkušnjam z JE Krško, visokim gradbenim in vzdrževalnim stroškom, pretežnim deležem iz uvoza, ob omejeni količini zaloga urana in problematiki odlaganja odpadkov. Ob tem še daleč nismo izkoristili razpoložljivih obnovljivih vodnih virov energije. Z njimi bi zlahka pokrili moč, ki naj bi jo dala jedrska elektrarna.

Na Hrvaškem, kjer so npr. lani pokurili v energetske namene skoraj 600.000 ton nafte (v Sloveniji 11.400 ton), načrtujejo v srednjeročnem obdobju gradnjo HE Djale na Cetini ter HE Dubrava na Dravi (cevne turbine enake zasnovi kot vzvodna HE Čakovec). HE Djale bi naj z vgrajeno močjo 2 x 20 MW dajala povprečno 157 GWh letno, medtem ko bi HE Dubrava z močjo 2 x 40,3 MW kot tretja dravska elektrarna na področju SR Hrvatske mogla dati letno 420 GWh električne energije.

V načrtu pripravljenih del so bile tudi sprejete poleg JE Prevlaka tudi HE Brodarci na Kolpi (podloge za glavni projekt je izdelal naš IRRP že lani). V Bosni in Hercegovini gredo h koncu priprave za začetek gradnje HE Mostar kot tretje elektrarne v srednjem toku Neretve. Poleg HE Grabovica in HE Salakovac bo ta elektrarna z letno proizvodnjo 310 GWh pomemben objekt za maksimalno izkoriščanje vodnega potenciala v tem predelu. Zgrajena naj bi bila do srede 1987. leta.

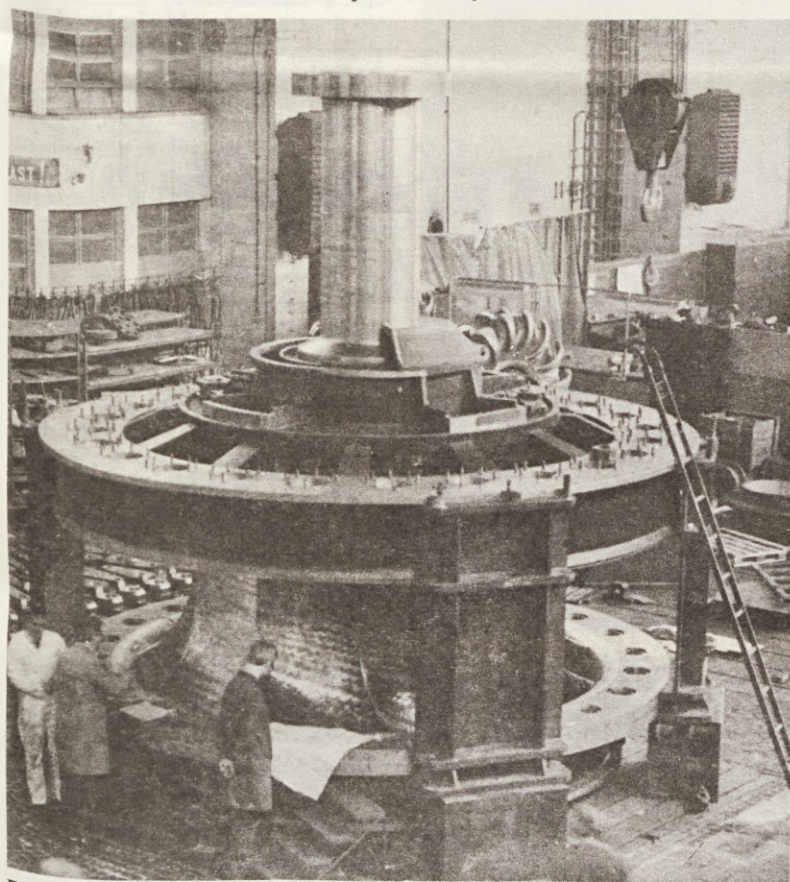
Posebej razveseljivo je, da se počasi bistrijo dolgoletna nesoglasja o skupnih vlaganjih na Drini. Kot je znano, so ozka republiška gledanja in spori o gospodarski izrabi te reke vse doslej preprečevali skupno gradnjo, čeprav to področje ponuja izjemne možnosti za pridobitev novih virov tako potrebne energije. Projekti elektrarne Buk Bijela, ki je bil sprejet že leta 1976 kot najbolj ekonomičen in je bila gradnja tako rekoč že začeta, je padel v vodo v Washingtonu, na sedežu Mednarodne banke za obnovo in razvoj, kjer naj bi zastopniki prizadetih republik Srbije, Bosne in Hercegovine ter Črne gore podpisali pogodbo o kreditiranju.

Če bo torej prišlo do dogovora o enotnem elektroenergetskem sistemu, ki ga ne bodo omejevale republiške meje, ampak narekemale le ekonomske koristi in energetske možnosti, bo brez dvoma pomemben korak za rešitev energetske krize v državnem merilu.

Močno bogat je tudi program gradenj v Makedoniji, saj poleg pred leti že obravnavanih projektov elektrarn Boškov most, Kozjak in Gradac vsebuje tudi večje število manjših objektov (Popova Šapka, Lera, Strežvo, Moklište, Vitačevo, Tetovo, itd.).

Ob vsem tem lahko sklepamo, da kljub določenemu obotavljanju in finančnim težavam postajajo zanimiva vlaganja v ekonomsko premišljene novogradnje, ki jim je v celoti kos domača industrija. Pri tem zagotovo računamo tudi na naše sodelovanje, podprto z bogatimi delovnimi izkušnjami na tem področju.

ETO

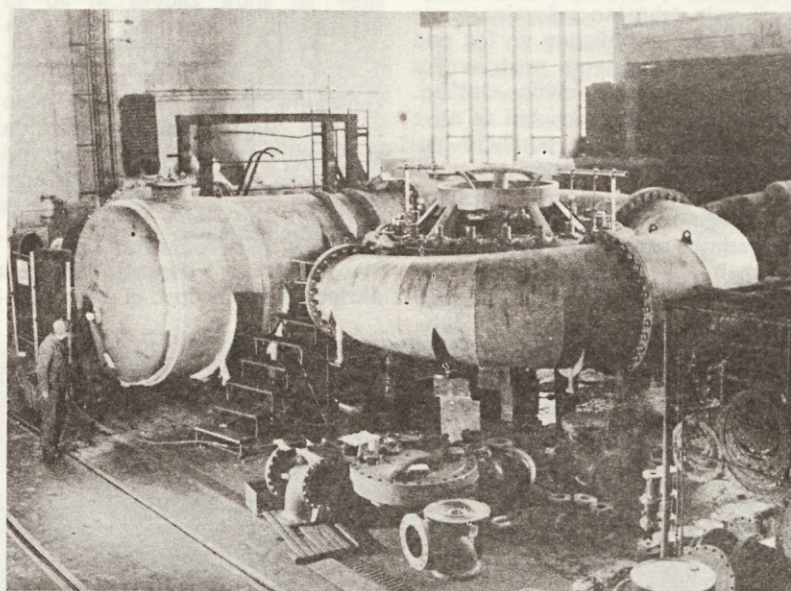
Poskusna montaža gonilnika z vodilnikom za OHAO-A na Novi Zelandiji, dobavljena v letu 1975

Zgodilo se je, da smo bili v elektrarni postavljeni ob bok renomiranim svetovnim proizvajalcem turbin. Prav nič nismo imeli manjvrednostnega kompleksa. Naše turbine so zdržale konkurenčno primerjavo. Še več, pogon je pokazal, da so celo boljše. V tem srednjem obdobju smo še utrdili svoj položaj na priznanem solidnem mestu proizvajalcev turbin. Rokovno res nismo bili med najboljšimi, vendar je kvaliteta to vrzel le nekako pokrivala.

Gradnja hidroelektrarn in s tem tudi turbin je v zadnjih petnajstih letih dosegla neslutene razsežnosti tako doma kot v svetu. Pojavljati so se pričeli vedno večji agregati. Gradnja turbin za te hidroenergetske velike je zahtevala nove tehnološke zmožnosti. Tu pa smo občutno zaostali za svetovno

Tudi v tehničnem pogledu nismo bili pri vseh ponudbah med najboljšimi. Svetovni trg zahteva vedno vse boljše. Turbine so največkrat vbetonirane investicijska oprema z zahtevano zelo dolgo življenjsko dobo. Zato je razumljiva zahteva investitorjev po najekonomičnejšem obratovanju. Visok izkoristek turbine je eden od glavnih zahtev. Za doseg tega, na celotnem področju hidravličnih parametrov, je potrebno imeti z modelskimi preizkusi pokrito celotno področje padcev in pretokov. Tega nima nihče na svetu. Tudi mi ne. Razumljivo pa je, da imajo že zgoraj omenjeni tehnično-komercialni koncerni veliko večje možnosti kot mi. Kljub temu pa drži ugotovitev, da smo izgubili le majhno število ponudb zaradi tehničnih vzrokov.

36 LET LITOSTROJA

Turbina za HE Kidatu, ki je bila dobavljena v letu 1974 (Foto: B. Kocjančič)

6 Kaplanovih turbin, vsaka moči 110 MW, s padcem 36 m in pretokom 330 m³/s predstavlja naše največje izvozno naročilo. Turbine so v fazi izdelave in montaže.

Zadnje izvozno naročilo smo dobili v preteklem mesecu. Za Hidroelektrarno DOROODZAN bomo dobavili 2 turbine s turbin-

skim regulatorjem in dovodnim sistemom. Elektrarna je v Iraku in bo vključena v obstoječi sistem za navodnjavanje v hribovitem južnem predelu, oddaljena okoli 150 km od Perzijskega zaliva. Moč vsake turbine je 5,95 MW, s padcem 35 m in pretokom 18,5 m³/s.

L. Šarf

Z združevanjem dela in sredstev do nove tovarne

V Prijedoru je bil 5. avgusta letos podpisan Samoupravni sporazum o združevanju dela in sredstev za osnivanje in izgradnjo Tovarne za obdelavo kovin z eksplozivom. Sporazum je bil sklenjen med našo delovno organizacijo in delovno organizacijo Rudnici željezne rude Lubija iz Prijedora, podpisala pa sta ga predsednika delavskega sveta in generalna direktorja obeh delovnih organizacij.

V ocenah je bilo ugotovljeno, da je to investicija, ki je za jugoslovanski prostor zelo perspektivna in bo nadomeščala različne dosedaj uvožene materiale. Na ta način bomo tudi dohodkovno ovrednotili pridobljeno znanje na področju spajanja kovin z eksplozivom, do katerega smo prišli s trajnim delom pri razvoju tehnično-tehnološkega področja. Zato se moramo v nadaljnjem razvojnem delu in delovanju še tesneje povezati.

Na področju, kjer bo stala nova tovarna, je tudi močno prisoten problem nezaposlenosti, saj spada občina Savski most med nerazvite. To bo nova tovarna vsaj nekoliko ublažila. V tej občini so se odločili za skupna investicijska vlaganja, in sicer z Borovom za obrat za protektiranje gume, skupaj z

Rudijem Čajevcem so zgradili tovarno za merilne instrumente, z Ado iz Potisja tovarno za strojno opremo, s Cromosom iz Zagreba tovarno železnih oksidov (gradi jo Smelt iz Ljubljane). Osnovni cilj nadaljnega združevanja je, da se znanje, delovne izkušnje in vložena sredstva v čim krajšem času valorizirajo.

S podpisom sporazuma se pričinja realizacija dveletnega plodnega sodelovanja med Titovimi zavodi Litostroj in delovno organizacijo RŽ Ljubija. V tem obdobju je bil izdelan in sprejet investicijski program, elaborat o ekonomski upravičenosti ter odločitev o ustanovitvi Tovarne za obdelavo z eksplozivom v Ljubiji. Skupna investicijska vlaganja bodo znašala 147,7 milijonov dinarjev.

Od tega 30,4 milijona predstavljajo osnovna sredstva DO Rudnici Ljubija, 27,4 milijona bo prispeval Litostroj (v know-how-u, marketingu in kontroli), 20 milijonov je komercialnih kreditov in 70 milijonov bančnih kreditov iz fonda za nerazvite republike ter za prenos inovacije v proizvodnjo. Gradnja tovarne bo trajala leto dni, stala bo na Runjevici na Ljubiji, v njej pa bo zaposlenih 45—50 delavcev.

Dveletno raziskovalno delo razvojnih institutov obeh delovnih organizacij in visoka skupna vlaganja je rodilo sadove uspešnega spajanja in preoblikovanja kovin z eksplozivom za potrebe kovinske predelovalne industrije, kemijske, petrokemijske, živilske industrije ter jedrske in procesne tehnike, elektrogospodarstva in ladjedelništva. Z lastnim znanjem in domačimi materiali bo nova tovarna za obdelavo metalov z eksplozivom, imenovana TOMEKS, nadomeščala dosednji uvoz repromaterialov.

Šuklje

SPLOŠNA LJUDSKA OBRAMBA IN DRUŽBENA SAMOZAŠČITA

Priprava na vajo »Golovec 83«

Veliko je že bilo napisanega in povedanega o vaji, ki jo bomo letos 24. septembra izvedli v Ljubljani. Z njo bomo pripravili vse krajanje in delovne ljudi Ljubljane na morebiten primer potresa na tem območju. Nič novega ne bomo povedali, da Ljubljana leži na potresnem območju, kjer je možen potres med 8. in 9. stopnjo po MSC skali oziroma rušilen potres. Iz teh razlogov že dalj časa potekajo različne priprave na celotnem ljubljanskem območju, da bi vaja čim bolj uspela in da bi s tem dosegli večjo osveščenost vseh ljudi.

Naša delovna organizacija je že izvajala splošni del priprav na to vajo ob sodelovanju sindikatov in komitejev za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito po TOZD in DS. Posebni del pa je seveda civilna zaščita, ki je glavni nosilec vseh reševalnih akcij, ne samo na prostoru naše delovne organizacije, ampak po potrebi tudi v Krajevni skupnosti Litostroj ali kjerkoli drugje. Iz teh razlogov smo ponovno preučili celoten sistem delovanja civilne zaščite in skušali odpraviti določene pomanjkljivosti, oziroma jih prilagoditi vaji "Golovec 83". V ta namen smo organizirali več vaj za posamezne enote ali pa za več enot skupaj. Ena od posebnosti teh vaj je tudi vaja tehnično reševalne enote in gasilske na poligonu na Igu pod strokovnim vodstvom predstavnika mestnega štaba za civilno zaščito. Dve enoti sta se usposobili za nove načine reševanja s pomočjo zavorne plošče, škripčevja ter z lestvijo.

Namen te vaje je bil, da se vsi pripadniki usposobijo za reševanje zdravih — nepoškodovanih in ranjencev. Vsekakor je lažje reše-

vanje zdravih, mnogo bolj zapleteno in zahtevno pa je reševanje ranjencev, saj je potrebno, da se poleg prve medicinske pomoči omogoči varen prenos iz ogroženega objekta na varen prostor in naprej do organizirane zdravstvene pomoči. V vaji na poligonu na Igu nista sodelovali celotni enoti, ampak samo komandirji in njihovi namestniki, ki so morali to znanje osvojiti in ga na naslednji vaji posredovati ostalim pripadnikom svoje enote. Iz teh razlogov sta bili organizirani še vaji v naši delovni organizaciji. Pripadniki obeh enot so izvajali naslednje vaje:

1. Reševanje s pomočjo zavorne plošče. Delovanje zavorne plošče je sicer že stara zadeva in so jo uporabljali že Egipčani, deluje na osnovi trenja med vrvo in telesom, okoli katerega je ovita in s tem ob spuščanju človek rabi zelo malo energije. Vaja je potekala tako, da so vadili pravilno nameščanje vrvi na zavorno ploščo ter privezovanje nosil na vrv, ki je predvidena za spuščanje ranjenca.

2. Reševanje s pomočjo dvojnega škripca. Tudi škripec ni nova zade-

va, vendar ga do sedaj naše enote niso uporabljale. Deluje na osnovi povečanja človeške moči, na osnovi podaljšanja poti oziroma prenosa moči. Vaja se lahko kombinira z nosili, samoreševanjem in reševanjem ponesrečenca s pomočjo posebnega pasu, ki omogoča varen spust.

3. Reševanje s pomočjo lestve. Ta metoda reševanja ima določene omejitve, z njo lahko rešujemo ranjence največ s petega nadstropja. Po posebnem sistemu ranjenca čvrsto privežemo na nosila in ga s pomočjo lestve spustimo na varen prostor. Pri takem načinu reševanja je nujno, da se upošteva poškodba in s tem tudi vsi nadaljnji postopki.

4. Reševanje s pomočjo nosil. Naučili smo se, kako se ranjenca pravilno naveže na nosila in ga nese preko različnih ovir na varen prostor. Na videz lahka naloga zahteva od vsakega posameznika veliko moči in iznajdljivosti.

5. Spustnica. Reševanje s pomočjo spustnice je že stara zadeva in zato je potrebno le, da je ekipa dobro usposobljena. Pri tem smo napravili določen napredek, predvsem pri hitrosti postavitve spustnice, vendar s tem ne smemo biti zadovoljni in moramo težiti za še boljšimi rezultati.

Enoti prve medicinske pomoči in radiobiološko kemične zaščite s pomočjo voda za zveze sta izvajali skupne vaje. Vaja je bila organizirana tako, da so pripadniki obeh enot dopolnjevali svoje znanje. Enota za RBK zaščito je nosila iz prostorov ranjence in pomagala pri transportu z nosili. Prva medicinska pomoč je preverjala svoje znanje na terenu in ne v zaprtih prostorih, kot se je do sedaj običajno dogajalo. Ranjenci, ki so jih v tem primeru predstavljali pripadniki voda za zvezo, so imeli pri sebi slike poškodb, tako da je bilo takoj jasno, za kakšno poškodbo gre. Pravilnost postopka prve medicinske pomoči sta preverjala namestnik komandirja in komandir voda. Vaja je pokazala, da še nismo dovolj usposobljeni za koordinirano delo, vendar bomo tudi to sčasoma odpravili.

Vaje so izvajale tudi enote za vzdrževanje zaklonišč. Preverjale so lastno usposobljenost in delovanje strojev ter naprav v zakloniščih. Njihova vaja nima neposredne zveze z vajo "Golovec 83",

VARSTVO PRI DELU

Prvo polletje ugodno

V prvem polletju smo imeli v naši delovni organizaciji 232 poškodb pri delu, kar je za 70 poškodb manj kot v istem obdobju lani. Močno se je zmanjšalo število poškodb glave, oči, telesa, dlani s prsti, ostalih delov roke in stopal, povečalo pa se je število poškodb ostalih delov noge.

Predvsem je razveseljivo zmanjšanje števila poškodb glave in oči. Pri poškodbah glave lahko trdimo, da uvedba varnostnih čelad že daje ugodne rezultate. Pri podrobnejši analizi stanja pa ugotovimo, da bi bil lahko rezultat še boljši. Trdimo lahko, da bi uporaba varnostnih čelad preprečila več kot polovico poškodb glave, zato moramo tudi v prihodnje vztrajati, da čelade uporabljajo povsod tam, kjer obstajajo nevarnosti za poškodbe glave.

Podobno stanje pri poškodbah oči, ki se v večini pojavljajo prav zaradi neuporabe varnostnih očal ali ščitnikov obraza, kar v bistvu zopet pomeni kršenje varnostnih predpisov. Na tem področju sta nujno potrebni večja disciplina in osveščenost delavcev. Pri poškodbah je še naprej opazno naraščanje subjektivnih vzrokov, istočasno pa se zmanjšuje število poškodb nastalih zaradi organizacijskih ali tehničnih napak. Med subjektivnimi vzroki narašča število kršiteljev varnostnih predpisov, medtem ko se razmerja med ostalimi vzroki ostala nespremenjena. Proti takim vzrokom bomo morali ostreje nastopati z ustreznimi ukrepi.

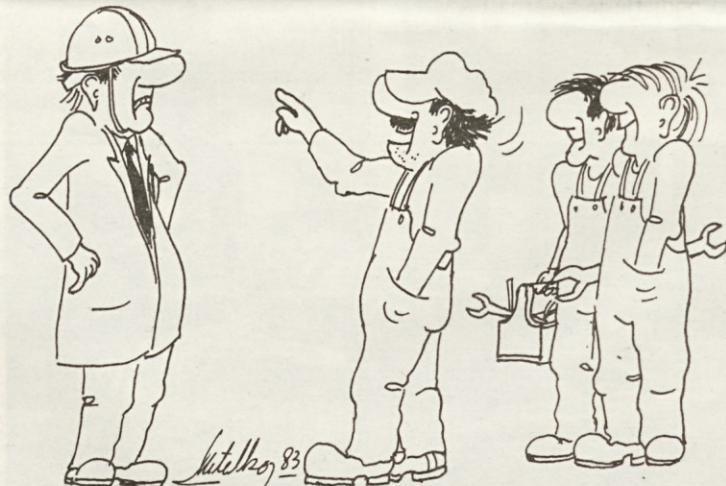
Pred nekaj leti smo začeli zbirati podatke, koliko naših delavcev se poškoduje pri samostojnem delu in koliko poškodb nastane zaradi nekoga drugega. Prvi podatki so zaskrbljujoči. V I. polletju tega leta je občuten upad takih poškodb, vendar je njihova udeležba še vedno previsoka. Izgleda, da se delavci, ki poškodujejo svojega sodelavca, premalo zavedajo svoje odgovornosti za varnost svojih sodelavcev. Pri težjih poškodbah se kaj lahko zgodi, da bo inšpektor dela ali predstavnik oblasti proti njim podal kazensko ovadbo.

Zaradi poškodb na delu smo v I. polletju v naši delovni organizaciji izgubili 2902 delovnih dni ali 763 manj kot v I. polletju leta 1982.

Na splošno je resnost poškodb narasla. To je še najbolj opazno pri poškodbah dlani s prsti in oči. Poškodbe stopal in ostalih delov noge pa so bile v povprečju mnogo prej ozdravljene.

Zmanjšanje števila poškodb in bolniških dni se je torej nadaljevalo tudi v I. polletju 1983. Kljub tako ugodnim rezultatom pa v celoti ne moremo biti zadovoljni. Grenak priokus dajejo nekatere težje poškodbe, ki so delavce trajno iznakazile in jim okrnile njihovo delovno sposobnost.

M. Jurjavčič

Tovariš inšpektor, posodite mi čelado, da poberem prispevke za vas!

Reševanje ranjencev otežujejo včasih tudi plini in dim. V takih primerih morajo reševalci uporabiti zaščitne maske (Foto: T. Škrjanec)

vendar je bila organizirana skupaj z ostalimi vajami.

Če ocenimo spomladansko vajo, ugotavljamo, da smo v določenih primerih naredili korak naprej, posebno še pri obvladovanju novih načinov reševanja in enotnosti oziroma koordinacije dela. Menimo, da se bomo lahko v vajo "Golovec

83" uspešno vključili in s tem prispevali, da bi celotna vaja čim bolj uspela. Z doseženimi rezultati pa ne smemo biti zadovoljni, ampak moramo težiti k še boljši usposobljenosti in razvoju civilne zaščite nasploh.

B. Bavdež

Nudenje prve pomoči ranjencem

NOVI PROGRAM AVTODVIGAL V SODELOVANJU S POLJSKO FIRMO BUMAR

Novi proizvodi

Sodelovanje s poljsko firmo Bumar se je pričelo že leta 1979, ko je tedanji generalni direktor Marko Kržišnik na sestanku SEV navezal prve stike. Še istega leta je prišlo do prvih srečanj z Bumarjem, kjer se je dejansko pokazal skupni interes obeh partnerjev za sodelovanje.

V prvi fazi je bila podpisana v juliju 1980 pogodba o tehničnem sodelovanju (kooperaciji) na področju razvoja novih tipov avtodvigal in mobilnih dvigal. Dogovorjeno je bilo, da pričnemo skupaj razvijati tri tipe dvigal: avtodvigalo nosilnosti 18 t (na poljubni triosni šasiji), terensko dvigalo nosilnosti 20 t in avtodvigalo nosilnosti 45 t.

Kot naslednji korak v sodelovanju smo podpisali v juniju 1982 pogodbo o proizvodni kooperaciji. S to pogodbo se določajo vsa razmerja med partnerjema pri proizvodnji skupnih proizvodov. Pogodba je nato nastopila trnjevo pot registracije na republiški in zvezni ravni, pričakujemo pa, da bo postala operativna v septembru 1983.

Naš kooperacijski partner Bumar je tipično zunanjetrgovinsko podjetje, kot ga srečamo v državah SEV. Država mu zagotavlja monopolni položaj pri izvozu in uvozu vseh vrst gradbene mehanizacije. V svojem okviru združuje vrsto ekonomsko samostojnih proizvodnih podjetij, vse te pa zastopa po svoji močni mreži predstavništev v tujini. Naše sodelovanje teče formalno s firmo Bumar, dejansko pa z dvema velikima proizvodnima podjetjema, ki tudi odločata o vseh elementih sodelovanja.

Prvo podjetje je tovarna FAMA-BA (Fabryka Maszyn Budowlanych — po naše: tovarna gradbenih strojev) iz Głogowa. Głogow je manjše mesto z okrog 25.000 prebivalci v zahodni Poljski. Pred 2. svetovno vojno je ta del Poljske pripadal Nemčiji, proti koncu vojne pa je bil Głogow do tal porušen, saj so ga Nemci vztrajno branili pred prodirajočo Rdečo armado. Sedanji Głogow je zgrajen na ruševinah starega, je mesto brez jedra, rekel bi lahko tudi brez duše, kot so to številni po vojni obnovljeni kraji po vzhodni Evropi. Tovarna Famaba je najpomembnejša gospodarska organizacija v Głogowu. V tovarni, ki se razprostira na zemljiškem kompleksu, primerljivim z litostrojskim, je zaposlenih 2400 delavcev.

Tovarna je specializiran proizvajalec teleskopskih dvigalnih ročic in dvigalnih mehanizmov za avtodvigala. Njihov proizvodni program zajema dvigalne ročice nosilnosti 6, 10, 12, 16, 20 in 40 t. Poleg tega sami proizvajajo kompletna avtodvigala nosilnosti 6 t, 10 t in 16 — 18 t na kamionskih šasijah Star, Jelcz, Roman in Kamaz. Svoj proizvodni program naj bi razširili z novimi proizvodi iz kooperacije z Litostrojem: avtodvigalom nosilnosti 18 t in terenskim mobilnim dvigalom nosilnosti 20 t.

Drugo podjetje je KUM — Kombinát Urzadzen Mechanicznych (Kombinat mehaničnih naprav) iz Gliwic v Šleziji. Gre za zelo veliko podjetje s približno 12.000 zaposlenimi. Njihov proizvodni program po naši oceni obsega predvsem težko mehanizacijo za vojsko (tanki, oklopna vozila), poleg tega pa tudi avtodvigala večjih nosilnosti. Trenutno izdelujejo dvigalo nosilnosti 40 t. Z njimi sodelujemo pri razvoju novega avtodvigala nosilnosti 45 t, za katerega naj bi dobavljali predvsem kupljene komponente hidravličnega sistema.

Težišče kooperacijskega sodelovanja pa je prav na sodelovanju s

podjetjem FAMABA, torej na avtodvigalu nosilnosti 18 t (AD-18) in mobilnem dvigalu nosilnosti 20 t (MD-20). Izdelana sta prototipa obeh dvigal, ki sta v končni fazi preizkušanja. Obe dvigali bosta prvič predstavljeni javnosti na jesenskem sejmu letos v Zagrebu. Prva naj bi stekla proizvodnja avtodvigal AD-18 na šasiji Kamaz. Prvotno je bila planirana serija 10 dvigal v zadnji četrtini letošnjega leta. Do manjšega zastoja lahko pride zaradi spremembe v delitvi proizvodnje med partnerjema na tem modelu. Prvotno je dogovorjeno, da Litostroj dobavlja šasijo z dodatnim reduktorjem za pogon hidravličnih črpalk in ustrezne

20-tonsko avtodvigalo (Foto: O. Zagoričnik)

črpalke, Famaba pa kompletno nadgradnjo dvigala. Zaradi velike podražitve šasij Kamaz (naraščanje tečaja obračunskega dolarja) tak način menjave ne omogoča doseči zamišljene končne prodajne cene dvigala. V teku je dogovarjanje drugačne oblike menjave, po kateri bi Litostroj dobavljal reduktor za pogon črpalk z ustreznimi hidravličnimi črpalkami za celotno poljsko proizvodnjo dvigal AD 18 t (od 300-400 kosov letno), v zamenjavo pa bi dobili od Famabe kompletna avtodvigala AD-18. Vsekakor omogočata dve možni obliki menjave tudi izvajanje določenega pritiska za dosego nižjih cen za šasije.

Začetek proizvodnje "O" serije 10 dvigal MD-20 je predviden šele za zadnje četrletje 1984. Dogovorjena dobava Litostroja je kompletno podvozje vključno s podporami dvigala, poljski partner pa dobavlja dvigalni mehanizem. Hitrejšo realizacijo tega programa ovira predvsem uvožena transmisija, večini bralcev pa so poznane težave z uvozom repromateriala. Dinamika odvijanja tega programa bo odvisna predvsem od odziva trga na našo ponudbo. Ob predsta-

vitvi v Zagrebu bomo skušali zagotoviti čimveč kupcev, ki bi bili pripravljeni devizno pokrivati del uvoza reprodukcijskega materiala, navezujemo pa tudi stike z JLA, ker menimo da dvigalo povsem ustreza posebnim zahtevam oboroženih sil.

Šele v bolj odmaknjeni prihodnosti se odpira možnost nadomestitve določenih uvoženih sestavnih delov z domačimi (npr. hidro menjalnik ZF z licenčnim proizvodom tovarne "14. oktober" Kruševac).

TERENSKO DVIGALO TD 20

Prva naloga v okviru kooperacijske pogodbe o tehničnem sodelovanju je bila projektiranje, izdelava in preizkušanje novega skupnega izdelka terenskega dvigala TD 20. Zaključena je bila v letu 1983. Dvigalo je projektirano

18-tonsko avtodvigalo (Foto: T. Š.)

višino in zelo ugodno porazdelitev osnih pritiskov, ki so v mejah dopustnih vrednosti za vožnjo po javnih cestah. Omenimo naj, da so vsi nosilni deli kraka in mehanizma izdelani iz visokotrdnostnega mikrolegiranega jekla z mejo plastičnosti 885 N/mm². Drugi deli dvigalne naprave, kot so vitel za dviganje kavlja, hidravlično mehanski sistem za teleskopiranje in nagibanje kraka, reduktor za vrtenje ter valjeni vrtilni ležaj so moderne in robustne izvedbe. Moč za delovanje teh komponent se prenaša hidrostatično. Trije ločeni hidravlični tokokrogi, katere krmlimo ročno, omogočajo istočasno izvajanje več delovnih operacij. Vse tokokroge vrtenja varuje pred preobremenitvijo elektronski omejevalnik momenta. Vse ročice, ventili in stikala za upravljanje dvigalne naprave in podvozja ter volan so nameščeni v kabini na gornjem vrtiljivem delu dvigala. Za upravljanje posameznih funkcij in agregatov uporabljamo pnevmatske hidravlične in električne krmlilne sisteme. Namestitev vseh elementov za upravljanje v enem prostoru skrajšuje pripravljalne čase za obratovanje dvigala na najmanjšo možno vrednost.

Podvozje dvigala sestavljajo nosilni okvir z mehanizmi za podpiranje, transmisija, razni mehanizmi in naprave. Vsi nosilni deli so izdelani iz drobnozrnatega mikrolegiranega jekla Nival 47, ki ga izdeluje železarna Jesenice. V okvir je vgrajen zračno hlajen dizelski motor TAM F 6 L 413 FR z močjo 130 KW/2500 min⁻¹. Transmisija je polavtomatska z daljinskim upravljanjem (električno stikalo). Njene glavne komponente so: hidrodinamični pretvornik, 4 + 3 brzinski menjalnik z lamelnimi sklopkami ter prednja in zadnja prenašalnika v pestih koles. Obe premi sta pogonski, obe lahko tudi krmlimo. Poseben hidrostatični krmlilni tokokrog omogoča lahko obračanje koles in s tem veliko okretnost, majhne vrstne polmere in prečni poševni premik dvigala. Dvigalo je opremljeno s terenskimi pnevmatikami 16.00 — 25, 28 PR. Vsi sistemi za upravljanje podvozja so izdelani v SFRJ. Glavni dobavitelji so TAM, Prva petoletka in Klavivar. Vgrajena je tudi oprema, ki se v naši državi ne izdeluje. To opremo je dobavila Zahnradfabrik — Friedrichshafen iz Zahodne Nemčije. Na enem izmed prototipov preizkušamo tudi protihrupno izolacijo Izolirke. Upamo, da bomo s tem prispevali k zaščiti okolja.

Terensko dvigalo TD 20

Glavni tehnični podatki:

Masa dvigala	20500 kg
Največja nosilnost	
na radiju 3 m	20 t
Največja dvizna višina	
z glavnim pomolom	22 m
s predalčnim podaljškom	28 m
Osne obremenitve	
spredaj	10380 kg
zadaj	10120 kg
Hitrost vrvi	71 m/min
Hitrost vrtenja	1,2 o/min
Največja vozna hitrost	45 km/h
Največji vzpon	50%

AVTODVIGALO AD 18

Druga naloga, ki smo jo zaključili v okviru (kooperacijskega) sodelovanja s poljskimi podjetji, je bila izdelava prototipa avtodvigala

AD 18 z dvigalno napravo, nameščeno na modificirani avtomobilski šasiji KAMAZ 53213. Tudi v tem primeru je delitev dela podobna: dvigalno napravo z nosilnim okvirjem in podporami izdeluje BUMAR — FAMABA, šasijo KAMAZ pa predelamo v Litostroju, kjer izdelamo in vgradimo tudi reduktor ter montiramo zobniško in aksialno batno črpalko. Za domači trg bomo v Litostroju montirali tudi nadgradnjo.

Avtodvigalo AD 18 je namenjeno za hitre krajše posege na bolj oddaljenih deloviščih. Obratuje lahko le na podporah, bremen zaradi vzmetene zadnje osi pa ne more prevažati. Kombinacija na šasiji KAMAZ je izbrana zato, ker domači proizvajalci šasij s tolikšno nosilnostjo ne izdelujejo ali pa zahtevajo visoko devizno udeležbo. Šasijo KAMAZ lahko nabavljamo za dinarska sredstva in jo izboljšamo ter odpremimo Bumarju. Dvigala so namenjena v glavnem za dežele SEV, kjer je bolj ali manj razširjena servisna mreža za to družino tovrnjakov.

Dvigalna naprava z vsemi mehanizmi je enaka napravi 20-tonskega terenskega dvigala, zato opisa ne bomo ponavljali. Nameščena je na posebni nosilni okvir s podporami, ki je pritrjen na šasijo kamiona. Dvigalo ima dva ločena vozniška prostora. V kabini na nadgradnji, ki omogoča dober pregled prostora, so nameščeni elementi za krmljenje delovnih operacij dvigala. Aktiviranje in uravnavanje podpor pa je potrebno izvesti s tal, pred vstopom v kabino. Premikanje in vožnja sta možni le v kamionski kabini.

Dvigalna naprava je prav tako opremljena z elektronskim omejevalnikom momenta. Za opravljanje posameznih funkcij in agregatov pa uporabljamo pnevmatske, hidravlične in električne krmlilne tokokroge. Majhna razdalja od vrtilišča do zadnjega dela dvigala omogoča enake pogoje za privez bremen v praktičnem delovnem področju dvigala.

Podvozja dvigala, ki je serijski proizvod velikega sovjetskega izdelovalca kamionov, natančneje ne nameravamo opisati. Omenimo naj le, da ima vgrajen vodno hlajen 4-taktni, 8-valjni dizelski motor moči 162 KW/2600 min⁻¹. Menjalnik je petstopenjski z dodatnim vhodnim dvostopenjskim gonilom, ki omogoča optimalno prilagajanje različnim voznim razmeram. Standardne avtomobilske pnevmatike 9.00 — 20, rezervoar za gorivo za 170 l, maksimalna vozna hitrost okoli 80 km/h, vse to omogoča velik delokrog dvigala. Robustna izvedba šasije in razvejana servisna mreža v SFRJ pa zagotavljata zanesljivo obratovanje vozila.

Avtodvigalo AD 18

Glavni tehnični podatki:

Masa dvigala	20440 kg
Največja nosilnost na radiju 2,8 m	18 t
Največja dvizna višina:	
z glavnim krakom	22 m
s predalčnim podaljškom	28 m
Osne obremenitve:	
spredaj (obe pogonski osi)	4470 kg
zadaj	15970 kg
Hitrost vrvi	71 m/min
Hitrost vrtenja	1,6 o/min
Največja vozna hitrost	80 km/h

M. LEVSTEK
M. GOLJAR

Pogovor z jubilanti

Mejniki na delovni poti

Spet je leto naokoli in spet je pred nami litostrojski jubilej. Nekatere generacije odhajajo, druge prihajajo. Kljub temu pa se je vedno znova lepo pogovarjati z ljudmi, ki so v Litostroju preživeli že 10 in več let. To je znak pripadnosti neki tovarni in nekemu kolektivu, v katerem preživljajo več kot polovico dneva. Zato tudi ni nenavadno, da vse naše sogovornike vežejo na preživeta leta mnogi spomini in izkušnje, o katerih so nam povedali naslednje:

35-letnik Franc JAGER, TOZD OB

Najstarejši - vsaj po delovni dobi - je med našimi jubilanti tovariš Franc Jager. Doma je iz Bizovika pri Ljubljani, v Litostroj, pa je prišel že leta 1948 kot vajenec. Ko je iskal svojo prvo zaposlitev, ga je pot pripeljala mimo tiskarne Ljudska pravica, kjer je začel kot vajenec, kmalu za tem pa ga je brat, ki je že delal v Litostrojski livarni, pregovoril, da je prišel v Litostroj. Že naslednje leto je naredil izpit za orodjarja in tako začel delati na ustreznem delovnem mestu.

Leta 1956 se je tovarišu Jagru odprla zanimiva možnost - objavljen je bil razpis za delovodsko šolo. Štipendij tedaj ni bilo lahko dobiti, zato je bil tovariš Jager tem bolj vesel, ko je izvedel, da se bo lahko šolal naprej. Prvo leto je ob šoli še delal, drugo leto pa se je samo šolal.

Potem je bil 10 let delovodja delovne skupine, v kateri je prej delal, zatem je bil glavni delovodja za celo orodjarno, zdaj pa teče že četrto leto, ko je vodja orodjarne in "poveljuje" 120 delavcem. Pravzaprav je največja ironija v tem, da je že kot vajenec začel delati v prizidku, kjer je bila orodjarna in je tu še danes, kljub obljubam, da bo dobila orodjarna večje in sodobnejše prostore.

Tovariš Jager je znan kot resen in zavzet delavec, v pogovoru pa se je izkazal tudi za zelo prijetnega in neposrednega sogovornika. Brez zadrege in oklevanja je povedal to,

kar misli. Še se spominja, kakšen je bil pred 35 leti odnos do dela, in vidi, da je danes na žalost drugače. Preveč je delovnih mest in mladi že kar izbirajo kam bi šli. Obenem tudi družba prejšnja leta ni dajala prave veljave delu, saj je bilo proizvodno delo precej odrinjeno. To se je zadnje leto precej spremenilo, s tem pa tudi naš odnos do dela. Današnji način življenja nas je pripeljal tudi do odtujenosti in do veliko bolj zrahljanih prijateljskih vezi med ljudmi. Res pa je, da so bili tedaj tudi drugačni časi, da nam je bila prva skrb izgradnja porušene domovine.

V vseh letih, ki jih je preživel v Litostroju, je tovariš Jager le enkrat pomislil na to, da bi odšel stran. To je bilo kmalu za tem, ko se je poročil in dobil prvega otroka, pa je bil brez stanovanja. Vendar je dobil začasno stanovanje, z vključitvijo v gradnjo

litostrojskih stanovanjskih blokov pa je že leta 1962 prišel do lastnega stanovanja. Zdaj pa že nekaj let stanuje v svoji hišici v Bizoviku. Seveda se mu je s tem nekoliko porušil dotedanji red, ko je lahko prišel v službo kar peš, vendar so zdaj otroci zrasli in tako mu z ženo ni preveč težko vstati malo pred peto in priti pravočasno na delo v Litostroj. Kot zanimivost moramo omeniti še to, da dela v orodjarni tudi njegova žena, ki je tudi jubilarica 10-letnica.

Drugi pripomb v zvezi z dejavnostjo Litostroja tovariš Jager nima. Vesel je napredka, ki ga je Litostroj dosegel, čeprav pravi, da smo po njegovem mnenju začeli z investicijami nekoliko prepozno. Škoda je tudi, da bomo morali investicijski program okrniti, saj je bila ravno zdaj na vrsti orodjarna, pa tudi novo upravno stavbo bi potrebovali. Predvsem pa si tovariš Jager želi da Litostroj ne bi ostal brez naročil, saj je najhuje biti brez dela. Res smo že doživljali težke čase, ki jih tudi on prav dobro pozna, vendar je trdno prepričan, da smo jim vedno lahko kos. Bistvo je v ljudeh, ki morajo biti povezani in ki morajo znati in hoteti delati. Čeprav pogosto slišimo kritike na rovaš mladih, meni, da so fantje, ki prihajajo k nam, čisto v redu. Mogoče, bi potrebovali malo več resnosti in poklicnega zanimanja, na splošno pa mladim svetuje, da bi imeli več delovnih navad in več požrtvovalnosti. Delo je osnova za ves nadaljnji razvoj, tako neke tovarne kot posameznika.

30-letnik Rudolf TOVORNIK, TOZD PUM

15. maja 1953 se je v Litostroju zaposlil danes 53-letni Rudolf Tovornik. Doma je sicer iz Rimskih toplic, po prihodu iz vojske pa se je na nagovarjanje svojega

strica, ki je že delal v Litostroju, tudi on odločil, da pride sem. Že na začetku se je zaposlil kot žerjavovodja in je to delo opravljal celih 22 let. Čeprav mu človek vsaj na videz nikoli ne bi pripisal kakršnekoli bolezni, jo je tudi tovariš Tovornik "skupil" zaradi težkih pogojev dela. V 22 letih je delal v vseh obratih in tozdih naše tovarne — pač tam, kjer je bilo potrebno. Ves čas pa je bil delavec metalurškega obrata jeklolivarne.

Ker je upravljal vse vrste žerjavov, jih tudi dobro pozna. Ta poklic ga veseli, čeprav je precej odgovoren in zahteva nenehno zbranost in pozornost. Ker je vse

to upošteval, v vseh letih tudi ni imel hujše nesreče. Najtežavnejši pa so pogoji dela. Sediš prav visoko pod stropom proizvodnih hal, včasih celo v odprtih kabinah, tam pa je tudi vse polno strupenih plinov in prahu. Taki pogoji načnejo še tako dobro zdravje. Tovariš Tovornik je najprej dobil bronhitis, ob tem pa tudi močno vrtoglavico, ki jo sčasoma dobijo skoraj vsi žerjavovodje. Zato je bil zaradi bolezni pred osmimi leti postavljen za skupinovodjo, zdaj pa je delovodja skupine 26 žerjavovodij. V tej skupini je nekaj delavcev pred upokojitvijo, v glavnem pa je to že mlajša generacija z delovno dobo od 4 do 8 let. Kot delovodja je tovariš Tovornik mnenja, da bi ta poklic morali opravljati mlajši ljudje, ki imajo hitreje reflekse, boljši vid in se lažje znajdejo v prostoru, na žalost

pa je novi program za žerjavovodje precej skrajšan, tako da je treba nove delavce še dolgo učiti pod nadzorstvom starejših.

V svoji dolgi delovni dobi tovariš Tovorniku ni težko primerjati današnjih pogojev s tistimi, ki so bili pred 30 leti. Res so ponekod v Litostroju še danes težki pogoji — posebno v zimskem času, kljub temu pa je bistveno boljše. Zdaj imajo zaprte kabine, boljše je prezračevanje in delavcem je posvečena večja skrb. Sploh pa bo čisto drugače v novih halah livarne. Bistveno drugačen pa je odnos mladih delavcev do dela. Včasih so delali več in bolje, danes pa vsak gleda le na to, da bi delal čim manj in da bi čim več zaslužil. Tako pa ne gre. Sam se še spominja, da včasih niti ni vprašal, kdaj in kje bo malical, temveč le, kaj bo delal. Danes pa mladina postavlja že zelo veliko pogojev.

Čeprav je Litostroj doživil težke krizne čase, tov. Tovornik nikoli ni pomislil, da bi šel drugam. Tu se je navadil, ustalil, dobil je družbeno stanovanje in dobro je vedel, da se bodo časi enkrat obrnili tudi na bolje. Z napredkom in razvojem Litostroja je nadvse zadovoljen. Sam meni, da smo v teh letih dosegli neverjetno veliko. Zadovoljen pa je tudi s svojim tozdom, ki ga vodi sposoben in strokovno usposobljen kader.

Prosti čas izkorišča tovariš Tovornik v počitku, je pa tudi inštruktor pri tečajih za nove žerjavovodje, ki jih organizira naša šola. Vendar pravi, da bo to nadurno delo zdaj opustil, saj ga dovolj utruja že redno delo v tovarni.

V napotek mlajšim pa je še enkrat poudaril, da morajo biti dosti bolj disciplinirani in delovni, saj si je denar treba prislužiti in ne čakati, da nam ga bo kdo podaril.

20-letnica Marija MEGLIČ DS SSP

V Litostroju se je zaposlila leta 1963 kot šestnajstletno dekletce. Nekaj let je delala kot kurirka in ob delu obiskovala strojepisni tečaj. Po končanem tečaju se je kon-

36 LET LITOSTROJA

36 LET LITOSTROJA

36 LET L

Letošnji jubilanti

Kot je že postalo navada objavljamo ob prazniku Titovih zavodov Litostroj — 2. septembru seznam delavcev-jubilantov. Na ta način se jim poizkušamo oddolžiti za zvestobo in prispevek k uspešnejšemu delovanju naše delovne organizacije.

35-LETNIKI

DS SSP POAE
BRATKOVIČ Henrik, inž.

DS SSP KSS
STARASINIČ Janez

TOZD IRRP
GERŠAK Alojz, inž., PAJK Franc

TOZD NABA
MULEJ Matej, POTEKO Franc, ŠPAROVEC Anton

TOZD PRODAJA
KOKOL Egon, KOSMAČ Bruno, PAVŠELJ Ivan, POTEKO Anica, STOPAR Jelka

DS PFSS
GRDEN Rajko, HOBEL Sonja, MOJŠKERC Zdenka

TOZD PUM
KOGOJ Janez, POGAČNIK Viktor, GALIČ Franc, HREN Zvonka, CANKAR Franc, inž., KOZLEVČAR Franc, KOGOJ Drago, BRANK Peter, SELAN Dominik, BURIČ Ante

TOZD OB
NADLIŠEK Leopold, inž., TRONTELJ Branko, PUSTAVRH Anton, STOPAR Emil, KOBAL Niko, BEŽAN Brane, KUŠTRIN Stane, MARTINŠEK Miha, PERME Jakob, MRČUN Anton, PROSEN Andrej, STRLE Herman, JAGER Franc

TOZD MONTAŽA
MREŽAR Slavko, inž., JURAK Štefan, KRAJNIK Pavel, BUCIK Valentin, AVBELJ Jože, JUGOVIČ Franc, KOKALJ Janez, SAZONOV Franc

TOZD PZO
BELCIJAN Silvester, KOCJANČIČ Rado, ZORE Ludvik, UŠAJ Franc

TOZD IVET
PAPEŽ Anton, inž., FAJDIGA Maks, SAMSA Rudi, KOVAČIČ Franc

TOZD SŠTS
ŠTINE Bojan

30-LETNIKI

DS SSP
Darinko KOLBL, dipl. inž., Janja KANDUŠER, Anica ŠUŠTAR, Alojz TOMAZIN, Katarina TOPLAK

TOZD IRRP
Marjan ANZELC, Andrej FRANTAR, dipl. inž., Dušan HOČEVAR, dipl. inž., Stanko KOLENC, inž., Zvonimir KOVAČIČ, dipl. inž., Venčeslav MAKŠAN, Zlatka MEGLA, Ivan MRAK, dipl. inž., Janez NOVAK, Janez RAKEF, Milan ZAVADLAV, dipl. inž., Stojan KEJŽAR, Miroslav ZUPANIČ

TOZD NAB
Karel ERŽEN, Drago GORENC, Stanislav MARN, Josip MIHALEC, Janez MUŠIČ

TOZD PROD
Karolina GASPARI, Marija LESKOVEC, Bruno SEME, Ivan PREŠEREN, Anton PANIČ

TOZD PTS
Franc LOVENJAK

DS PFSS
Anica MIHELČIČ, Ladislav RIBIČ

TOZD PUM
Ivan BAŠIČ, Janez GROM, Janez MRKUN, Rudolf TELBAN, Miroslav PODBEVŠEK, Stane GORZETTI, Alojz SOLCE, Peter ZOHAR, Antonija MITROVIČ, Franc ANŽIČ, Jože KRALJ

Rudolf TOVORNIK, Milan TOMC, Franc KOPRIVEC, Stanislav ŠMIGOC

TOZD OB
Albin FORTE, Ivan ŠKRLIN, Franc TRTNIK, Peter VOLK, Janez BAHAR, Elio ČEBRON, Andrej KNEZ, Jože PEKOLJ, Marjan MIHELJ, Viktor NOVAK, Stane REMŠAK, Matija ŠKOFLEK, Franc LAZNIK, Jože BOVHA

TOZD MONT
Franc ŠPILER, Vlado CERAJ, Pavle DRABIK, Franc SELAN, Ignac KUŠTER, Alojz RAZPOTNIK, Vinko ŠTIRN

TOZD PZO
Mitja KREGAR, Vinko VIDOVIČ, Egidij OKORN, Ivan PAVC, Josip JAMBROVIČ, Jože ŠPAREMBLEK

TOZD PPO
Franc TAVČAR, Matija LEMIČ

TOZD IVET
Franc LANGERHOLC, Ivan GOSTE, Anton CERNJAK, Stane ŽIBERT, Alojz CAFUTA, Albin HRGA

TOZD ZSE
Matej GELEMANOVIČ, Martin SOLCE

TOZD SŠTS
Albert MAŽGON, ing. Ludvik MRA-MOR, prof. Franc RIHTARŠIČ

25-LETNIKI

DS SSP
Angelca AŽMAN, Janez GAL, Djevad GALIČ, Marija PIRIH

TOZD IRRP
Franc HUDNIK, dipl. inž., Alojz KOVAČ, dipl. inž., Antonija ŽORŽ

TOZD NAB
Janez GOGALA, Vladislav KROŠELJ, Anton HANC

TOZD PROD
Anton ERMAN, Ivan IVANC, Alda KOS, Frančiška MOHORIČ, Jože PEZDIRC, inž.

TOZD PTS
Rajko KOPAČ

DS PFSS
Franc NOVAK

TOZD PUM
Ivan POLAJŽER, Vladimir BIZJAN, Anton ŠAVOR, Marjeta HORVAT, Jože PODOBNIK, Mijo HREN, Anton KOCJANČIČ, Janez KALAN, Ivan BAŠNEC, Štefan ŠEGINA, Drago BEGIČ, Franc GAŠPERLIN, Ivan VIŽINTIN

TOZD OB
Ida POGAČNIK, Albin KNAPIČ, Ivan KNEZ, Janez NOSE, Stanko PATE, Ivan ŠVARC, Vinko ŠALAMON, Anton PUGELJ, Jože COF, Alojz GRMŠEK

TOZD MONT
Avgust SRŠA, Miha HORVAT, Marjan ROT, Smail GAZIČ, Henrik CAR, Franc KOVAČIČ, Janko LAPUH, Djordje VUKOVIČ

TOZD TVN
Mitar POPOVIČ, Silvester ŠVARC

TOZD PZO
Anton KRANJC, Jernej TURK

TOZD IVET
Milan MOMČILOVIČ, inž., Ivan BRAJAK, Martin MEDLOBI, Rajko ŠKEDELJ

TOZD ZSE
Karolina CIGALE, Kristina KATANAC

TOZD SŠTS
Matija TOMC, Alojz ŽALEC

20-LETNIKI

DS SSP
Alojz VINTAR, Franc ŠKRBEČ, Richard LORBEK, Franc KRALJ, dipl. inž., Branko LJUBOJA, Ivan ŽNIDARIČ, Vinko ŠTRUKLEC, Alojz MIKLAVČIČ, Marija MEGLIČ, Marija KUŠLJEVIČ

TOZD IRRP
Svetozar BARAJIČ, Ivan HOBEL, Veljko MARMILIČ, Jože PRUDIČ, Franc SNOJ, Ivan TUŠAR

TOZD NAB
Janez BREZOVNIK, Bernarda STOILJKOVIČ, Marija TROBEC, Anton PIRC, Mirko VIDIC

čno prenehalo tekanje po tovarni in pričela je delati kot mehaničarka v Montaži, kasneje pa v tozdu Obdelava kot samostojni kalkulator. Zadnjih šest let dela kot blagajnik družbenopolitičnih organizacij, od koder jo poznamo tisti, ki se radi zatečemo po pomoč k blagajni vzajemne pomoči.

Pogoste menjave delovnih mest so ji omogočile dodobra spoznati našo delovno organizacijo ter raznovrstnost del v njej, poleg tega pa ji pestrijo delovno življenje. Če isto delo opravljaš predolgo časa, se nanj preveč navadiš. Spremembe so prijetne, hkrati pa omogočajo spoznanje novih in drugačnih opravil.

Dvajset let dela v Litostroju ji je minilo zelo hitro. Kot bi mignil, pravi. Predvsem zadnjih šest let, ko dela kot blagajničarka družbenopolitičnih organizacij. To delo, pri katerem ima veliko opravila z denarjem in številne stike z ljudmi, je zelo dinamično, hkrati pa tudi utrudljivo.

V letih njene zaposlitve v Litostroju je prišlo do velikih sprememb.

Naša delovna organizacija se je povečala, razširila, zgrajenih je bilo veliko novih zgradb.

Ko je prišla v Litostroj, je bil ta v zelo slabem položaju. Delavci so dobivali devetdesetodstotne plače, številni so tudi odhajali in iskali zaposlitev drugje. Vendar smo te

težave s skupnimi močmi obvladali in premagali. Prav tako bomo lahko premagali tudi zdajšnje težave, saj je to v našem skupnem interesu in smo tega tudi sposobni.

15-letnik Božo VUGRINEC TOZD PZO

Pred petnajstimi leti se je Božo Vugrinec vpisal na litostrojsko industrijsko šolo, z željo da bi postal ključavničar. To so bili njegovi prvi resnejši stiki z našo delovno organizacijo in Ljubljano, kamor je prišel iz Medjimurja. Po končanem šolanju se je zaposlil v orodjarni, hkrati pa je obiskoval srednjo tehnično šolo. Ko jo je končal, je prvokrat zamenjal delovno mesto. Nekaj časa je delal v konstrukciji specialnega orodja, vpisal pa se je tudi na prvo stopnjo fakultete za strojništvo. Še pred koncem študija je postal asistent vzdrževanja v tozdu PZO, kasneje pa je v istem tozdu postal vodja tehnološke službe. To delo opravlja še sedaj. Dnevi, ki jih je preživel dopoldne v službi, popoldne in zvečer pa ob študijskih knjigah, so bili naporni, vendar mu je s pridnostjo in zagnanostjo uspelo doseči zastavljene naloge, tako v službi kot v šoli. Pred njim pa so že novi cilji in napor. Namerava dokončati študij še na drugi stopnji fakultete, ki ga je predvsem zaradi družinskih obveznosti zaenkrat potisnil nekoliko v ozadje.

Z delom, ki ga je opravljal, in tudi s tem, ki ga sedaj opravlja, je zadovoljen. Dovolj je zanimivo in dinamično, tako da ni nikoli resneje razmišljal o zamenjavi službe. Čeprav je denar pomembna stvar, pa ni najpomembnejša stvar v našem življenju. Mnogo pomembnejšo vlogo igra dobro počutje ob prijetnem in zanimivem delu z dobrimi sodelavci, seveda ob ustreznem in razumnem plačilu. K dinamičnosti in zanimivosti dela so prav gotovo prispevale tudi pogoste menjave delovnega mesta. Po njegovem mnenju je potrebno vsestransko koristno zamenjati delovno mesto približno vsakih pet let. V tem času delo dovolj natančno spoznaš, s spremembo pa si omogočiš razširitev obzorja, srečanje z novim in manj znanim,

spopadaš se z drugimi problemi, aktivirati moraš vse svoje znanje in moči, da jih premagaš. Tako se tudi izogneš nevarnosti, da bi delo, ki ga opravljaš, postalo preveč rutinsko in nezanimivo.

V Litostroju, pa tudi drugod pri nas ga moti to, da nekateri dosegaajo pomembne položaje, za katere niso strokovno usposobljeni, s pomočjo svojega političnega položaja ali preko zvez. S tem, da neustrezen človek zaseda neustrežno mesto, je povzročena dvojna škoda. Oškodovana je delovna organizacija, ki si z njim kaj malo ali pa nič ne pomaga, prav tako pa je oškodovan tudi sam, saj nalo-

ženo delo presega njegove sposobnosti in ga ne more zadovoljivo opravljati.

Sistem nagrajevanja, ki ga imajo nekateri za zadovoljivega ali pa celo za dobrega, po njegovem mnenju ni ustrezen, saj delavca ne stimulira v zadostni meri za večjo produktivnost gre le do določene meje, nadaljnje povečanje pa se ne odraža v zaslužku.

Tovariš Vugrinec je tudi družbenopolitično zelo aktiven. Štiri leta je bil delegat v republiški skupščini, trenutno pa je predsednik konference delegacij zbora združenega dela tozdov PUM in PZO, tako da ima dokaj izkušenj tudi na tem področju. Pravi, da je položaj predstavnika delovne organizacije v širši družbi

dokaj težak, saj je pri svojem delu skoraj popolnoma prepuščen samemu sebi. Pri proučevanju in odločanju o posameznih problemih pogosto razpolaga s premalo podatki, na osnovi katerih bi lahko objektivno odločal. Tudi če išče ustrezne podatke pri strokovnih službah, jih redkokdaj in težko dobi. Tako delegatu pogosto ne preostane drugega, kot da ves pasiven in nekoristen sedi na raznovrstnih sestankih.

10-letnik Milan MODRINIČ TOZD MONT

Milan Modrinič je najmlajši jubilar, ki ga predstavljamo. V Ljubljano je prišel iz Knina pred desetimi leti, ko se je vpisal v našo šolo. K temu so ga pripravili obljubljeni ugodni pogoji šolanja, delno pa ga je tudi prisililo to, da se mu ni uspelo vpisati v šolo v Kninu. V rednem času se je izšolal za elektromehnika in se zaposlil v tozdu Montaža kot elektromonter. V šestih letih, kolikor je tu zaposlen, je veliko časa prebil na terenskem delu v Jugoslaviji. Delo na terenu je sicer naporno, saj se dela vsaj dvanajst ur dnevno, vendar mu pogosto terensko delo ne dela prevelikih problemov, saj ga zaenkrat pri tem ne ovira niti družina niti kaj podobnega.

Z delom v Litostroju je zadovoljen in do sedaj še ni razmišljal o zamenjavi službe. Pravi pa, da se to kaj lahko pripeti, če ne bo uspelo uspešno rešiti nekaterih pomembnih zadev. Med naj-

pomembnejše vsekakor spada stanovanjski problem. Do sedaj je bival v podnajemniških stanovanjih in samskih domovih. Zdaj stanuje v novem samskem domu v Šentvidu, s katerim je zelo zadovoljen, le cena se mu zdi visoka. Želel bi kupiti stanovanje, saj je to edina možnost, da bi prišel do ustreznega bivališča. Zaradi tega se je pred kratkim prijavil za montažo v Irak. Če bo v tem uspel, si bo lahko zaslužil in prihranil nekaj denarja, ki bi ga vložil v to veliko življenjsko investicijo - stanovanje. V Litostroju ga moti predvsem sistem nagrajevanja. Meni, da le-ta ni ustrezen, saj je premalo osnovan

na izvršenem delu in tako podpira nedelo in lenobo, ne pa obratno, kot bi moralo biti.

Iz nepravilnega nagrajevanja pa izvira tudi kup drugih težav, do katerih ob pravičnejšem nagrajevanju sploh ne bi prišlo.

**Ob 36. obletnici Litostroja
iskrene čestitke
vsem sodelavcem,
še posebno letošnjim
jubilarom
in vsem našim upokojevcem**

LITOSTROJA

36 LET LITOSTROJA

36 LET LITOSTROJA

TOZD PROD
Janez ČADEŽ, Miroslav DJURIČ, Nikola KNEŽEVIČ, dipl. inž., Janez PRVINŠEK, Barbara VITOROVIČ, Anton ZOBEC, Janez DRČA

DS PFSR
Anton NOVAK, Bernarda ŠIMENC, Marija ZARNIK

TOZD PUM
Alojz BIVIC, Stojan DJORDJEVIČ, Marija PODLIPNIK, Marija DOLINAR, Marijana ČIRJAKOVIČ, Vaso MILETIČ, Marija ŠČEK, Tomislav TAKOČ, Marija VIDIC, Marta TERTNIK, Franc GALE, Anton KOROŠEC, Anton ERJAVEC, Janez OROŽEM, Slavko PENKO, dipl. inž., Jože GORC, Edvard TEKAVČIČ, Martin VUZEM, Franjo NOVAK, Rafael ROGAC, Alojz LEŠNJAK, Jože GLIVAR, Karel MAVER, Ivan SELŠEK, Jože TURK, Anton PEČJAK, Karel ROUDI, Viktor VIDRIH, Miroslav PLEŠEC, Jože ZGONC, Anton ADAMIČ, Stanislav BANKO, Franc GORJUP, Ivan MEGLIN, Anton MIŠMAŠ, Janez PUGELJ, Vincenc ŠTREKELJ, Alojz KRALJ, Ivan PEČJAK, Florjan VRBEC, Stanislav VIDMAR, Janez MIŠMAŠ

TOZD OB
Ljudmila GRABNAR, Stanislav HOČEVAR, Anton PUGELJ, Janez MAROLT, Vladimir SEDEJ, Zvonimir ZIDANIČ, Ivan KUSTRLE, Vladimir LAZNIK, Janez FURTE, Jože GABERŠEK, Sokrat ALEKSOV, Janez PAPEŽ, Ludvik PUGELJ, Andrej RUPERČIČ, Franc KOŽUH, Franc BOKAL, Jože RUS, Janez ŠIFRER, Jože LOVŠE, Stanislav KAMIN, Marjan ŠAJN

TOZD MONT
Štefan FIFOLT, Martin POLANEC, Andrej BERTONCELJ, Anton ŠOPAR, Leopold FLORJAN, Dušan ŠKARABOT, Anton ŽUPAN

TOZD TVN
Jože AJNIK, Ciril GLAČ, Milan KONCILJA, inž.

TOZD PZO
Jelisaveta IGLIČ, Maksimiljan DERNULOVEC, Dušan MOMČILOVIČ, Ivan PAVLIN, Avgust REBERŠEK, Stane ZABRET, Blagoje BAČEVIČ, Stanko KRAJNC

TOZD PPO
Albin HABJAN, Anton PADERČIČ, Mihael FERME,

TOZD IVET
Egidij GOSTIŠA, Branimir RUDOLF, Musa FAZLIJA, Hajrudin GALIČ, Rudolf FERME, Janko PETAN, Janez KOLARIČ, Marjan HORVAT, Boris KNEŽEVIČ, Ivan PERKO, Adolf GOLOB, Stanislav SEMPRIMOŽNIK, Ludvik VIDRIH, Stanislav MAV

TOZD ZSE
Ruža ČAVIČ, Živka NEDELJKOVIČ, Jure NOVAK

15-LETNIKI

TOZD ZSE
PODLESNIK Zdravko

TOZD IRRP
KUKAR Božidar, dipl. inž., SVETELJ Milan, VELEPIČ Rajmund, ANDRUŠEVIČ Janko, MODERC Silvo

TOZD NABAVA
PIRC Marjeta

TOZD PRODAJA
DUHOVNIK Majda, KRIŽAJ Franc

TOZD PTS
KOMELJ Peter, SKUŠEK Franc, TROJAR Franc

TOZD PUM
HAFNER Franc, KOREN Bogomir, MARKOVIČ Vojislav, POTOČAR Jože, PUSTIŠEK Franc, ŠTUPAR Rajko, PAVLIN Alojz, MITROVIČ Mirko

TOZD OBDELAVA
BABNIK Miran, HAJDINJAK Pavao, MUHA Anton, NASTAV Josip, ERČULJ Jože, ROZMAN Danilo, ŽNIDARŠIČ Slavko, PRIJATELJ Janez

TOZD MONTAŽA
RADOŠ Nenad, NOVKOVIČ Dragan, ZOREC Jože, BERNIK Anton, KNEŽEVIČ Veso, BILANDŽIČ Drago

TOZD TVN
VELKAVRH Anton

TOZD PZO
VOGRINEC Boško

TOZD PPO
ZORNIK Milan, PEČNIK Jože, STO-LIČ Ilija

TOZD IVET
BUKOVEC Ivan, MARINKO Jože, PETELIN Milan, PODPEČAN Branko, VUJČIČ Jože

10-LETNIKI

DS SSP POAE
VUSIČ Slavica

DS SSP KSS
FERME Gotard, BURGER Avgust

TOZD ZSE
GRMOVŠEK Ana, KASTELIC Marija, FERNEK Elizabeta, STRELEC Lili-jana, MAVEC Anica

TOZD IRRP
ELIKAN Elvira, GARAJ Ivica, inž., IŠVANESKI Miroljub, inž., JASNIČ Radule, RAMOVŠ Marko, SIMČIČ Janez, dipl. inž., TRTNIK Jože

TOZD NABAVA
VREZOVNIK Bojan, PAJIČ Ivica, BOBEN Franc

TOZD PRODAJA
BRINAR Terezija, JANKOVIČ Slobodan, inž., KREŠIČ Ante, OPAKA Slavko, PEČEK Zlata, PETEH Marija, VELKOVSKI Aleksander, VODOPIVEC Dušan

TOZD PTS
ŽIBERT Milena, LOVŠE Franc, PERKO Anton, BUBIČ Jožefa

DS PFSR
BARLE Zdenka, KOŠAK Marija, PUCELJ Tončka

TOZD PUM
ŠTOS Stjepan, USKOVIČ Milivoje, RACAJ Iljaz, RACAJ Tafo, SIČ Lajoš, STRMEC Anton, MAGOLIČ Henrik, MAJSTOROVIČ Stevo, MIŠMAŠ Jože, NOVAK Stanko, PARADŽIKOVIČ Ivan, HUSEJNOVIČ Su-ljo, JADRIČ Nikola, JOVIČ Milo, LAZAR Anton, BILANDŽIČ Zdenko, DESPOT Stojan, DIZDAREVIČ Marjan, DRAGOJEVIČ Drago

TOZD OBDELAVA
ANŽUR Branko, ATELŠEK Franc, BUKOVEC Jožef, DOLŠAK Franc, DJULINAC Milan, GOSENCA Janez, JAGER Rozalija, JAPELJ Marjan, JERAJ Simon, JUNUZOVIČ Lutvo, JUNOZOVIČ Mirsad, KALABIČ Atif, KAPLAN Jožef, KASAPOVIČ Miroslav, KLEMENČIČ Marko, LIKOVIČ Franc, LJUBIŠIČ Milan, MULALIČ Rasim, OMEJEC Franc, PIŠEK Stefan, PRAZNIK Jože, RADIVOJEVIČ Čedomir, RAIČEVIČ Savo, ROJC Jože, SAŠEK Dušan, SIMEUNOVIČ Cvijetin, SMOLIČ Martin, STARIČ Franc, SUBAŠIČ Milan, inž., ŠKERJANEC Marjeta, ŠKRABAR Janez, TROJAR Bojan, URANKAR Maksimilijan, VESEL Sabina, VIDIC Marjan, ŽINKO Anica

TOZD MONTAŽA
ŠUŠTAR Andrej, PIRNAT Jože, REKANOVIČ Mehmedalija, SMERKOLJ Franc, SRNEC Željko, LIPOVŠEK Jožef, MIHILIČ Adolf, MODRINIČ Milan, MOLJK Janez, JAPELJ Miran, CERIČ Suad, ČADEŽ Pavel, ČOKARA Ivo, DEJANOVIČ Vlado, HAJDINJAK Martin

TOZD TVN
ADAMOVIČ Aso, FABJAN Stanislav, JOVANOVIČ Dušan, JURIČ Marko, MAJCEN Drago, POTIČ Rade, RADANOVIČ Branko, ŠERBEC Milan, ŠTRAJHAR Daniel, SLANA Ludvik

TOZD PZO
ZUBONJA Mijo, ZUPANČIČ Anton, PIRNAT Marjan, SLAKAN Štefanija, LETIČ Gostimir, METELKO Anton, MIKIČ Ostoja, HROVAT Alojzija-Slavko, JOJINOVIČ Radovan, KASAPOVIČ Milorad, ČABRILO Zoran, ČAUŠEVIČ Mehmed, DAMJANOVIČ Dobrivoje, VINKOVIČ Stjepan, SABLJIČ Vlade

TOZD PPO
BRVAR Dušan, BUŠNJA Marko, MILADINOVIČ Ilija, NAHTIGAL Franc, PETROVAC Neda, VIDMAR Roža, SKRBIŠ Jože, SUŠNIK Andrej, inž.

TOZD IVET
VUČIČ Kemal, TROHA Josip, SLOKAN Matija, LEVAČIČ Zlatko, MALOVRH Anton, OBREZA Cene, GRAJZAR Miroslav, HORVAT Andrej, HRIBAR Ludvik, ILNIKAR Anton, KLAVS Ciril, BRVAR Zoran, inž., FRANKOVIČ Julij

TOZD SŠTS
PRELOŽNIK Smilja, KOVAČIČ Radenka

Vroče počitnice

KAKO JE VPLIVALA STABILIZACIJA NA NAŠE POČITNIKOVANJE? KJE SMO BILI NAJBOLJ ZADOVOLJNI? KAJ JE BIL NOVEGA V TEJ SEZONI? KAKO RAVNAMO Z DRUŽBENO IMOVINO? KAJ PREDLAGAMO ZA IZBOLJŠANJE V PRIHODNJEM LETU? PO KAKŠNI CENI SMO LETOVALI?

Vse to so zadeve, s katerimi so se spopadli ljudje, ki so letos počitnikovali v organizaciji službe TOZD Zunanje storitvene enote. Kljub nekaterim težavam, ki so se pojavljale ob razpisu za letovanja in izlete, upam, da smo večini ugodili in jim omogočili, da so svoj dopust prijetno preživeli.

Največ težav je bilo s prikolicami. Vsi bi želeli v prikolice in vsi le v konici sezone od 20. julija do 10. avgusta, kar pa je nemogoče. Navaditi se bo potrebno, da je konica sezone cel julij in avgust in da bo očitno potrebno sezono podaljšati tudi v junij in september. Seveda vsi tega ne morejo, ker so vezani na šoloobvezne otroke. Nimamo pa teh vsi.

Zadovoljni smo, da smo pretežni večini ugodili.

Kako je vplivala stabilizacija na naš prepotreben oddih, kjer naj bi si nabrali novih moči za nadaljnje delo?

Že z izbiro krajev smo prispevali k cenejšemu dopustu. Opustili smo oddaljene kraje (Kukljica, Zadar) ter se v večji meri usmerili na otok Krk. Tako smo poleg bungalovov najeli še depandanso na Krku v mestu Omišalj s 60 ležišči. Glede števila letošnjih dopustnikov pa lahko ugotovimo, da jih je celo nekoliko več kot v lanskem letu, kar je razvidno iz spodnje tabele.

In kje smo bili najbolj zadovoljni?

Načeloma lahko ugotovimo, da nismo imeli nikjer nobenih bistvenih pripomb. Povedati pa je potrebno, da so nekateri posamezniki imeli manjše pripombe ali bolj rečeno nasvete za izboljšanje na posameznih področjih.

Novosti v tej sezoni je bilo dovolj!

FIESA:

Izboljšava na objektih in opremi, o kateri smo pisali že v prejšnji številki, je vsekakor prispevala k boljšemu razpoloženju dopustnikov. Tudi z novim upravnikom so zadovoljni. Posebno dobro ocenijo pa smo prejeli za strešno osebje ter dobro kuhinjo. Preveliko vročino so dobro prenašali, saj je v Fiesi tudi dovolj "debele" sence.

Bilo je tudi nekaj predlogov za izboljšanje plaže. Žal se nam je v Fiesi za en dan zamašila kanalizacija v domu II., vendar smo okvaro takoj odpravili. Prav tako so nam v domu I. pri sanitarijah delale probleme drevesne korenine, ki so nam zamašile odvod vode. Zato smo morali odstraniti drevo ter korenine pred domom.

KRK — MALINSKA

Dvajset bungalovov, ki jih imamo najetih v hotelu Malinska, so najbolj privlačna točka. Velik borov gozdiček, ki daje lepo senco bungalovom, dobra plaža, oddaljena le nekaj metrov, čista voda, primerna za otroke in odrasle, vse to obeta zadovoljstvo. Posebno priznanje pa gre osebju hotela, ki z dobro postrežbo in dobro prehrano ter prijazno besedo veliko prispeva k dobremu razpoloženju. Posebno dobro pa je poskrbljeno za zabavo gostov, ki imajo na razpolago bližnjo in bolj oddaljeno zabavo s plesom. Ugodna je tudi možnost sprehodov po okoliških krajih. Čistoča v samem naselju pa je odvisna od nas samih, tako da se morebitne pripombe nanašajo na posameznike, ki ne posvečajo dovolj pozornosti svoji okolici.

KRK — OMIŠALJ

Novo najetih 60 ležišč v depandansi hotela ADRIATIC nam je v

letošnjem letu zamenjalo oddaljene sobe v Kukljici pri Zadru. Iz razgovorov s posamezniki smo ugotovili, da je novi kraj ugoden. Ni pritožb glede prehrane in ostalih uslug. S hrano in nočitvijo so zadovoljni vsi. Posebna ugodnost pa je plaža, ki je zelo primerna za družine z malimi otroki.

Zaradi premajhne zasedbe v začetku julija in koncu avgusta pa bomo v prihodnjem letu prisiljeni zmanjšati zmogljivosti na 40 ležišč.

Prikolice v Funtani pri Vrsarju

Odstranitev baldahinov in postavitve novih nadstreškov nad osmimi prikolicami ter zamenjava platnene strehe nad vsemi prikolicami, vse to je izboljšalo stanje v našem naselju prikolic.

Zamenjava pogorele prikolice z večjo in sodobnejšo ter delna ureditev okolja je novost, ki smo jo napravili v letošnjem letu. Za nekatere manjše napake, ki so se dogajale preko sezone, pa smo v večini primerov krivi sami. Malomarnost posameznikov, ki slabšo ravnanje z našim imetjem, je povzročila nekaj nevšečnosti. Težko se je privaditi na odpiranje in zapiranje oken, ki so nekoliko drugačna kot doma, zato so večkrat polomljena ali razbita.

dobro založena trgovina, voda in sanitarije. Posebnost prikolicam pa daje tudi velik borov gozd, ki omogoča hladne noči za spanje ter dober zrak. Trdi se, da je ta kraj najbolj ugoden za obolenja astmatikov, zato tudi ni čudno, da se gostje tu dobro počutijo.

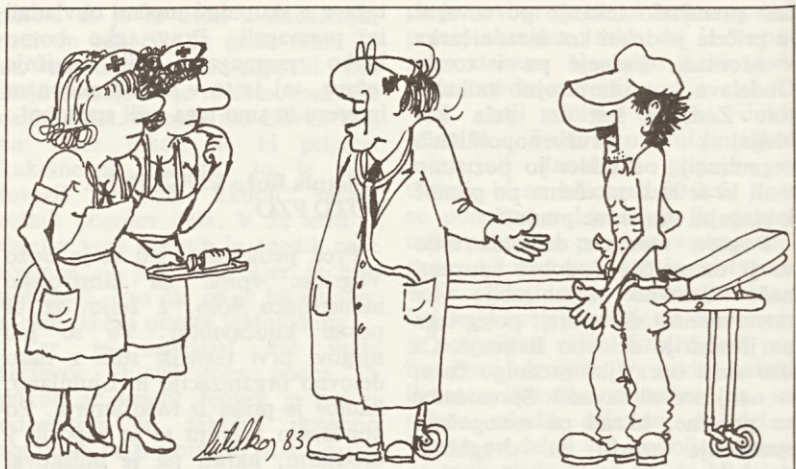
SORIŠKA PLANINA

Poleg zimske sezone, ko so zmogljivosti vedno premajhne, nudi Soriška planina dobro počutje tudi v poletnih počitniških dneh. Posebno zadovoljni so bili gostje v letošnjem vročem juliju, ko je bilo v vročih dneh tam gori kar prijetno hladno.

Kljub nekaterim izboljšavam pa ugotavljamo v letošnji letni sezoni nekoliko slabši odziv. O polni zasedenosti lahko govorimo le v avgustu, kar pa je tudi razumljivo. Avgust izkoristi večina dopustnikov za nabiranje borovnic, malin in borovnic, ki bogato obrodijo in dozorijo prav v tem mesecu.

Nihče ne bi mislil na tako bogato žetev prav teh dobrin na Soriški planini. V lanskem letu je veliko nabiralcev nosilo v dolino na tone teh sadežev. Poleg tega pa se v avgustu prične tudi bogata gobarska sezona. Svojevrsten čar planini pa daje tudi bogata paša za ovce, govedo in konje, ki jih v planini ne manjka. Posebnost tega meseca so tudi izleti v bližnjo okolico prelepe Soriške planine.

Velika škoda je nedokončana izgradnja objektov našega počitniškega doma, za katero smo prepričani, da se bodo našla sredstva v prihodnjih letih.

Drage moje sestre, ali vas zanima, kako je tovariš shujšal? Enostavno! Na morju je preživel dopust samo z regresom

ter pozornostjo do nas. Res lahko ugotovimo, da se vse delovne organizacije trudijo za naše čimboljše počutje, saj si želijo še naprej obdržati našo brezdevizno počitniško izmenjavo. Za to se moramo zahvaliti predvsem dobremu sodelovanju našega sindikata in njihovih sindikatov ter posameznikov.

Razširja se tudi strokovno sodelovanje, predvsem med delovno organizacijo ČKD iz Blanskega in Litostrojem, kar pospešuje tudi počitniško in sindikalno izmenjavo.

Kje in koliko smo in še bomo letos letovali preko organizacije TOZD ZSE

Fiesa:	
— litostrojskih družin	720
— upokojencev	250
— gostov iz ČSSR	400
Vrsar — prikolice	448
Premantura — prikolice	160
Krk — Malinska	240
Krk — Omišalj	360
Soriška planina	

— letni dopust	135
— zimski dopust	360
Dopust v ČSSR	630

SKUPAJ: 3703

Iz gornjega prikaza je razvidno, da smo lahko s številom udeležencev zadovoljni. Marsikatera agencija bi bila lahko zadovoljna s tako organizacijo dopustništva, da ne govorimo o tem, da je malo ali pa sploh ni delovnih organizacij pri nas, ki bi se lahko ponašala s tako organiziranim letovanjem.

Tu gre predvsem zahvala naši sindikalni organizaciji ter vsem tozdom in delovnim skupnostim v Litostroju, ki omogočajo organiziran način letovanja svojim delavcem in njihovim družinskim članom.

Največje priznanje za organizatorje take počitniške dejavnosti, za TOZD ZSE pa bo, če bodo vsi, ki so na ta način letovali, zadovoljni.

M. Vidmar

Izbira prostora za taborjenje

Ni je lepše stvari kot idealen taborni prostor. Kaj si želimo taboreči z različnimi željami in interesi?

Nekdo želi tabor blizu jezera za plavanje, drugi ima raje potok za ribarjenje, nekdo si želi morje, drugi zopet gore ali odprto ravnino. Prvi želi bivati v kraju, kjer lahko sreča množico ljudi, medtem ko si drugi želi popolno samoto.

Tu bom predvsem opozoril na bistvene značilnosti tabornega prostora oz. na pomembne malenkosti, ki jih moramo poznati, če želimo udobno in prijetno letovati.

Svet mora biti suh

Važno je, da je prostor na dvignjenem kraju, kjer piha veter in se dež hitro posuši. Pozorni moramo biti na bujno zelenje in glinasto zemljo (drsi, kadar dežuje).

Najprijetnejša lega

Čelno stran šotor obrnemo proti jugu, da dobimo dopoldansko sonce in imamo v popoldanskih urah prijetno senco in da je tabor zavarovan pred ostrim vetrom.

Zdrava in varna okolica

Šotorov ne postavljamo pod visokimi in ne pod starimi drevesi pa tudi ne pod drevesi z močno razvejanimi krošnjami (velike veje so nevarne).

Neprimerno je tudi postavljanje šotorov v visoki travi, bližina močvirja pa naj nas spomni na težave s komarji. Ne šotorimo v velikem grmovju (muhe) ali pravokotno na smer vode (mušice). Pozornost je treba obrniti tudi na nevarnost strug (hudourniki) in na lomljive skale.

Pazimo, da ne taborimo med strupenim rastlinjem, niti v sušni dobi v gozdu.

Pitna voda

Vedno skušajmo poskrbeti, da

imamo v bližini tekočo vodo (vsekakor pitno), sicer smo jo prisiljeni filtrirati. Če je voda oddaljena, jo vedno prenašajmo v zaprtih posodah.

Gozd — oskrbnik

V gozdu ne najdemo zgolj kurjave, temveč tudi gradivo za tabor in marsikatero prehrabeno artikle. Če za kurjavo nimamo na razpolago lesa, potem si moramo pomagati npr. z ogljem.

Uradne formalnosti

Ko najdemo prostor, ki se nam zdi najprimernejši za taborjenje, moramo kajpak poskrbeti za dovoljenje za postavitve tabora. Poizvedimo, kdo je lastnik zemljišča in z njim uredimo vse formalnosti.

Tudi v organiziranem kampu si lahko do določene mere sami izbiramo prostor. Vsekakor se prej posvetujemo s čuvajem ali upravnikom kampa, ki ima najbrž določene želje, ki jih moramo vsekakor upoštevati. Prav gotovo ne bomo z lastnim šotorom zaprli razgleda sosedu, pa tudi tako blizu sosednjega šotora se ne bomo stiskali, da bi motili drug drugega.

Z. Bendelja

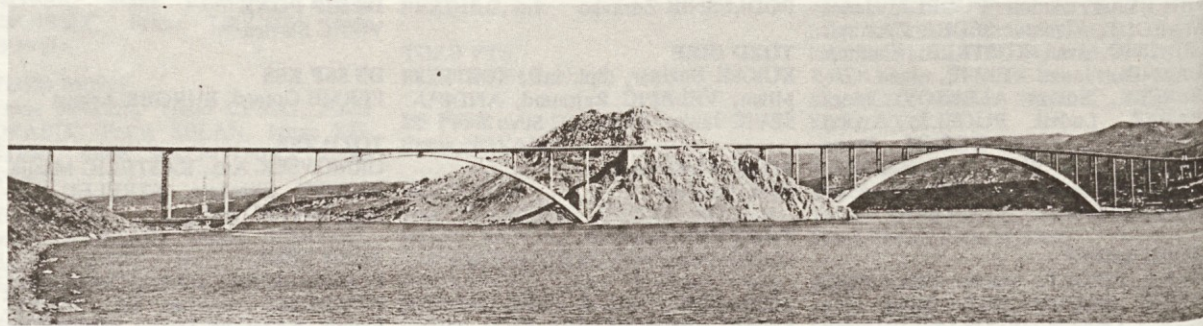
Ati, Kovačevi nam niso nič povedali, da je prikolica tako pokvarjena

Neprimerni odpadki, ki smo jih brezbrizno metali v kanale za vodo, so šestokrat povzročili zamašitev odtokov. Dvovrstna napetost toka (220 W za hladilnik in nizka napetost za razsvetlavo) sta povzročila delne okvare na varovalkah, ki so tudi drugačne kot doma. Največ težav pa imamo z okvarami pri mizah in posteljah ter stolihi. Temu je botrovala tudi nesolidnost izdelave ali preobremenjenost prikolice. Ni malo primerov, ko so bile za eno prikolico prijavljene tri ali štiri osebe, pojavilo pa se jih je tudi šest ali več. Vse ima svoje meje, tudi število oseb, ki jih lahko prikolica prenese. Veliko pripomb smo tudi zabeležili glede opremljenosti in uporabe predmetov. Vendar: normalno je, da se ti razbije krožnik ali kozarec, normalno pa bi bilo tudi, da to nadomestiš predno odideš.

Na splošno pa lahko ugotovimo, da so bili ljudje zadovoljni.

Prikolice v PREMANTURI

Skupina petih prikolic v kampu STUPICE v Premanturi je z ureditvijo predprostora v lanskem letu ena najbolj urejenih v kampu. K splošnemu zadovoljstvu prispeva vsekakor tudi velikost prikolic, ki so nekoliko večje od ostalih, možnost izbire plaže, ki je v neposredni bližini, kakor tudi bližnja

Titov most, ki povezuje kopno z otokom Krkom

Kako ste se imeli?

Med množico domačih in še večjo množico tujih turistov na naši jadranski obali, kamor je prve prignala predvsem želja po počitku, zdravilnem učinku sonca in morja ter navada, zadnje pa smešna nizkost cen ter nekatere že kar nerazumne ugodnosti, se je gnetlo in borilo za svoj prostor pod soncem in v vodi tudi precejšnje število naših delavcev. Kako so se imeli in kako so preživeli svoj dopust razpeti med morjem, soncem in okoliškimi gostinskimi obrati, s svojimi nominalno višjimi žal pa realno nižjimi prihranki smo poizkušali izvedeti v pogovoru z nekaterimi našimi delavci, ki so letovali v organizaciji LITOSTROJA.

Nad dopustom sem navdušena

Marica Androjna, TOZD SŠTS:

"Deset dni smo letovali v Omišlju na otoku Krku. Ker smo štiričlanska družina, smo dobili dve sobi s kopalnicama v eni od depandans hotela Adriatik. Vse sobe imajo svoje kopalnice, kar mi je bilo zelo všeč. Posebej pa moram pohvaliti tudi hrano. Jedli smo v restavraciji hotela, obroki so bili dobri in tudi zelo veliki. Celo za večerjo smo dobili predjed, pri kosilu pa smo lahko izbirali med dvema menijema. Plaža je od depandanse oddaljena okrog 50 m, ravno toliko pa tudi hotel. Tu so čudoviti pogoji za družine z majhnimi otroki, saj je tik ob plaži veliko igrišč. Čeprav je veliko ljudi, ne morem reči, da je bila huda gneča. Plaža je betonirana, za otroke pa je posebej primerno to, da je voda precej daleč od obale še dokaj plitva.

Ker je bilo letošnje poletje zelo vroče, smo se cele dneve kopali. V Omišlju smo lahko kupili skoraj vse slovenske časopise, žejo pa smo si gasili v bližnjem bifeju na plaži, ki je bil dobro založen. Skupno smo za dopust na morju porabili za vse štiri približno 2 milijona 300 starih tisočakov, prepričana pa

sem, da bi kje drugje še veliko več. Všeč mi je bilo tudi, da je vožnja s postanki trajala le štiri ure, in da je Krk prav zaradi novega mostu sorazmerno blizu. Če letošnje letovanje primerjam z dopusti, ki sem jih preživela v organizaciji Litostroja doslej na Kukljici in v Fiesi, mi je bilo tu še najbolj všeč. Na Krk bi prav gotovo še rada šla."

Karlovi Vari — tradicionalno dobri

Na solato v Prago

Ester Saprnov, DS SSP: "V začetku julija sem bila na enotedenskem izletu na Češkem in sem bila zelo zadovoljna. Večino časa smo preživeli v Karlovih Varih, kjer smo bili tudi nastanjeni, od tu pa smo se skoraj vsak dan odpravili na izlet. Tako smo bili v Pragi, Marijskih Laznih, Františkovih Laznih in drugod. Prebivali smo v starejšem hotelu, sobe so bile v redu, nekoliko nas je motilo to, da je bila v celem nadstropju le ena kopalnica in eno stranišče. Ob sami nastavitvi je prišlo do manjšega zapleta, saj je bilo dvoposteljnih sob manj kot tistih, ki niso želeli bivati v triposteljnih. Tudi s hrano sem bila zadovoljna. Bila je okusna in tudi dovolj je je bilo. Pogrešala pa sem solato, vendar sem bila na to pripravljena, saj že od prej poznam češke prehrabene navade. Jedla sem jo le enkrat v celem tednu, ko smo bili na izletu in nakupih v Pragi. Kadar se nismo odpravili na izlet

z avtobusom, smo tople dneve preživljali na kopališču v Karlovih Varih, popoldne pa smo lahko poslušali koncert v mestnem parku. Tudi večerne in nočne zabave ni primanjkovalo. V našem hotelu je bil vsak večer ples, prav tako tudi diskoteka, kdor pa si je zaželel spremembe, se je lahko napotil v bližnji hotel Moskva. Tudi tu je bila glasba, kdor pa je hotel, se je lahko po sprejemljivih cenah naužil tudi barskega vzdušja.

Edina slaba stran celotnega izleta je bila pot domov. Že tako dolga vožnja z avtobusom je bila še napornejša, saj smo se vozili podnevi in nas je vožnja po največji vročini ter brez postanka povsem izčrpala.

Preživela sem prijeten in sorazmerno poceni teden na Češkem, saj sem vsega skupaj porabila milijon starih dinarjev, pri čemer so vsi nekateri priložnostni ugodni nakupi."

V Malinski — čudovito

Zlata Breščak, DS SSP: "Za dopust v Malinski lahko rečem, da je bil čudovit in sploh nimam nobenih pripomb. Stanovali smo v bungalovih za dve osebi (soba z dvema ležiščema in kopalnico) v borovem gozdičku, od koder je bilo 50 m do plaže in 50 m do hotelske restavracije. Na dopustu mi je najbolj všeč, da mi ni treba kuhati in pomivati, zato mi tako letovanje tudi najbolj ustreza. Hrana v hotelu Malin je bila dobra in tudi obroki so bili dovolj obilni. Osebe v hotelu je bilo zelo prijazno. Plaža je lepo urejena, sicer brez igrišč za otroke, kljub temu pa lahko otroci najdejo veliko zabave na igriščih v Haludovem, ki je oddaljeno 20 minut. Ker je bilo vreme zelo lepo, nismo pogrešali dodatne zabave, lahko pa bi se zatekli v bližnje obmorske gostilnice. Mesto Malinska je zelo blizu,

ravno prav za kratek sprehod. Vsi stroški letovanja za naju z mojem so bili okrog milijon sedemsto starih tisočakov, kar za današnje cene sploh ni veliko. Želim si, da bi drugo leto spet lahko letovala v Malinski, saj mi je tu res zelo všeč."

Ne predraga Premantura

Janez Čadež, TOZD PROD:

"Letos sem prvič letoval preko Litostroja v kampu Stupice pri Premanturi. Bili smo v prikolicah IMV, žal pa je bila naša prikolica številka štiri, ki je znana po tem, da ima najslabšo lokacijo. Drugače sem bil s prikolicco zadovoljen. Prav tako tudi s samim kampom. Pripombo imam le glede hladilnika, ki je bil za družino z dvema otrokoma premajhen. Dobro bi bilo, če bi jih v naslednji sezoni zamenjali z novimi in večjimi. Mišlim tudi, da bi morali vsi, ki prebivajo v prikolicah, bolje skrbeti zanje. To pravim zato, ker je bila nam namenjena prikolica sila zanemarjena in smo jo morali najprej, še vsi utrujeni in razgreti od poti, temeljito očistiti. Drugače sem bil z dopustom zadovoljen. Trgovine in gostinski lokali so bili dobro založeni z vsem, tudi s tistim, česar pogosto primanjkuje.

Zabave je bilo dovolj, da o vremenu sploh ne bi govoril, saj nam je bilo včasih kar prevroče. Če bo le mogoče, se bom tudi v naslednjem letu z veseljem odpravil v Premanturo.

Fiesa — prijetno in predvsem blizu

Zdene Zadel, TOZD IVET: Letos sem že šestič zapored letoval z družino v našem počitniškem domu v Fiesi. Tako rad se vracam predvsem zato, ker ne maram dolgih in vročih potovanj, še posebej ne z dvema otrokoma, v Fieso pa smo se pripeljali že po eni uri in pol vožnje. Poleg tega je Fiesa ena redkih možnosti, kjer je gostom zagotovljena celotna oskrba. Tako se nam ni bilo potrebno ukvarjati s kuhanjem in pripravljanjem hrane, zato smo lahko ves čas porabili za sončenje in kopanje. Ko smo ravno pri hrani, bi rad poudaril, da sem bil letos z njo zelo zadovoljen, tako s kvaliteto kot tudi s količino, morda celo najbolj dosedaj. Tudi s sobo smo bili zadovoljni, saj je bila čista in urejena, k čemur so prav gotovo pripomogle tudi letošnja obnovitvena dela. Cene v litostrojskem bifeju so bile zmerne, prav tako tudi drugod, tako da nam žeje ni bilo treba trpeti.

Edino, kar mi ni bilo všeč, pa je bila plaža, ki je res zelo umazana in zanemarjena.

Potrebno bi bilo namestiti nekaj več košev za smeti ter jo pogostejše čistiti. To morda ni ravno skrb Litostroja, prav gotovo pa neugodno vpliva na počutje naših delavcev, ki predstavljajo velik del množice dopustnikov v Fiesi.

Na splošno sem bil z letovanjem zadovoljen, pa tudi stroški niso bili previsoki. Za štiričlansko družino

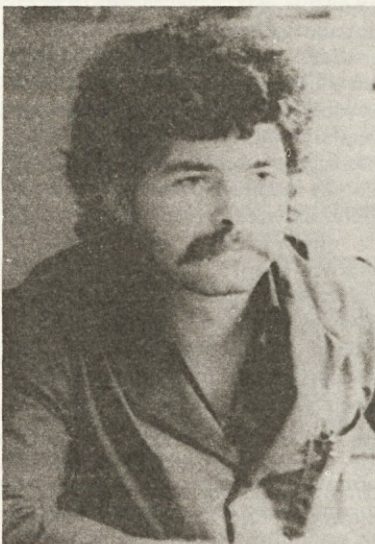
smo skupaj v desetih dneh porabili dva stara milijona, kar pa današnji res ni veliko.

Za prikolice bi morali bolj skrbeti

Zoran Selan, TOZD OB:

"Najraje imam take dopuste, kjer nisem vezan na obroke v hotelu ali po restavracijah. Zato najraje kampiram. Letos sem letoval v Funtani. Ker smo sami kuhali, sem ugotovil tudi to, da je bila založenost v trgovinah zelo dobra, saj se je dobila celo kava. V Funtani je plaža oddaljena 5 minut ali pa tudi dlje, če nekoliko izbiraš. Vesel sem, ker sem dobil prikolico IMV, ker se mi zdi boljše kot Treskina. Škoda pa je, da pri teh novejših prikolicah okolica ni tako urejena kot pri starejših. Pohvaliti moram strehe, ki so jih naredili nad prikolicami in prostorom za avto. Prej so bili samo baldahini, a te bi lahko kljub streham še vedno obdržali.

Prikolica, ki smo jo dobili mi, je bila lepa in čista, celo hladilnik je delal brezhibno. Ugotavljam pa, da bi bile prikolice dlje uporabne, če bi ljudje bolj pazili nanje. Pripombe imam le nad priborom in kozarci, ki jih je v prikolicah premalo, če dobiš v goste kakšne sosedce. Ker sem pred tem kampiral s šotorom, lahko pri primerjavi stroškov ugotovim, da je v prikolicci nekoliko dražje in pa bolj udobno. Sicer pa je to odvisno tudi od posameznih cen kampov. Našo štiričlansko družino je stalo letovanje v prikolicci približno milijon in pol, kar res ni veliko. Meso na morju je bilo nekoliko dražje kot v Ljubljani, a ga je bilo dovolj, pijača pa je (k sreči) celo nekaj cenejša. V Funtani je v restavraciji tudi plesna glasba, tako da ti tudi ob večerih ne more biti dolgčas.

V prikolicci mi je bilo všeč in bi spet šel, če jo bom lahko dobil. Edino kar me je motilo, je bilo to, da moraš zadnji dan prikolico izprazniti do 10. ure. To je težko, če hočeš zajtrkovati, pripraviti prtljago in za seboj seveda še pospraviti. Primerneje bi bilo izprazniti do 12. ure, čeprav vem, da se tudi tisti za menoj želi čimprej vseliti in zaplavati v morju.

M. M. in T. Š.

1000 km kolesarjenja

Sredstva javnega obveščanja, od časopisov, revij pa do radia in TV nas vedno pogostejše vabijo na sodelovanje v športnih akcijah, katere organizirajo razna telesnokulturna društva, klubi, sekcije. Seznanjajo nas o naraščanju zanimanja za rekreacijo, za nov, bolj zdrav način življenja. Kako pa o tem mi Litostrojčani? Kako se mi vključujemo v ta nov način življenja in kakšen je naš odziv na vabila?

Vsi vemo, da je šport zdrav in še kako potreben ravno današnjemu človeku, saj je le-ta bolj kot kdajkoli izpostavljen uničujočemu vplivu novega življenjskega ritma, dodatnim psihičnim naporom in zaradi modernejših tehnologij tudi fizični pasivnosti. Človek vse bolj postaja robot, zgolj sredstvo za dosego zastavljenih nalog, vedno bolj razosebljeno bitje. Njegov vsakdan postaja začaran krog, v katerem se počuti utesnjene, utrjenega, naveličanega in nezadovoljnega.

V tem norem hitenju, v katerega nas silijo urni kazalci, je človek skoraj pozabil na svoje zdravje, iz katerega vendar črpa vso energijo, s katero premaguje vsakodnevne probleme. Logika in zdrava pamet pa mora vsakemu človeku prej ali slej povedati, da mora ta svoj vir življenja in osnovni pogoj za uresničevanje vseh zastavljenih ciljev vedno znova obnavljati, ohranjati in krepiti. Tudi za zdravje si moramo vzeti čas, saj končno zdravje ni vrednota, ki bi jo smeli postaviti na zadnje mesto in zanjo ne žrtvovati nekaj svojega dragocenega časa. Vsaka za to porabljena ura in vsaka kaplja znoja, ki jo pretočimo preko čela, je bogata naložba za prihodnost v kateri bomo zdravo počutje ravno tako potrebovali. Ljudska modrost tudi v današnjem času ni zatajila. Ko smo mislili, da je postal današnji človek samo še robot in potrošno sredstvo v tehnologiji, so se te nevarne zasedenosti nenadoma zavedli mnogi od nas in pravočasno poiskali rešitev v novem, pestrejšem, predvsem pa fizično aktivnejšem življenju. Potrebno je bilo nekaj samoniklih in klenih značajev ljudi dobre volje, ki so se uprli toku, s katerim se je »vozila« večina, in dokazalo, da znojenje ni »zapravljanje časa« po kozjih stezicah, cestah in še kod drugod, ni tako brezsmiselno kot se to zdi gledano iz udobnega naslanjača. Taki ljudje so postali počasi zgled mnogim, ki so jim sledili in spoznali isto. Vedno več je bilo pri nas ljudi, ki so se znojili in garali samo zato, da bi si ohranili in krepili zdravje. Zavedajo se, da je zdravje lažje ohranjati kot pa ga iskati, ko je že izgubljeno.

Ta pripadnost k zdravi rekreaciji pa se je v zadnjem času najbolj izrazila v kolesarstvu. K temu je delno pripomogla tudi energetska kriza, ki je marsikateremu lagodnežu pomagala hitreje na kolo. Športno kolo tako ni več zgolj športni rekvizit, ampak tudi zelo priljubljeno prevozno sredstvo.

Poleg zdravstvenega učinka na človeka ima kolo oziroma kolesarjenje tudi pozitiven ekonomski učinek, saj ostane tako na račun prevozov tudi v denarnici kakšen dinar (beri: bencinski bon) več. Nobena redkost ni več opaziti na medkrajevnih cestah kolesarje, od starejših, skromnejših in manj zahtevnejših pa do mlajših, športno zagnanih dolgometašev, ki potiskajo pedalo z vso ihto in vnemo.

Vsi ti so našli v znoju, ki jim curlja po obrazu, svojo psihofizično sprostitve, v kolesu pa prijatelja, ki jih brez večjih izdatkov, hrupa in smradu lahko popelje ven iz morečega vsakdana, tja med travnike, v naravo, v strme gorske klance med planine, kjer črpajo novih moči, najdejo mir, zadovoljstvo in veselje.

Tu, v naši tovarni, kjer skupno premleva stotere probleme prek štiri tisoč ljudi, je našel že marsikdo ravno v kolesarstvu svoj ventil za sprostitev po osmih urah službe med štirimi stenami.

V sami kolesarski sekciji, ki je nastala leta 1979 kot rezultat prizadevanja in želje Litostrojčanov — kolesarjev, je danes aktivnih že več kot petdesetih njenih članov, ki kar pridno merijo ceste okrog Ljubljane, najbolj zagnani pa nosijo Litostrojstvo ime tudi preko slovenskih meja. Delo sekcije raste z naraščanjem njenega članstva in v zadnjih letih s popularizacijo kolesarstva, ki ga izvaja kolesarska zveza Slovenije preko sredstev javnega obveščanja in tudi konkretno s samimi akcijami. Te kolesarske akcije, na katere smo vedno povabljeni tudi Litostrojčani, postajajo vse številnejše in tudi vse bolj zahtevne. V sodelovanje na teh športnih manifestacijah pa se vključuje vse več ljudi, tako da danes lahko rečemo, da je postalo kolesarstvo zares množičen šport, ni nič več muha redkih posebnih. Litostrojčani smo lahko ponosni, da smo bili zares med prvimi, ki so se pokazali v javnosti na kolesih in tako pomagali k popularizaciji tega športa. Sekcija je s svojim delom resno opozorila nase že zelo zgodaj, danes pa skoraj ni kraja od primorske obale do Maribora kamor ne bi pripeljal kdo od naših kolesarjev, ter v potu svojega obraza pričal o volji, ki jo imajo pripadniki podjetja katerega ime je napisano na prezojenem dresu. Tudi skozi šport lahko dokažemo ostalim, da je v Litostroju še vedno dovolj ljudi, ki so se pripravljani v voljo in močjo spopasti tako s kilometri asfalta, kakor s problemi, ki nam jih nalaga družba.

In tako je iz dokaj množične sekcije izstopila elita najbolj zagnanih postrtovalnih kolesarjev, ki se čutijo dovolj sposobne, da ponesejo v bližnji prihodnosti Litostrojstvo ime v večjem številu, kot strjena kolesarska kolona 19 ljudi po vsej Sloveniji; od Vršiča do Kopra prek Dolenjske, in haloških gričev na Hrvaško, pa prek Prekmurja na Zgornje Štajersko in zopet na Gorenjsko ter Ljubljano kamor bi se vrnili na dan, ko praznuje naša tovarna 36 let svojega obstoja. Menimo, da bomo s tako zasnovano športno manifestacijo najlepše počastili ta naš jubilej in s tem pokazali vsem v Sloveniji, ki nas poznajo in kamor nas bo vodila pot, da je v naši tovarni še vedno veliko ljudi s trdno, močno voljo in zdravim hotenjem in življenjem.

O omenjeni kolesarski akciji je bilo pri nas že dosti izgovorjenega, pa tudi napisanega, vendar so se vse te informacije zapisale več ali manj v organizacijske in tehnične kroge pri reševanju problemov v zvezi s samo organizacijo. Prav je, da tudi o tej strani spregovorimo v našem časopisu.

Torej, kako je z vsem tem?

Sama zamisel, oziroma iniciativa se je vodila že pred dvema letoma, z namenom, da bi tudi mi kolesarji dali svoj delež k praznovanju 35-letnice obstoja Litostroja. Vendar se je iskalo, da je prišla ta zamisel na dan prepozno, saj zahteva taka akcija daljšo pripravo in rešitev prenekaterih problema mnogo prej, preden se akcija začne. Čas nas je pač prehitel in akcijo smo predstavili na leto 1983. S Kolesarsko zvezo Slovenijemo se v ta namen povezali že meseca decembra 1982 in od začetnih informacij krenili takoj h konkretnim pripravam. Iz svoje sredine smo izbrali petčlanski pripravljalni odbor in predsednika kolesarske transverzale, ki naj bi vso zadevo v zvezi z organizacijo in samim potekom akcije vodil in kontroliral. Vsi člani odbora in vsi tisti, ki so se čutili, da lahko za akcijo kaj naredijo so krepko vzeli stvar v svoje roke in prispevali kolikor so pač mogli. Mnogo je bilo treba storiti, saj je 1000 km dolga proga razdeljena na 7 etap, to pa terja organizacijo kompletnega enotedenskega bivanja na poti, s prenočitvami, prehrano in prevozom, oziroma spremstvom vred. Rešiti je bilo treba vse probleme okrog servisiranja, oziroma priprave koles za pot, oskrbe z rezervnimi deli, urediti zavarovanje članov in zagotoviti vse potrebne rezervacije v hotelih, kjer si bodo kolesarji lahko nabrali novih moči za naslednje kilometre. Moramo priznati, da smo pri prošnjah za finančno pomoč pri OO sindikata tozgov naleteli na dokajšnje razumevanje in tudi pomoč v okviru zmožnosti, ki jih narekujejo omenjena finančna sredstva, namenjena za šport in rekreacijo. Velik del stroškov bodo morali vzeti nase sodelujoči člani sami, vendar to ne bo ovira, ki bi mogla koga odvrniti od zastavljenega cilja.

Kakšna je sama pot, oziroma posamezne etape, kako dolge in kako naporene so, o tem pred akcijo ne bom dosti govoril, saj bomo o vsem lahko veliko bolj točno in doživeto poročali kasneje, ko se vrnemo in bomo s seboj prinesli tudi nekaj posnetih filmov o vzponih, spustih, ravninah, dežju, pripeki in ostalih v znoju preživetih urah kolesarjenja po naši lepi Sloveniji. Sedaj vemo samo to, da moramo biti za tako naporno akcijo vsestransko pripravljeni, da nam bo postalo tako doživetje, ki nas bo med seboj še bolj tesno povežalo in nas v skupnih urah znojenja pripeljalo do cilja, ki ni samo zemljepisna točka ampak spoznanje, da znamo biti tudi danes Litostrojčani v najtršem delu složni, vztrajni in enotni. To sporočilo bi radi kot Litostrojčani prinesli

V Beogradu prvi

Občinska konferenca ZSMS Ljubljana-Šiška je tudi letos sodelovala na 4. tradicionalnem turnirju v rokometu v počastitev dneva SKOJ. Turnir je bil od 1. do 3. julija v Beogradu. Tokrat je bil organizator turnirja rokometni klub OBILIČ iz občine Vračar.

Tako kot vsa prejšnja leta je tudi letos zastopala našo občino rokometna ekipa LITOSTROJA, sicer okrepljena z znanima igralcema KOLINSKE SLOVANA — Kalinom in Krivokapičem. Na dokaj močnem in izenačenem turnirju je naša ekipa dosegla doslej največji uspeh. Bili smo prvi in dobili zato prehodni pokal, poleg tega pa smo imeli tudi najboljšega strelca turnirja. To je bil Krivokapič, za kar je prav tako dobil pokal.

Končni vrstni red pa je bil tak:

1. ŠIŠKA — Ljubljana
2. RK DUBRAVA — Zagreb
3. RK OBILIČ — Beograd
4. RK JEDINSTVO — Novski

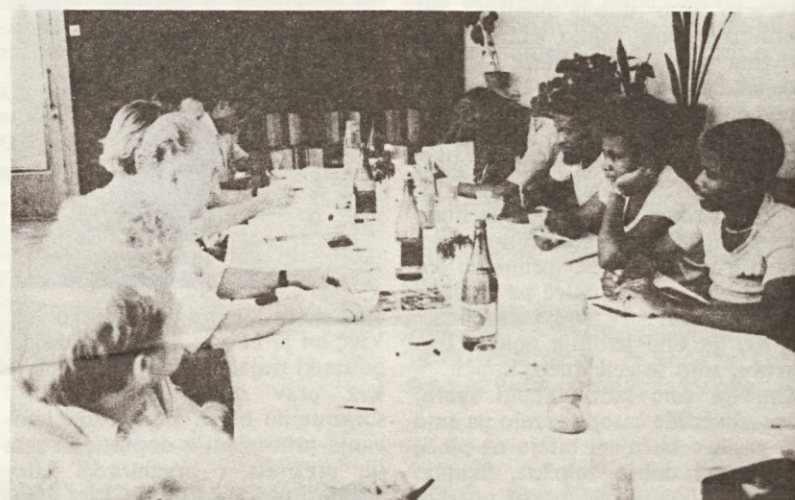
Poleg moških ekip so sodelovale tudi ženske, kjer pa občina Šiška ni imela predstavnika.

S samo organizacijo nismo bili preveč zadovoljni, vseeno pa je turnir potekal na visoki ravni prijateljstva.

Drugo leto bo organizator turnirja RK JEDINSTVO v Novski.

Občinski konferenci ZSMS Ljubljana-Šiška in delovni organizaciji Litostroj se zahvaljujemo, da sta nam omogočili sodelovanje.

T. Skušek

Obiskali so nas študentje iz Namibije

Ob koncu julija 1983 nas je Mednarodni center za sodelovanje z deželami v razvoju iz Ljubljane poprosil, da omogočimo namibijskim študentom ogled Litostroja. Poleg ogleda naše delovne organizacije pa je študente zanimala še kadrovska funkcija v Litostroju.

Omenjena skupina študentov je prišla v Jugoslavijo na dopolnilno izobraževanje s področja vodenja in organiziranja podjetij v družbeni lasti. Izobraževanje bo trajalo osem mesecev v obliki seminarjev. Znano nam je že, da v Namibiji poteka boj za neodvisnost in svobodo pod vodstvom namibijske osvobodilne organizacije SWAPO. Prav ta je tej skupini študentov omogočila izobraževanje pri nas.

Kot že rečeno, so se najbolj zanimali za vlogo kadrovske funkcije v podjetju. Njihova vprašanja so se nanašala na sam začetek pridobivanja kadrov, še zlasti pa na način pridobivanja učencev v naš Izobraževalni center, na nagrajevanje učencev glede na učne uspehe ter na njihove obveznosti do delovne organizacije po končanem šolanju. Enako zanimanje so pokazali tudi za socialno problematiko, način vodenja proizvodnje in njeno organizacijo, nagrajevanje delavcev, pa za metode, ki jih naša delovna organizacija uporablja za pridobivanje naročil na tujih trgih.

Ob koncu dveurnega razgovora med predstavniki kadrovskega sektorja in namibijskimi študenti so se slednji zahvalili za gostoljuben sprejem in razgovor.

Izrazili so željo po nadaljnjem sodelovanju med neuvrščeni deželami, še posebno pa po sodelovanju med Namibijo in Litostrojem, ko si bodo pridobili neodvisnost in svobodo, za katero pa pri njih še teče kri.

S. MRKUN

POPRAVEK

V prejšnji številki našega glasila se nam je vrinila neljuba napaka (oj, dopust, ti čas presneti!), ki ste jo mnogi najbrž opazili, mi pa smo jo dolžni popraviti.

V naslovu članka o gostovanju Godbenega društva iz Proseka pri Trstu (na strani 7) smo zapisali: *Obisk italijanske kulturniške skupine — pravilno pa bi seveda moralo biti: Obisk slovenske zamejske kulturniške skupine iz Italije.* Prehitro smo zastavili pero, ne da bi ob tem pomislili, da je bistveno drugače Italijan ali Slovenec iz Italije, čeprav je res, da so oboji pač italijanski državljani. Sicer pa so natančni bralci lahko iz samega članka razbrali, da gre za Slovence in ne Italijane, saj dobesedno piše: *Našim rojakom — zavednim zamejskim Slovencem ...*

Za neljubo napako se torej opravičujemo.

V. T.

So dunajski ali je pasulj?

po vsej Sloveniji od Julijcev do dolenskih gričev, pa od Jadranskega morja do Prekmurske ravnine. O nas bodo tudi v tej luči govorili poslovni partnerji z Jesenic, Gostola, Metalne, Raven na Koroškem, in vsi tisti, ki jim je ime Litostroj poznano in se z njim kakorkoli srečujejo.

Na koncu naj se še iskreno zahvalim vsem, ki so nam kakorkoli

pomagali pri organizaciji in pripravi litostrojke transverzale po Sloveniji, mi pa jim izkazano razumevanje in zaupanje vračamo z obljubo, da bomo v enotedenskem kolesarjenju poskrbeli za ogled našega kolektiva in v potu svojega obraza izpolnili pričakovanja in opravičili zaupanje, ki nam je bilo izkazano.

S. Moderc

Tek — zdravilo za dušo in telo

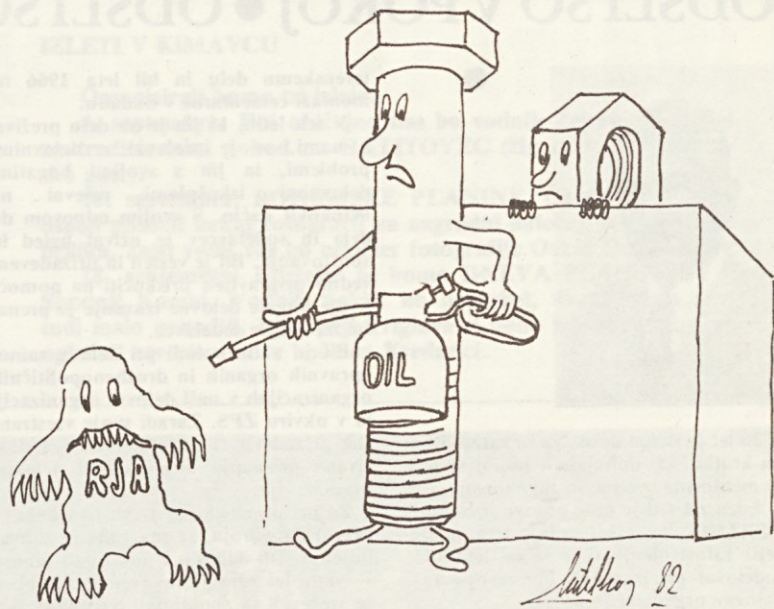
V atomski dobi človek težko sledi silovitemu tempu življenja, ker je njegovo telo prilagojeno za drugačen način življenja, kot ga živi danes. Zaradi neustreznega načina življenja in vse večjih psihičnih obremenitvah se človek vse pogosteje zateka k lažnim pomirilom in spodbujevalcem življenjskih funkcij, kot so: zdravila vseh vrst, nikotin, kava, alkohol in tudi druga omamna sredstva. Vzrok za tako stanje je tudi v brezcilnem življenju. Pogosto si človek v današnjem času zadovoljuje samo potrebe po hrani, pijači, obleki, stanovanju in cenenih zabavi. Torej, če odmislimo ceneno zabavo, ki je pogosto na nagonski ravni, smo nekje na ravni živali, ki svoje potrebe zadovoljujejo nagonsko. Človek je misleče bitje in se s tem ne more in tudi noče zadovoljiti. Ker pa ne najde oz. ne pozna drugih življenjskih poti, se zateka v objem omamnih sredstev. Do sedaj še ni spoznal vseh ostalih užтков, ki mu jih lahko nudi življenje, v primeru, če je pripravljen zato vložiti nekaj časa, moči pa tudi svojega truda, časa, moči pa tudi znanja.

S katerimi sredstvi lahko krepi mo dušo in telo? Nekdanji predsednik ZDA Jimmy Carter, prav tako nekdanji predsednik Finske Urho Kekkonen, sedanji poglavar katoliške cerkve papež Janez Pavel I. in mnogi drugi pomembni ljudje si nabirajo novih moči ob teku, ker so pravočasno spoznali njegov učinek. Pri nas, sicer še nismo slišali, da bi si kak pomemben politik krepil telo s tekom, ker je v primerjavi z lovom prepoceni in še sam mora teči, kar je pa seveda naporno in prav nič

ugledno. Pa šalo na stran! Ne mislimo politike spraviti k teku, čeprav bi jim koristil in jih razbremenil v teh težkih časih stabilizacije. Pogosto le-ti z govorniških odrov opozarjajo, da moramo delovati s hitrostjo šprinterja in vzdržljivostjo maratona.

Skozi celotno zgodovino sta tek in hoja pomenila človeku osnovno dejavnost. Človek je moral biti kot lovec in poljedelec telesno močan, okreten in vzdržljiv, sicer bi v boju z neizprosno naravo izumrl. V 20. stoletju človek ne potrebuje za preživetje toliko telesnih moči, ker si je naravo v tolikšni meri priredil, da s stroji opravi vsa težka dela in zato mu danes gibanje ni več potrebno. Človek sicer velja za najbolj prilagodljivo bitje, kljub temu pa človeški organizem tej bliskoviti spremembi ni mogel slediti, ker organizem gibanje, na katerega je bil navajen 99% svoje zgodovine, preprosto zahteva in ga mora dobiti. V primeru telesne neaktivnosti organizem oboli za obolenji, ki jih ustrezno in edino uspešno lahko zdravimo samo z rednim telesnim naprežanjem od rane mladosti pa do pozne starosti. Med omenjena obolenja spadajo obolenja dihal, ožilja, srca, prebavil (rana na želodcu), predvsem pa duševna obolenja. V javnosti je v zadnjem času sicer mnogo govora o telesni aktivnosti kot zdravilu za telesne okvare, vse premalo ali pa skoraj nič ne vemo o gibanju kot zdravilu za duševne težave. Upam si mirno trditi, da lahko najmanj 50% duševnih motenj uspešno zdravimo s telesnim naprežanjem brez vsakih kemičnih sredstev.

Poraba analgetikov (sredstev proti bolečinam) in sedativov (pomiril) pri nas skokovito narašča, kar potrjuje zgoraj izrečeno dejstvo, da se človek v stiskah pogosto zateka v omamo tablet, ki pa samo začasno izboljšujejo trenutno stanje. Med analgetike štejemo različne tablete: plivadon, coffalgol, coffetin, opalidon in druge. Omenjene tablete vsebujejo različne snovi, ki pomirjajo bolečine, pomirjajo tudi notranjo napetost in tesnobo, odstranjujejo občutek nezadovoljstva, pripomorejo k duševni razbremenitvi in sreči. Nekateri omenjeni učinki so lastni predvsem pomirilom, ki so v večini primešani analgetikom. Med pomirila spada meproamat, liburium, apaurin, barbiturati in druga sredstva. Vsi, ki redno ali občasno uživajo zgoraj omenjena sredstva, bi se morali zamisliti, ali ni možno z drugimi sredstvi blažiti težave telesa. Morda bi pri tem pomislili na telesno aktivnost, predvsem pa poskusili z rednim vsakodnevnim tekom. Tek pomeni za človeški organizem umiritev v notranji napetosti, ki nastajajo v vsakdanjem delu. Tek lahko primerjamo s pečjo za žarenje ulitkov oz. zvarjencev, kjer s segrevanjem na določeno temperaturo umirimo notranje sile v ulitku oz. varjencu. Pri teku se telo segreva in z znojenjem izloča škodljivih snovi. Ob primernih naporih krepi vztrajnost duha in pomirja notranje človeške konflikte, podobno kot analgetiki in sedativi, pri tem pa ni nikakršnih stranskih učinkov. Seveda se pri teku krepi tudi vsesplošna telesna moč in vzdržljivost, ki je potrebna za uspešno delo in

življenje.

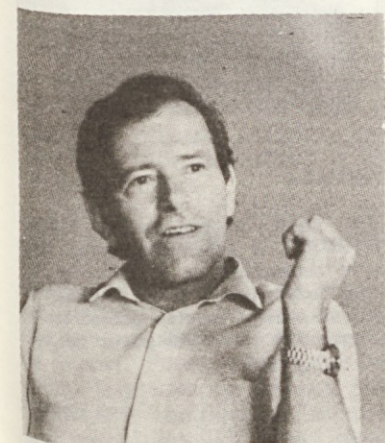
Šport omogoča telesno aktivnost, ki jo človek, kot smo zgoraj ugotovili, nujno potrebuje za svoj obstoj. Med vsemi vrstami športa je tek najprimernejša oblika urjenja duha in telesa. S tekom se lahko ukvarja celotna družina. Teče lahko vsak sam ali pa v organiziranih skupinah oz. rekreacijskih tekmovanjih. Za tek ni potrebno nikakršnega dodatnega znanja oz. telesne izurjenosti, ker hoditi in tekati znamo vsi. S tekom se lahko ukvarjamo povsod — v mestu, na vasi. Tekamo lahko po gozdnih poteh, travnikih, športnih igriščih in tudi po mestnih ulicah. Pri tem nas prav nič ne ovirajo vremenske razmere (tečemo lahko v dežju, po soncu, pozimi itd.), nismo vezani na dnevno-časovno obdobje. Omenjeni način gibanja ne potrebuje posebnih finančnih sredstev, zadostujejo nam dobre tekaške copate in udobna športna oblačila, ki jih imamo praktično že vsi doma. Seveda pa potrebujemo tudi malo volje, pripravljenosti na napor in samopremagovanje, česar pa nam ne more dati nihče drug.

V svetu je učinek teka na zdravje človeka proučeval doktor Cooper, ki je eden najbolj znanih zdravnikov na področju športne medicine. Tudi Slovenci se lahko pohvalimo, da imamo strokovnjaka na tem področju — to je Srečko Bergant, ki je o teku za doseganje polnokrvnosti doslej izdal tri knjige pod naslovom "Polnokrvnost — nov pojem". Z obžalovanjem pa je potrebno ugotoviti, da se naša tradicionalna psihiatrija teka kot posebne terapije ne poslužuje. Izjemoma tek kot terapijo uporabljajo nekateri socialni psihiatri v Sloveniji. V svetu pa psihiatrija to terapijo uporablja. Največji problem pri uveljavitvi te terapije predstavlja lagodnost psihiatrov, ki se rajši zapirajo v zidove svojih bolnišnic in zdravijo z zdravili.

Morda bi navedli nekaj osnovnih pravil za začetek ukvarjanja s tekom. Kot pri vsaki stvari je potrebna tudi pri teku postopnost, v začetku morda samo daljša hoja, potem izmenoma hoja in tek, in šele ko je telo že nekoliko utrjeno, se prepustimo samo teku. Kljub temu, da smo omenili zmernost, pa po rednem večmesečnem treningu telu lahko bolj obremenimo, tako da tudi razdalja 20 in več kilometrov ne predstavlja posebne nevarnosti za zdravje tudi starejših oseb. Ker smo omenili daljše razdalje, velja poudariti, da redni tek, ki je krajši od 2.400 m nima smisla, ker pri tem ni pravih rezultatov. Tek je primeren za vse, seveda pa se morajo vsi, ki imajo kakšno težje obolenje, posvetovati z zdravnikom. Pri okoli 10 odstotkov težjih obolenj se telesno naprežanje ne priporoča oziroma je pri naporih potrebno biti še posebno pozoren. Obolenja, pri katerih se tek ne priporoča, so zelo redka, po drugi strani pa redna vadba včasih dela celo "čudeže", saj je pri nekaterih, ki so bili invalidsko upokojeni, tek pomagal k telesni in duševni rehabilitaciji in so se lahko ponovno zaposlili.

Za dobro telesno in duševno počutje je samo tek brez ustvarjalnosti in življenjskih ciljev seveda premalo. V kombinaciji teh dejavnikov pa človek lahko najde svoje bistvo.

M. Žužek

Portret

VLADO JANKOVIČ

lepega. "To je stvar, ki nas spremlja vse življenje, žal pa ji posvečamo vedno premalo časa". Čeprav pogovor z Vladom teče lahkotno in igrivo, je čutiti priokus grenkobe, ko pravi: "Vedno bolj opažam, da postajajo ljudje razdraženi, občutljivi in nočejo več razumeti dobrihnamernih pripomb. Verjetno je vsaj delno vzrok tudi v našem sistemu, ko je čutiti razpad avtoritete, ko ljudje več ne vedo, kje so. Po drugi strani pa nas preganja potrošniška mrzliza, prizadevanje za višji standard — skratka povsod vladata nekakšna napetost in borba."

Kdor pozna Vlada od daleč, si o njem verjetno težko ustvari pravo sliko. Značilen zanj je njegov vedno nasmejan obraz, prijazne in bodrilne besede in njegova večna pripravljenost na šalo in smeh. V resnici ga preveča nek nalezljiv optimizem in lahkotnost, ki sta tudi gonilni sili v njegovem življenju. Zna pa biti tudi resen in odločen, če ne celo zagrizen, ko gre za delo. Sam pravi, da zelo, zelo rad živi in da si od življenja želi kar največ iztržiti. Tudi kadar ima nekoliko "slabše" dneve, si ne dovoli, da bi slabo voljo pokazal ali s tem obremenjeval druge. Morda pa je s to uvidenostjo najbolj kaznovan prav sebe, ko je pred desetimi leti doživel hud in nevaren srčni infarkt. Nemara bi večino ljudi tak dogodek prisilil le še k životarjenju in razmišljanju o smrti — pri njem pa je bilo ravno nasprotno. Lahko bi rekli, da je začel zajemati življenje še z večjo žlico. Ugotovil je, da je še cel kup stvari, ki ga zelo zanimajo in jih nikakor ne sme zamuditi. Sem so vštete kulturne prireditve in arhitektura, pa spoznavanje človeških npravi in psihologija, posebno mesto v njegovem življenju pa je že od nekdaj zavzemal šport. In prav v športno dejavnost je Vlado vložil še več svojih moči. Že prej se je dosti ukvarjal s plavanjem, leta 1937 je dobil prve smuči, igral je odbojko in nogomet, ukvarjal se je z orodno telovadbo. Ko je prišel v Litostroj, se je začel ukvarjati z veslanjem in sodeloval na celi vrsti regat, vse do državnega prvenstva, zanimalo pa ga je tudi jadralno letalstvo. S smučanjem se je začel intenzivno ukvarjati leta 1973, ko je začel tekmovati tudi za litostrojske barve. Sploh mu je ta šport izjemno pri srcu, še posebej turna

Predstaviti zanimivega in vsestranskega človeka je vedno težko. Težko je zajeti njegovo miselnost, delo, interese in vsa področja njegovega udejstvovanja.

Tak človek je Vlado Jankovič, star Litostrojec, ki je s tovarno živel, rasel in pozna vse njene kotičke in malone vse Litostrojčane. Srečevali smo ga skoraj na vseh področjih dogajanja v tovarni, bistveni pa sta bili vendarle dve področji dela in razvoja tovarne in športno področje. Vendar začnimo na začetku.

Vlado je preživel mirno in lepo otroštvo na bregovih Krke v slikoviti Kostanjevici. Ko je obiskoval srednjo tehniško šolo v Ljubljani, je leta 1948 prvič prišel s šolsko ekskurzijo v Litostroj. Že tedaj si je zaželel, da bi se tu zaposlil. Želja se mu je izpolnila tri leta kasneje, ko je odslužil vojaški rok.

Začel je kot strojni tehnik v tehnični kontroli obdelave, na vseh njenih delovnih mestih, kasneje pa je delal v kontroli montaže. Velik dogodek v tistem času je bil, ko je bil leta 1955 postavljen za delovodjo montaže žerjavskih mehanizmov. Takrat je bil delovodja gonilna sila v proizvodnji, to delovno mesto pa je pomenilo tudi veliko zaupanja. Zatem je bil imenovan za vodjo obrata v montaži dizelskih motorjev, kjer je delal do leta 1973, ko mu je bolezen preprečila nadaljnje opravljanje tega dela. To je bilo lepo, a zelo zahtevno delovno mesto, ki se ga Vlado rad spominja: "Mislim, da sem imel tudi veliko srečo, ker sem sodeloval z izjemno skupino monterjev,

delovodij in drugih, ki so sodelovali na tem področju. Nepozaben je bil trenutek, ko smo prvič zavrteli dizelski motor, ko smo poslušali njegov zvok z neverjetnim navdušenjem. Res je, da smo te motorje delali po licenci, kljub temu pa je bil to takrat vrhunski dosežek litostrojke tehnologije, ki je bila plod velikega navdušenja in delovne vneme vseh, ki so delali na tem področju. Takrat nam res ni bil pomemben niti trud niti čas niti denar."

Na ta čas pa vežejo Vlada tudi lepi spomini na zanimiva potovanja. Velikokrat je sodeloval pri zagonih motorjev na vseh vrstah ladij, to pa je bilo povezano tudi s poskusnimi vožnjami ladij. Na ta način je spoznal življenje mornarjev, utrip obmorskih krajev in okušal slast potovanja.

Nepozabni so bili tudi obiski licenčnega podjetja Burmeister and Wien na Danskem. Vlado pač ne bi bil Vlado, če si s svojo odprtostjo in neposrednostjo ne bi znal pridobiti krog dobrih prijateljev med strokovnjaki in delavci tega podjetja, ki so Litostrojčanom pomagali osvajati tehnologijo izdelave dizelskih motorjev. To so bili strokovno in družabno bogati obiski, na katerih se je naučil predvsem tega, da moraš brez sramu vprašati, česar ne veš, in moraš znati sprejemati in ceniti njihovo gostoljubnost. To je način, da ti sicer zaprti severnjaki ponudijo svoje prijateljstvo in odprejo vrata svojih domov. Neposrednost in veliko spoštovanje takih odnosov je tudi sicer Vladovo osnovno načelo. Sam v sebi se veliko ukvarja s skrivnostjo medsebojnih odnosov, ki jih skuša razumeti in iz njih izvelič čim več

OBVESTILO

V drugi polovici septembra bomo spet začeli z aerobično rekreacijo. Letos bo organizirana v več skupinah in sicer za mlajše in starejše začetnice in za tiste, ki niso več začetnice. Posebej pa bo program prirejen tudi za moške.

Podrobnejše informacije bodo objavljene na oglasnih deskah in v Internih informacijah.

M. Meglič

ODŠLI SO V POKOJ • ODŠLI SO V POKOJ •

36 let je dolga doba, za nekatere ljudi pa kratka, saj odhajajo v pokoj še polni mladostne svežine in zagnanosti.

Eden od teh je prav gotovo inž. Boris TERNIK, ki je bil zadnja leta najstarejši Litostrojec, saj je že od leta 1946 sodeloval pri izgradnji in razvoju naše delovne organizacije.

Že leto pred uradno otvoritvijo Litostroja je v tedanji improvizirani konstrukciji konstruiral peči in ostalo opremo za bodoče obrate sive livarne.

Nadaljnje organizacijske potrebe so ga pripeljale na mesto vodje obratnih pisarn, potem pa je dolgih dvajset let vodil montažo žerjavov, cementarn in preoblikovalne opreme.

Zadnja leta je uspešno deloval v planski službi POAE, ki je med tem časom uvedla v planiranje nove oblike in s tem znatno obogatila sistem planiranja.

Poleg delovnih obvez je aktivno sodeloval na športnem področju kot tekmovalac in posebno kot organizator različnih tekmovanj. Avtomobilski rallyji so bili prav po njegovi zaslugi vedno zelo uspešno izpeljani, prav tako tudi na smučarskih tekmovanjih ni bilo tekme, da ne bi bil on poleg kot merilec časov.

Ko še poln svežine in prav mladostne zagnanosti odhaja v pokoj, mu želimo, da bi ga užival še vrsto let zdrav in osebno zadovoljen, in da bi ohranil tovariške stike s svojimi nekdanjimi sodelavci.

Konec junija 1983 je odšla v zaslužen pokoj naša dolgoletna sodelavka Majda KOMAC. Zaposlila se je že leta 1949 kot jedrarka v livarni sive litine in je to delo opravljala več kot trinaest let. Nato je opravljala dela v planski operativni TOZD PUM Livarne.

Med sodelavci je bila priljubljena in vedno pripravljena prijeti za vsako delo. Poudariti moramo, da si je pridobila pravico do pokojnine v celoti v Litostroju, saj se je kot 15-letno dekle zaposlila v livarni in ji bila zvesta do konca delovne dobe.

Ob odhodu ji želimo veliko zdravja in sreče v krogu svoje družine, prav tako se ji zahvaljujemo za dolgoletno delo ter želimo, da se večkrat snidemo.

1. julija je odšel v pokoj tovariš Ivan JESENŠEK, zaposlen v tozdu OBDELAVA kot vodja biroja priprave sredstev.

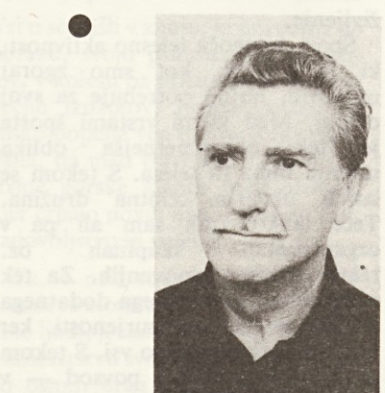
Tovariš JESENŠEK je eden izmed veteranov Litostroja, saj je prišel leta 1949 in pri nas ostal polnih 34 let. V tem plodnem in ustvarjalnem obdobju je opravljal različna dela in naloge. Začel je kot kontrolor, vendar je kmalu postal delovodja v zarisovanju, nato v montaži reduktorjev in v obdelavi. Leta 1960 je prevzel dela vodje obrata v obdelavi, kasneje pa vodja obrata ozobljenja. Od leta 1973 pa do upokojitve je opravljal dela vodje biroja priprave sredstev. Odzval se je tudi

terenskemu delu in bil leta 1966 na montaži cementarne v Sudanu.

V teh letih, ki jih je ob delu preživel z nami, se je srečeval z delovnimi problemi, in jih s svojimi bogatimi delovnimi izkušnjami reševal na učinkovit način. S svojim odnosom do dela in sodelavcev je užival ugled in spoštovanje. Bil je vesten in prizadeven, vedno pripravljen priskočiti na pomoč. Svoje bogate delovne izkušnje je prenašal na mlajše sodelavce.

Bil je aktiven tudi pri delu v samoupravnih organih in družbenopolitičnih organizacijah v naši delovni organizaciji in v okviru ZPS. Zaradi svoje vsestranske prizadevnosti je prejel mnoga društvena priznanja in priznanja delovne organizacije.

Za prispevek, ki ga je vložil v delo in razvoj Litostroja, se mu iskreno zahvaljujemo. Ob odhodu v pokoj mu želimo še vrsto let zdravja in sreče ter da bi se še srečevali in spominjali trenutkov, ko smo bili skupaj.

Prišel je čas, ko se iz naše sredine poslavljajo pionirji, ki so gradili Litostroj, in odhajajo v zaslužen pokoj. Eden izmed teh pionirjev je tudi Slavko MREŽAR, ki je ves delovni staž opravil v Litostroju.

Svojo delovno dobo je začel kot konstruktor. Zaradi marljivega dela in znanja mu je bila zaupana naloga šefa konstrukcije. V teh časih so se rojevali izdelki, ki jih še danes proizvajamo.

Vključil se je tudi v delo prodaje in bil nekaj časa šef-komercialist. Nato pa je odšel v proizvodnjo, kateri je ostal zvest do svoje upokojitve, bil je tehnični vodja TOZD FI in zadnja leta vodja proizvodnje v TOZD MONT.

Zaradi tovariškega odnosa je bil med sodelavci zelo priljubljen. V vsakem trenutku je bil pripravljen pomagati in prenesti svoje znanje na druge.

Ko odhaja od nas še poln življenjske moči, mu sodelavci želimo še vrsto let take življenjske moči, ter pogostih srečanj, kjer se bomo spominjali trenutkov, ki smo jih preživeli skupaj.

Z nadvse mešanimi občutki ponosa, veselja, hvalečnosti, ganjenosti in še najrazličnejšimi drugimi, ki jih preprosto ni možno spraviti v nekaj vrstic na papirju, smo se pred kratkim v oddelku predkalkulacije poslovili od naše prve, prave upokojenke Titovih zavodov Litostroj, Jelke STOPAR. Ko posebej poudarjamo prave upokojenke TZ Litostroj, je treba razumeti, da je naša sodelavka prav vso svojo 35-letno delovno dobo od prvega dne (1. 7. 1948, posvetila samo Litostroju in si tako v pravem pomenu besede v njem zaslužen pridobila pogoje za upokojitev.

Del pomembnejših dogodkov iz tega časa, polnega večjih in drobnih, a ne nepomembnih kamenčkov, zbranih v zanimiv mozaik spominov na 35-letno delo, je bil pred kratkim opisan v razgovoru v eni prejšnjih števil našega glasila. Posebej nam, njenim ožjim sodelavcem, so njena razmišljanja še v svežem in prijetnem spominu. Še vedno pa se nismo sprijaznili, da ne prihaja več med nas s svojim vedno vedrim obrazom, ki se zna tudi ob še tako kislih dogodkih nasmešiti z nasmehom, ki prehaja v spodbudno upanje na izboljšanje, z nasmehom, katerega nalezljivost se ni mogoče ubraniti. Spominjamo se predvsem njenih izrednih značajskih lastnosti. Med temi bi morali poleg izredne delavnosti, vestnosti in doslednosti, posebej poudariti,

da se z njo preprosto ni bilo mogoče spreti. Pa ne zato, ker ne bi imela o določenih strokovnih ali družbenih vprašanjih svojega prepričanja, pač pa zato, ker je vedno znala svoje prepričanje ob upoštevanju prepričanja sodelavcev izraziti tako tehtno, potrpežljivo in nežalljivo, na način, ki je vnaprej izključeval možnost osebne prizadetosti.

Morda si je ravno s to značajsko potezo pridobila med širšim krogom sodelavcev toliko iskrenih prijateljev, ki ji sicer vsi od kraja privoščimo mladostno upokojitev, a jo vendar pogrešamo in bi jo želeli še naprej vsak dan srečevati na delovnem mestu.

Vsi nekdanji sodelavci ji želimo še veliko življenjskega veselja in da bi bil tudi njen drugi del življenja ob najboljšem zdravju izpolnjen z uspehi in zadovoljstvom.

Naslovnik neznan

V mesecu juliju smo prejeli 31 vrnjenih časopisov Litostroj in sicer so bili naslovljeni na:

Frančiška ALJAŽ, Ob žici 7, Ljubljana; Andrej BABŠEK, Preska 28, Medvode; Jure ČATO, Briljeva 89, Ljubljana — Dravlje; Radojka DOBROVOLJAC 189/C, Lj.; Drago DRAGOJEVIČ, Briljeva 89, Ljubljana — Dravlje; Franc FINK, Mala vas 1, Trebnje; Vojko GOLOB, Tacenska 99, Lj. Šentvid; Janez GORENC, Celovška 300, Lj. Šentvid; Sonja GRMEK, Topniška 70, Lj.; Ivanka HOZJAN, Medvode 15, Medvode; Jovan IGNJATOVIČ, Pot Draga Jakopiča 10, Lj.; Franc ILJAŠ, Kvedrova 7, Lj.; Joško JERAK, Pipanova pot 22, Lj. Šentvid; Ana KOLARIČ, Pavšičeva 20, Lj.; Iljaz KARADŽIĆ, Cesta 2 cesarjev 104/D, Lj.; Dragan MEŠIĆ, Runkova 12, Lj.; Huseln MAHMUTOVIĆ, Stegne 16, Lj.; Alojz MAROLT, Vevče 20, Lj. Polje; Mladen PONGRAČIĆ, Stegne 16, Lj.; Stana PETERNEL, Ljubeljska 15, Lj.; Anton POTOČNIK, Vevče 103, Lj. Polje; Borislav PANTELIC, Sp. Rudnik 11/25, Lj.; Josip SOKAČ, Preska 11/P, Medvode; Jožef SEVER, Rdeči kal 6, Dobrnič; Mario STUK, Glagoljaška 1 B, Koper; Mustafa ŠABIĆ, Čančkova 57, Lj.; Ana TKALEC, Prštinska 8, Lj.; Rajko VRUČINIĆ, Vide Janežičeve 15, Lj.; Bojan VREZOVNIK, Ul. Tončke Čečeve 22, Lj.; Ciril ZORC, Preska 71/C, Medvode.

Prosimo vas za sodelovanje!
Pišite nam na: ZPS TITOV ZAVODI LITOSTROJ, Informativni center, 61000 Ljubljana, Djakovičeva 36, ali javite po telefonu na številko 556-021, interna 246.

gpm

Ekslibrisi metalurgov rudarjev in geologov

Pred dobrim letom smo imeli pri nas prvi stik z ekslibrisom ob razstavi domačih in tujih knjižnih znakov. Takrat je marsikdo prvič zvedel, da je ekslibris grafično-umetniško oblikovan listek, ki ga nalepimo na notranjo stran sprednjih knjižnic platnic. Ker je na ekslibrisu ime lastnika knjižnega znaka, v knjigo nalepljen ekslibris pove, čigava je knjiga. Ekslibris je torej lastniška oznaka, obenem pa prijeten okras v knjigi, če je umetnik znal ekslibris lepo oblikovati in ga obdariti z zanimivim motivom.

Lansko razstavo je pripravilo Društvo Ekslibris Sloveniae, edino tovrstno društvo v Jugoslaviji. Člani tega društva so ob razstavi navezali z delovno organizacijo Titovi zavodi Litostroj dobre stike. Maja letos so ekslibristi obiskali tovarno in bili s strokovnim vodstvom ter zanimivimi razlagami izredno zadovoljni.

Razstavo ekslibrisov nam bodo ponovno pripravili. Za razliko s prvo, splošno razstavo, bo sedanja tematska. Pokazani bodo ekslibrisi metalurgov, rudarjev in geologov, torej ekslibrisi montanistov.

Na dobrem ekslibrisu skuša izdelovalec-umetnik na nek način predstaviti ali označiti lastnika ekslibrisa. Zato je razumljivo, da se na ekslibrisih metalurgov najpogosteje pojavljajo tovarniški dimniki. Na ekslibrisih rudarjev so pogosti motivi iz rudnikov. Na geoloških ekslibrisih vidimo minerale, fosile, zemeljske plasti in podobno.

Na razstavi bodo ekslibrisi iz zbirke Rajka Pavlovca. Zato bo to slučajen izbor montanističnih ekslibrisov in nikakor ne moremo pričakovati popoln izbor takšnih knjižnih znakov. Pri tem gre namreč za naslednji problem. Marsikateri ljubitelj knjig ima svoj ekslibris, ki ga tudi nalepi v svoje knjige. Velik del teh ekslibrisov nikdar ne pride v javnost in zanje takorekoč sploh ne vemo. Prepričani smo, da ima marsikateri naš metalurg svoj ekslibris. Zato izrabljamo sedanjo razstavo tudi za to, da bi dobili boljši pregled montanističnih ekslibrisov. Društvo slovenskih ekslibristov prosi vse, ki imajo morda svoje ekslibrise, da pošljejo po en ali dva izvoda na naslov Društvo Ekslibris Sloveniae, Ljubljana, Trubarjeva 14.

Rajko Pavlovec

Tovarniški dimniki so glavni motiv tudi na ekslibrisu za ljudsko knjižnico v mestu Lodz na Poljskem

V spomin

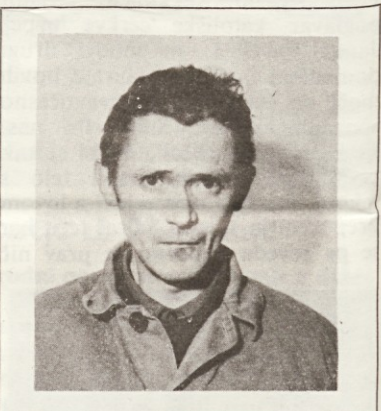

Nenadoma je v 51. letu starosti umrl naš sodelavec Andrej KNEZ, zaposlen v tozdu OBDELAVA kot kontrolor I.

Ravno je nastopil svoj redni letni dopust, da bi si nabral novih delovnih moči, ko ga je narava neusmiljeno iztrgala od nas.

V Litostroju se je zaposlil leta 1953. Opravljal je razna dela in naloge — od žerjavovodje, skoblarja, rezkalca in nazadnje kontrolorja. Delo je opravljal vestno, strokovno, delovne probleme je z izkušnjami dolgoletne prakse reševal hitro in učinkovito. Zaradi tega je bil med sodelavci priljubljen in cenjen.

Sodelavci ga bomo kot dobrega delavca in tovariša ohranili v trajnem spominu.

ZAHVALA

Ob smrti mojega moža Milana POTRBINA se zahvaljujem vsem njegovim sodelavcem iz Jeklolivarne ter mojim sodelavcem iz tozda Montaža za izraženo sožalje, gmotno pomoč ter za spremstvo in poslovljni govor na njegovi zadnji poti.

Ana Potrbina

ZAHVALA

Ob smrti mojega moža Rafaela Gartnerja se zahvaljujem sodelavcem iz biroja RP za iskreno sožalje, spremstvo na njegovi zadnji poti in za finančno pomoč.

Zahvaljujem se tudi sindikalni organizaciji TOZD IRRP za finančno pomoč.

M. Gartner

NOVO PRI DZS NOVO PRI DZS NOVO PRI

Rastko Močnik: RAZISKAVE ZA SOCIOLOGIJO KNJIŽEVNOSTI

Delo povzema glavna dognanja iz sociologije književnosti in skuša to znanost zasnovati na ravni, ki ustreza sodobnim dosežkom humanističnih in družbenih ved. Pritegnila bo zlasti tiste bralce, ki poznajo dosežanje slovenske in evropske polemike o razmerju med umetnostjo in ideologijo, med literaturo in jezikom, literaturo in narodom itn. 258 str., br., 650.- din.

Janko Kos: OČRT LITERARNE TEORIJE

Literarna teorija je ena od obeh glavnih disciplin literarne vede, druga je literarna zgodovina. Šele obe skupaj sestavljata znanstveno-filozofsko, pojmovno-metodološko urejeno, načrtno in sistematično preučevanje literature, njenih posebnih značilnosti in zgodovinskega razvoja. V knjigi so obdelani uvodni pojmi, bistvo besedne umetnosti, obstoj literature, sestava literarnega dela, notranja forma, zunanja forma, literarne zvrsti in vrednost literarnega dela. 212 str., br. 450.- din.

Na lepo Špičje

Izlet, kot že mnogo podobnih. Posebnost je le ta, da je bilo peklensko vroče. Zato je bila prvotna trasa Bohinj, Dedno polje — Prehodavci spremenjena na Rudno polje — Prehodavci z manjšimi višinskimi razlikami. Zagodli pa so nam jo avtobusni prevozi. Po "orientalsko" začnjeni vožnji, ki je nismo več vajeni, pa izgleda, da se je bomo morali ponovno navaditi, smo prispeli na Rudno polje šele ob desetih dopoldne. Iz Ljubljane smo se odpeljali ob 6. uri zjutraj!

Pot do Velega polja je bila čudovita. Nočna nevihtica je sprala ozračje. Bohinjske planine kot na dlani. Vsak ovinek nova panorama s spomini na prehojene poti in stezice. Sonce pa je žgalo. Počitek na Velem polju ob mrzlem studencu in duhovitih Stanetovih dovtipih bi se prilegel še in še. Prehodavci pa so bili še daleč. Vroči kotel Velega polja brez sapice, ki je sicer tako lepo posejano s planinskimi rožami vseh barv, je pokazal zobe. Dva udeleženca sta bila potrebna pomoči. Zmanjšanje tempa hoje in seveda odstranitev odvečne obremenitve v obliki težkega nahrbtnika sta spet strnila kolonico proti Hribaricam in dalje na Prehodavce.

Tu nas je čakal res gostoljuben in prijeten dom z udobnim prenočiščem. Nenasitno željo po pijači je prijazen oskrbnik urno potešil in tudi enolončnica je bila strašansko dobra.

Zunaj pa se je dogajalo tisto najlepše v planinah. Sončni zahod ob kristalno čistem nebu, ko najprej zažarijo vrhovi na vzhodu, na zahodu pa se do daljnega obzorja utaplja v sence grebeni in vrhovi. Potem zažari zahod in počasi tone sonce za grebene. Sledi čudovita kontrastna konturna grebenska slika, ki počasi temni, istočasno pa prižigajo zvezde, najprej najsvetlejša, nato pa še vse ostale.

Sedeli smo pred kočo in uživali. Ugibali smo imena vseh mogočih vršičkov na obzorju in spet je Stane duhovičil, da smo pokali od smeha.

Jutro. Kristalno čisto in toplo. Razgled enkrat. Pot na Špičje prav tako. Na zahod proti Trenti prepadne stene, proti vzhodu pa dolina Sedmerih jezer, Zelnarica in Tičarica. In preproge iz planik. Stopiti na to žlahtno kraljico planinskega cvetja je nekaj nedopustljivega, toda na nekaterih mestih druge možnosti ni. Počitek na vrhu in spust v dolino Sedmerih. Kosilo na daljši počitek v koči pri Jezerih in nato proti Komarči. Tudi v senci je vroče. Sedmera jezera so spremenila podobo. Vročina je iz njih popila kake dve tretjini vode. Črno jezero ne opravičuje več svojega imena. Je skorajda mlakuža, pokrita s smetanasto površino in žejnimi krilatimi žuželkami, skozi katero se povsod vidi dno jezera.

Na vrhu Komarče nas je sprejel dodatni toplotni val. Kot da bi lezli v peč. Tudi to je minilo in kmalu smo se lahko odžejali in ohladili ob studencu v Ukancu. Potem pa temeljita osvežitev v Bohinjskem jezeru. Osvežitev je bila morda celo

pretemeljita, saj je bilo naslednji dan nekaj težav s sklepi v nogah.

In za konec še nekaj nasvetov bodočim gorohodnikom v res vročih dneh. V vročini odpovedo načrtovani časi hoje. To je treba, brez obzira na uro, prilagoditi počutju posameznikov v skupini. Vročinska kap ni prijetna zadeva, posebno v gorskem svetu ne. Zahtevani vzponi naj bodo predvideni za jutranji ali pozno popoldanski čas. Pri tem je treba upoštevati tudi možnosti hoje po senčnih predelih poti, ki se spreminjajo v toku celega dne. Ni odveč pozabiti na zaščito glave, tilnika in često golih ramen. Odličen je "šejkovski" način

Na vrhu Lepega Špičja (Foto: O. Dolenc)

Piše: Marijana Meglič

Anglija z očmi potepuha

Pri priči sem se odpravila v telefonsko celico in začela klicati po različnih mladinskih hotelih. Povsod so vljudno angleško odgovorili — zasedeno! Malce obupana sva se zatekla v najbližjo krčmo in začela premišljovati, kaj zdaj. Kmalu je k nama prisedel pravcati londonski potepuh in nama šele po dveh urah zaupno izdal nek čudovit prostor za spanje. Ko naju je odpeljal tja, je bila že trda tema — pred seboj pa sva zagledala nekakšen mini park — bolj vrtiček, v samem centru Londona. Tam naj bi se zavlekla pod dva grma in prespala. Skoraj zvilo me je od smeha, ko sem si predstavljala, kako zjutraj lezeva izpod grmovja, okrog naju pa vse polno angleških poslovnih mož, ki korakajo na delo. In ker je najboljšo zdravilo zoper duševno potlačenost hrana, sva zavila v eno znamenitih McDonaldovih restavracij na sendviče, krompirček in pivo. Ko sva nazadnje vsa zbita prilezla na eno osrednjih londonskih železniških postaj Victoria, naju je čakalo lepo presenečenje. Tam nekje ob slepem tiru je bila že cela četa v vreče zavitih popotnikov, ki so sladko spali. Brez oklevanja sva se jim

PLANINSTVO, NARAVA IN KULTURNA DEDIŠČINA

Verjetno se spominjate, da je bil natečaj za najboljšo fotografijo na zgornjo temo objavljen v junjski številki tega časopisa.

Rok za oddajo prispevkov je do 30. kimovca (septembra).

Torej je še čas!

Fotografi, zastoj lahko dobite bogat priročnik VELIKA KNJIGA O FOTOGRAFIJI!

Planinci, čaka vas lepa ilustrirana knjiga Janka Ravnika: LEPA SI, ZEMLJA SLOVENSKA!

Otroci, bi radi dobili nov FOTO-APARAT?

Čakajo pa vas še druge lepe nagrade ...

BODITE USTVARJALNI!

IZLETI V KIMAVCU

Organizirali bomo tri izlete:

4. septembra: Kot običajno nas bo vodnik Žebavec popeljal na tradicionalni pohod na RATITOVEC (žig za Loško planinsko pot!).

10. septembra: BOHINJSKE PLANINE. Če doslej še niste uspeli posneti nekaj fotografij za nagradni natečaj, je to odlična prilika, kajti vodil vas bo mojster fotografije Oskar Dolenc.

18. septembra: Udeležili se bomo DNEVA PLANINCEV v Spodnji Komni. Vodnik Soklič bo poskrbel, da se bomo prej tudi malo nahodili. Ljubitelji Triglava si bodo lahko dan poprej ogledali otvoritev nove kočice na Kredarici.

Pomladno rastje

(Foto: T. Tomažič)

Gorski stražar Franček

(namesto nadaljevanja)

Zaradi pomanjkanja prostora tokrat ne bomo mogli slediti našemu

NASVETI ZA PLANINKE

Če morda taborite in se poleti v šotoru nenadoma znajdete v nevarni situaciji, morate noge držati tesno skupaj! To si morate res dobro zapomniti, kajti sicer lahko pride do nerodnih posledic.

Strela namreč lahko zadene in poškoduje tudi na samem stoječi šotor in njegove prebivalce. Zato počepnite na sredo šotora. Nogi naj bosta tesno skupaj. Ne dotikajte se sten šotora. Tako počakajte, da ujma mine. Seveda velja isto tudi za planince!

T. T.

junaku — gorskemu stražarju Frančku, kako vztrajno in iznajdljivo skuša razkrinkati brezobzirnega skrunilca narave, začasno imenovanega Bedanec. Našim bralcem pa smo le dolžni vsaj eno pojasnilo, da radovednost le ne bo prehuda ...

Zagodel nam jo je namreč tiskarski škrat. Ko smo v zadnji številki Planinskega ktička opisovali, kako se je Bedanec pognal kvišku in pri tem pozabil dvigniti hlače, smo napisali, da je ... na poti, tik ob veliki skali, zagledal dve privlačni planinki ... Morali bi napisati PLANIKI ...

No, ker gre torej le za dve lepi gorski roži, vaša radovednost le ne bo tako velika, čeprav je ob tem Bedancu odletel še en gumb ...

kuhar. Potem je z vilico pol ure strgal ostanke po travi, večerjo pa sva zaključila s kruhom in pašeto. Najhuje pa je bilo to, da nama je tisti različi golaž še celo noč dišal pod nosom.

Drugi dan naju je zbudil rahel dežek, ki naju je prepričal, da sva res v Angliji. Vendar ni bilo hudega in sva kmalu nadaljevala pot. Imela sva srečo, da naju je pobral nek možakar, ki je peljal naravnost v Beeston pri Nottinghamu. Tam sva želela obiskati mojo staro prijateljico, ki se je že pred leti poročila z nekim Angležem. Najin šofer je svojo dolžnost vzel tako resno, da je šel na policijo vprašat, kje bi bila ulica, ki jo iščeva in naju je pripeljal naravnost pred njena vrata. Tedaj je bila Majda ravno v službi, kjer je delala kot priložnostna natakarka, zato sva se odpravila kar k njej. Presenečenje je bilo nepopisno. Kmalu je naše snidenje praznovala cela krčma. Tedaj sem tudi spoznala učinek "lahkega" angleškega piva. Po nekaj kozarcih je Janez sprevidel, da bom namesto angleško kmalu govorila kitajsko, zato me je ročno odpeljal ven in me nagnal marširat gor in dol po prazni nočni ulici. Hotela sem se izogniti dvema črni-ima avtomobiloma, a mi je Janez potrpežljivo razlagal, da je to samo eden. Z Majdino družino smo preživeli še en zelo lep in prijeten dan, potem pa sva z Janezom krenila naprej proti najinemu cilju — Edinburgu na Škotskem.

Vendar sva prišla samo do Yorka. Tu naju je pogled na kalendar in v denarnico prepričal, da nimava v Angliji kaj več iskati. Omeniti moram še to, da je York res fantastično angleško mesto z zelo dobro ohranjenim mogočnim obzidjem, na katerem je sprehajalna pot, z mnogimi starinskimi zgradbami. To mestece me je res navdušilo. Iz tega mirnega podeželskega — da ne rečem kar zaspnega mestece sva spet prišla na prometno cesto M1, ki naju je pripeljala nazaj v London. Kot vedno doslej, sva tudi tokrat imela srečo s štopanjem in sva bila že popoldan v Londonu. Kot stara poznavalca Londona sva se spet zatekla na postajo Victoria in tam prespala. K sreči so železniške postaje v tujini opremljene z vsem mogočim — med drugim tudi s kopalnicami, ki jih lahko najameš in spet postaneš človek. Počutila sva se kot nova, ko sva se umila in preoblekla. Brez večjih težav sva našla tudi južno pot iz Londona in kaj kmalu sva bila nazaj na poti proti Dovru.

Tudi tu sva se hitro znašla, kmalu pa sva imela tudi trajekt proti Calaisu v Franciji. V najino veliko olajšanje sva ugotovila, da je vozovnica v to smer precej cenejša kot tista iz Belgije — sicer pa je bila tudi pot pol krajša. Tako sva se poslovila od Anglije in ladja je zaplula nazaj proti celini.

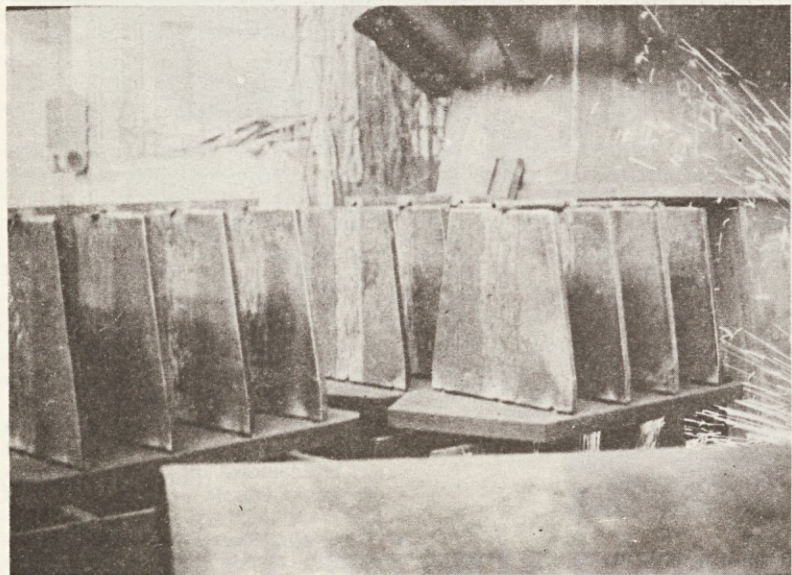
(Sledi nadaljevanje in konec)

VESTI IZ PROIZVODNE

TOZD PZO

Kljub materialnim in drugim proizvodnim težavam si delavci v tozdu PZO zelo prizadevamo, da bi jih omilili. Delo teče kljub dopustom nemo-teno v dveh izmenah.

Kot dokaz velja omeniti, da je že končana druga serija lopat (22 kos.) za HE Haditha, prvi turbinski pokrov za HE Mavčiče in oba nosilna stol- pa za istega naročnika. V delu pa so tudi že predvodilne lopate, za katere smo uspeli kompletirati material.

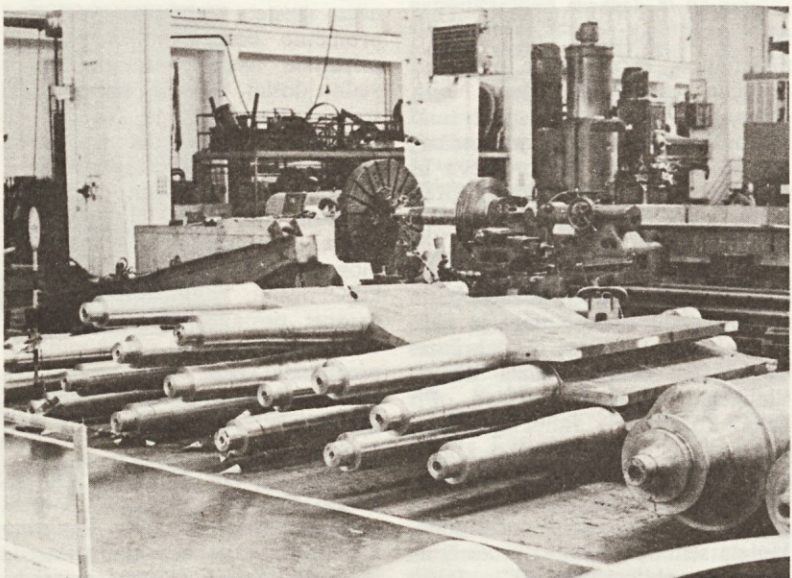
Deli predvodilnih lopat za HE Haditho

36 LET LITOSTROJA

Varjenje podložne plošče za dizel motor — naročnik je ladjedelnica Split (Foto: E. L.)

TOZD obdelava

Vodilne lopate za HE Haditha na prvih fazah obdelave — struženja in skoblanja čelnih in tesnilnih pasov na listu lopate. To je šele priprava lopat za navarjenje z nerjavečim materialom. (Foto: E. L.)

36 LET LITOSTROJA

36 LET LITOSTROJA

36 LET LITOSTROJA

Delo na terenu v letu 1983

Leto 1983 lahko s stališča dejavnosti TOZD Montaža imenujemo leto remontov. Posebej to velja za hidroelektrarne. To je posledica našega energetskega položaja ter pomanjkanja električne energije. Zaradi znanih težav s preskrbo z nafto in njenimi derivati in s tem zmanjšanja zmogljivi- vosti termoelektrarn na mazut so se elektrogospodarstva v Jugoslaviji loti- la obnavljanja in posodabljanja obstoječih hidroelektrarn.

S to akcijo bo dosežena dvojna korist: povečanje izkoristka ozi-roma moči agregatov ter zagoto- vitev nemotenega obratovanja. Težava je le v tem, da Litostroj ni mogel pri vseh remontih držati dogovorjenih rokov zaradi omeje- nih zmogljivosti, kakor tudi zaradi velikih težav pri nabavi nekaterih materialov in elementov z doma- čega trga in uvoza. Pestile so nas težave z likvidnostjo ter pomanj- kanje deviz. Največji vzrok obeh težav je prisilno kreditiranje iraških kupcev, ker Irak zahteva odložitev plačila za opremo HE Haditha in ČP Kirkuk. Tem zahtevam se je pridružil tudi Iran z zahtevo za odložitev plačila za že dobavljene viličarje. Zaradi teh težav smo tudi nekatere remonte v dogovoru z naročniki preložili na prihodnje leto.

Na domačih tleh nadaljujemo v letošnjem letu montažo hidro- mehanske opreme v RHE Obrovac in HE Solkan.

V Obrovcu naša 20-članska ekipa potem, ko je predala prosto gred na obeh turbinah, izdeluje hladilne, drenažne in regulacijske cevovode, podeste ter vgrajuje druge elemente na posameznih sistemih. V tovarni montiramo oba kroglasta zasuna, ki jih bo po montaži potrebno še funkcijsko preizkusiti in nato odpremiti na gradbišče. Tudi pri tem objektu bodo "nahavne" teža- ve, posebej pomanjkanje deviz, povzročile kasnitev roka za prvi zagon 29. novembra letos.

V HE Solkan dela poprečno 6 monterjev. Trenutno tudi oni de- lajo na hladilnih in drenažnih cevovodih ter podestih, gradbeniki pa betonirajo stator turbine. V tovarni pospešeno izdelujemo prvi gonilnik, katerega bodo na terenu kmalu potrebovali. Kasnitev v tovarni je povzročila prepozna dobava batnih obročev iz uvoza ter zamuda pri izdelavi priprave za vrtanje izvrtin za zatiče.

Z delom montažnih ekip na obeh navedenih montažah smo zadovolj- ni. Kljub visoki zahtevnosti montaž ter sorazmerne mladosti monterjev izpolnjujejo svoje obveznosti kvali- tetno in, kolikor to dopuščajo razmere, tudi hitro.

Iz daljne Aljaske se je vrnil naš nadzornik tov. Požar po zaključeni prvi fazi montaže dveh Francisovih turbin v HE Swan Lake. Kaj več o tej montaži ter o življenju na Alja- ski pričakujemo v njegovem pri- spevku v kateri od naslednjih šte- vilk našega glasila.

Predvidoma v septembru bo odpotovala naša ekipa v Etiopijo, kjer bo montirala tretji agregat v HE Tis Abbai. "Predvidoma" zato, ker je začetek montaže odvi- sen od trajanja deževne dobe. Prvi dve turbini v tej hidroelektrarni obratujeta že 20 let, izdelali smo jih v Litostroju, na terenu pa so jih zmontirali naši monterji.

Na "našem" največjem grad- bišču v HE Haditha naša 30-član- ska ekipa po že utečeni tehnologiji izdeluje sesalne cevi, zdaj že na pe- tem in šestem agregatu. Izdelali in vgradili so tudi nekaj velikih rezervoarjev ter vgradili precej cevi za drenažo in hlajenje. Vsa dela na tem gradbišču precej kasnijo zaradi pomanjkanja cementa, kasnitve pri izdelavi opreme zaradi znanih težav pri uvozu materiala, kar je posledica že omenjenega neplačila zapad- lih obveznosti Iraka. Da bi se rešil iz nastalih težav, se Litostroj vklju- čuje v najemanje blagovnih posojil kljub riziku izvoznikov v dežele v razvoju zaradi zamud v njihovih plačilih. Tudi banke so v dilemi pri izdajanju garancij za take kredite.

Enaki problemi tarejo tudi realizacijo drugega posla v Iraku in sicer ČP Kirkuk. Na tem objektu imamo trenutno 10 delavcev, ki postavljajo vodila zapornic, re- šetke, drenažni cevovod in dvigala. Na terenu bi že potrebovali lopute in prve črpalke, ki pa jih v tovarni še nismo izdelali, ker manjkajo uvozni deli. Delo na terenu bomo morali upočasniti, poiskati začasno rešitev za zaščito črpalne postaje SS I pred dostopom vode iz glav- nega kanala ter verjetno zmanjšati ekipo. Vse to bo povečalo stroške montaže in seveda tudi čas trajanja del.

Od novih montaž naj omenim še montažo črpalk na Vodovodu Beo- grad, kjer naš nadzornik in monter tov. Lokanc s pomočjo Štu- dentskega servisa montira črpalke v okolici Beograda. Naši monterji črpalke so montirali črpalke še v ČP Obrenovac, ČP Tuzla, Kraški zi- dar, Metal Opatija, Ulcinj, Helios Domžale itd.

Naši monterji dvigal in indu- strijske opreme so v letošnjem letu opravljali montažna dela ter nadzor v garancijski dobi v Velikem Krivlju pri Boru, Termo- elektrarni Obilič, Toplarni Ljub- ljana, DIP Novoselac, JE Krško in v ČP Kirkuk.

Od remontnih del moram najprej omeniti prvi redni remont JE Kr- ško. Remont tako zahtevnega objekta, kot je jedrska elektrarna, je tudi za Litostroj težka naloga. Zato ni potekalo vse gladko, tako v pripravah kot tudi v sami orga- nizaciji remonta. Pomanjkljivosti je nekoliko ublažila montažna ekipa, ki se je hitro prilagodila režimu in zahtevam dela v pose- bnih pogojih. Za naslednji remont prihodnje leto bomo zagotovo, na podlagi pridobljenih izkušenj, bolje pripravljeni. V Krškem imamo dve ekipi. Ena pregleduje in servisira dvigala naše in ameriške izdelave, druga pa enako delo opravlja na črpalkah. Delajo v primarnem in sekundarnem področju, to je v sa- mi reaktorski stavbi ter v pomožnih prostorih. Vsi delavci so opravili poseben zdravniški pregled ter preizkus znanja iz varstva pri delu v posebnih pogojih.

V letošnjem letu smo oz. bomo izvršili remonte in popravila nad 20 hidroelektrarn. Omenil bom le ne- kaj najbolj obsežnih:

HE Vrutok: Izvršili smo rekon- strukcijo kroglastega zasuna po 26- letnem obratovanju. Najbolj te- žavna je bila demontaža, saj so leta naredila svoje.

HE Orlovac: V tovarni je oprav- ljen remont na treh regulatorjih tlaka in nato montaža v elektrarni, ki jo je opravila ekipa 8 monterjev v enem mesecu.

HE Moste: Zaradi nenadnega tresenja agregata smo po demon- taži in neuspešnem poskusu ugotovi- vitve in odstranitve napake v HE pripeljali vodilnik v tovarno ter zamenjali ležajne tulke ter druga popravila, da bi ga nato zmontirali ter omogočili obratovanje.

HE Vuhred: V dobrih treh mese- cih je naša montažna ekipa ter kasneje ekipa elektronikov iz IRRP izvršila vse potrebne predelave in vgradnjo našega prvega elektronskega regulatorja. Po začetnih porodnih krčih je regulator uspeš- no prešel preizkušnjo. Tako lah- ko upravičeno pričakujemo nova naročila. Prispevali bomo tudi k zmanjšanju uvoza tujih regula- torjev.

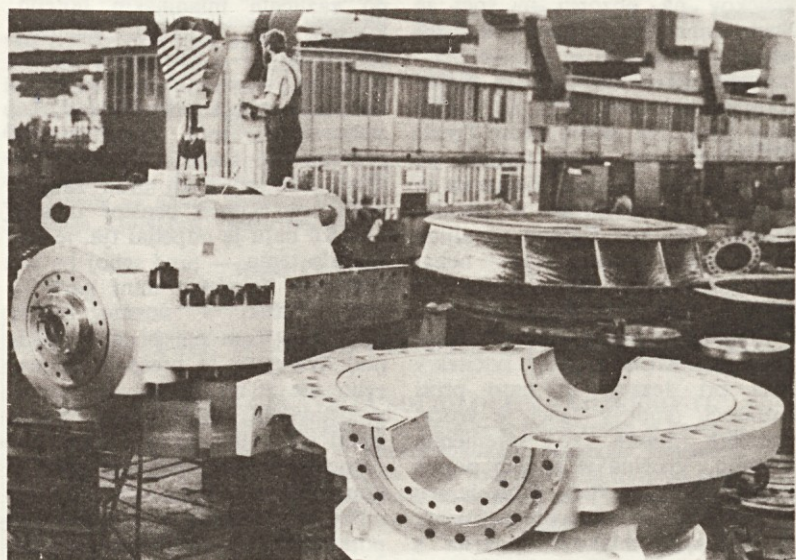
HE Zakučac: Glavni deli enega agregata so v tovarni, kjer izde- lujemo nekatere nove dele, ki so po dolgoletnem obratovanju potrebni zamenjave. Montaža na terenu nas še čaka.

HE Jajce: Tudi za to elektrarno imamo agregat v tovarni zaradi izdelave in vgradnje novih delov.

Popravila in nastavitve regulacije ter popravila gonilnikov in drugih delov smo izvršili v HE Rijeka, HE Rama, HE Gojak, HE Kalimanci, HE Piva, HE Bajina Bašta, HE Formin, HE Varaždin, HE Mežica, HE Plave, HE Savica itd., dela tečejo še v HE Vinodol, HE Čako- vec, HE Kraljevac in HE Golubič, v pripravi pa je še dodelava v HE Senj.

Na koncu ne smemo mimo malih hidroelektrarn. Litostroj kot da se je odvadil delati male turbine, ali pa je krivo kooperacijsko delo, ki ga koordinira Litostroj. Toda na prvih turbinah, izdelanih po tem načinu, je vse preveč napak, tako tehničnih kot tudi organizacijskih. Po eni strani bodo te napake lahko zmanjšale interes kupcev zaradi prevelikih stroškov, po drugi strani pa mečejo slabo luč tudi na Lito- stroj. Zaradi serijske proizvodnje bi take turbine morale biti znatno cenejše. Upamo lahko le, da so to samo začetne težave in da bo kma- lu tekla izdelava in montaža malih turbin res serijsko — hitro in poci- ni.

M. Čepuran

TOZD MONT

Za HE Obrovac montiramo prvi kroglasti zasun s skupno težo 76 ton. Rok za montažo je izredno kratek, saj je prvi zagon elektrarne predviden že v letošnjem novem- bru. Žal pa še vedno nimamo

potrebne repromateriala iz uvoza in je ta rok že sedaj težko dosegljiv.

Vsi skupaj se moramo zavedati pomembnosti energetskih objektov in vložiti polno mero prizadevanosti, kajti montaža v zadnji fazi ne more nadoknaditi zamujenega.

M. Pihler